

DE

DELAVSKA ENOTNOST

6. OKTOBRA 1973 - ŠT. 39 - L. XXX

O DELU SLOVENSkih SINDIKATOV NA PODROČJU SPOLOŠNEGA LJUDSKEGA ODPORA

KREPITEV OBRAMBNE SPOSOBNOSTI

Odbor RS ZSS za splošni ljudski odpor je na torkovi seji razpravljal o delu slovenskih sindikatov pri organiziranju SLO. Po številnih razgovorih, ki so jih v zadnjih mesecih opravili člani odbora skupaj s predstavniki koordinacijskega odbora za SLO pri RK SZDL v delovnih organizacijah, krajevnih skupnostih, šolah in s člani koordinacijskih odborov za SLO pri občinskih konferencah SZDL, lahko sklepamo, da so bili sindikati domala v vseh slovenskih občinah med pobudniki za večjo učinkovitost priprav na splošni ljudski odpor.

Na posvetih, ki se jih je udeležilo kakih 3000 predsednikov osnovnih sindikalnih organizacij in članov odborov za SLO v delovnih organizacijah, so med drugim ocenili aktivnost delovnih in družbenopolitičnih organizacij na področju splošnega ljudskega odpora. Pri tem je zlasti razveseljivo spoznanje, da potekajo priprave na SLO v delovnih organizacijah zelo uspešno in da le-te posvečajo posebno pozornost organizacijskim pripravam na SLO in usposabljanju delovnih ljudi za posamezne funkcije in naloge, ki izhajajo iz razvojnih in vojnih načrtov v konceptu splošnega ljudskega odpora.

Priprave na SLO so postale v skoraj vseh delovnih organizacijah sestavni del njihovih vsakodnevni dolžnosti. Največji dosežek nedvomno predstavlja izdelava razvojnih in vojnih načrtov v konceptu SLO, na podlagi katerih delovne organizacije že razvijajo svoje stalne aktivnosti.

Razprava na torkovi seji odbora RS ZSS za splošni ljudski odpor je opozorila predvsem na še vedno pereče vprašanje organiziranosti SLO v temeljnih organizacijah združenega dela, saj delujejo odbori za SLO še vedno le na ravni delovnih organizacij. Na seji odbora RS ZSS za splošni ljudski odpor, pa se je izoblikovalo stališče, da bi naj odgovornost za uresničevanje koncepta SLO v delovnih organizacijah prenesli na po-

pravi naslov za denarne zadeve
ljubljska banka

Kje je konec trnove poti?

Kolektiv podjetja Belt iz Črnomlja prejema najnižje osebne dohodke v Sloveniji. Že dva meseca prejema 800 zaposlenih v tem podjetju minimalne dohodke, po 870 dinarjev na mesec. Vzrok za to je skrajno kritičen gospodarski položaj podjetja, ki je že minulo poslovno leto zaključil s poslovno izgubo. V letošnjih prvih sedmih mesecih se je izguba povečala na 14 milijonov dinarjev. Ob 85 milijonih dinarjev, kolikor naj bi letos Belt dosegel celotnega dohodka, je takšna izguba prava katastrofa. Družbeni in gospodarski dejavniki, ki so Beltu pomagali že pred tremi leti s posojili, so priskočili na pomoč tudi letos, ko se je razdrl slabo pripravljen in še slabše vođen »zakon« Belt s Cosomom. Glavno breme napak v poslovni in integracijski politiki nosijo delavci Belta na svojih plečih, ko morajo živeti ob minimalnih osebnih dohodkih.

STRAN 3

Dietišni sladkor
sionon
sladek kot sladkor

sladilo za diabetike

200 g Netto

sionon

pridobljen iz na soncu dozorele koruze

Mercator 470 PRODAJALN

samezne TOZD, saj bi tako dosegli večjo učinkovitost dela odborov za SLO.

Dosedanja dejavnost odborov za SLO v delovnih organizacijah tudi kaže, da postaja usposabljanje in urjenje partizanskih enot, enot civilne zaščite, varnostnih enot, enot prve pomoči in drugih enot stalna oblika njihovega dela in skrb upravnih in samoupravnih organov. Vendar pa kljub temu še vedno šepa usposabljanje delavcev, zlasti žensk za vojno proizvodnjo ter za naloge in funkcije, ki izhajajo iz koncepta SLO. Zato bo treba čimprej pristopiti k usposabljanju vseh tistih delavcev, ki bodo v morebitnih vojnih razmerah razporejeni za vojno proizvodnjo.

Odbor RS ZSS je sprejel med drugim tudi akcijski program dela slovenskih sindikatov na področju splošnega ljudskega odpora v prihodnjem obdobju in za svojega predsednika izvolil Miljutina Mužiča, člana RO sindikata delavcev družbenih dejavnosti.

-iv

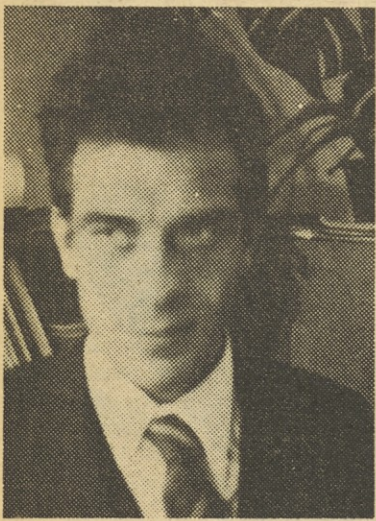
Ne skrivamo si, da smo se o inovacijski dejavnosti v delovnih organizacijah, o nujnosti pozitivite te dejavnosti, že neštetokrat pogovarjali. Ker pa je dejstvo, da pogovori - žal - sodijo v teoretično zvrst, smo tudi ugotavljali, da se v podjetjih kljub besedni inflaciji ni obrnilo kaj prida na bolje, nas seveda še posebej zanimajo primeri iz prakse - taki primeri pač, kjer lahko mirne duše zapišemo, da niso »pretresali problemov«, temveč so napravili tudi zelo oprijemljive in praktične korake, da bi prišli naprej iz otopelosti vsakdanjega dela. Oglasili smo se v mariborskem TAM, kjer so si v nekaj letih že nabrali dragocene izkušnje pri spodbujanju inovacijskega dela. Morda je njihova najbolj dragocena izkušnja prav ta, da je zlata vreden še posebej tisti delavec, ki ob mehaničnem opravljanju svojega dela tudi razmišlja in poskuša najti nove rešitve. Kako v TAM poskušajo spodbuditi taka razmišljanja, berite v prispevku Aplavzi in nagrade za domiselnost.

Aplavzi in nagrade za domiselnost

STRAN 5

Gospodarsko razstavišče v Ljubljani je za prihodnje leto pripravilo bogat program sejmov in razstav. Od 25. februarja do 2. marca bo XIX. sejem konfekcije modnih tkanin, pletenin, izdelkov usnjarsko-predelovalne industrije in modnih dodatkov pod že znanim naslovom „Moda 74“. Peta mednarodna razstava trgovinske in gostinske opreme, embalaže, strojev za pa kiranje, transportne in skladiščne opreme „Jutro 74“ bo od 18. do 23. marca. Alpe-Adria - mednarodni sejem blaga široke potrošnje, orodja, opreme in materialov za dom in obrt „Naredi si sam“, opreme za šport in turizem ter kmetijske mehanizacije - bo od 5. do 14. aprila. V maju prihodnjega leta bo tudi poslovni sejem vzorcev tkanin in dodatkov za oblačilno industrijo za pomlad in poletje 1975. leta. Ta sejem pod naslovom „Setex 74“ bo od 28. do 30. maja. Tradicionalni lesni sejem bo že enajsti po vrsti, na njem pa bo mogoče videti dosežke na področju proizvodnje strojev, opreme, orodja in potrošnega materiala za vse faze predelave in obdelave lesa. Lesni sejem bo od 10. do 15. junija. Dvajseti mednarodni sejem vin, žganih pijač, sadnih sokov in opreme bo od 30. avgusta do 8. septembra, nato bo sledila vrtnarsko-sadarska razstava „Cvet in sad“ od 20. do 24. septembra. XXI. mednarodna razstava elektronike, telekomunikacij, avtomatizacije, elektronskih naprav za obdelavo podatkov in nuklearne tehnike Elektronika 1974, bo od 8. do 12. oktobra. Zadnji sejem pod naslovom „Ski Expo“, kjer bodo prikazani izdelki in oprema za zimski šport in turizem, pa bo od 4. do 10. decembra.

FRANC MEDIČ:

Za vsako združevanje sredstev, katerega namen je povečevanje materialne osnove in razvoja podjetja ali posamezne temeljne organizacije združenega dela, mora biti dosežen sporazum o načinu združevanja in vračanja sredstev. Smo torej proti avtomatizmu, ki bi vnaprej urejali bodoče ekonomske odnose. Enako načelo zagovarjamo tudi pri združevanju vseh slovenskih cestnih podjetij v združeno podjetje.

MARJAN BERIČIČ:

Rudarji hočemo, da vsebuje družbeni dogovor o določanju beneficirane delovne dobe posebej obravnavane specifične razmere pod zemljo, da ne bi kasneje, pri samoupravnem sporazumevanju o teh vprašanih bili rudarji posameznih regij različno obravnavani.

EDO ANTOLIČ:

V Mariboru bo trajala »akcija ozimnica« od 1. septembra do 15. oktobra. V tem poldrugem mesecu so znižane cene za krompir, sadje, čebulo in druge ozimniške artikole, ker smo se pri prodaji zavestno odpovedali akumulaciji.

V rokah delavcev

Na današnjih zborih delovnih ljudi v Cestnem podjetju Ljubljana bodo ob razpravi o osnutku nove zveze in republiške ustave spregovorili tudi o bližnjem podpisu samoupravnega sporazuma o združitvi njihovih štirih temeljnih organizacij združenega dela v CP Ljubljana, še posebej pa o predlogu samoupravnega sporazuma o združitvi vseh slovenskih cestnih podjetij v združeno podjetje slovenskega cestnega gospodarstva. Pred tem, vsekakor zelo pomembnim dogodkom, smo zaprosili za kratek razgovor Franca Mediča, vodjo strokovne komisije, sicer pa direktorja splošnega in kadrovskega sektorja v Cestnem podjetju Ljubljana.

— Če se ne motimo, bo vaš kolektiv na sobotnih zborih delovnih ljudi že tretjič razpravljal o TOZD, njihovih medsebojnih odnosih in o združitvi v podjetju?

— Res je! Takoj ko so bila sprejeta ustavna dopolnila, je delavski svet izvolil strokovno komisijo, ki naj bi pripravila gradivo, na podlagi katerega bi se delovni ljudje odločili o bodoči organizaciji. Ko je bil sprejet zakon o organizaciji podjetij, smo izvolili še akcijski odbor za izvedbo ustavnih dopolnil. O njih so takrat, bolj ali manj le informativno, že razpravljali tudi zbori delavcev. Na osnovi zahtev, določenih s citiranim zakonom, upošteva priporočila akcijskega odbora in hotenja kolektiva je nato naša strokovna komisija pripravila svoj predlog bodoče organizacije podjetja z več variantnimi rešitvami. Tako smo med drugim predvideli, da bi lahko imeli najmanj dve, največ pa 30 TOZD. Po našem mnenju pa bi stopnji razvitosti samoupravnih odnosov najbolj ustrezala varianta s 5 TOZD in skupnimi strokovnimi službami kot posebno samoupravno enoto. O tem predlogu, ki torej ni vseboval samo analiz o možnostih za ustanovitev TOZD, temveč tudi zelo konkretne rešitve o njihovem številu in o njihovih bodočih samoupravnih, organizacijskih in drugih odnosih, je najprej razpravljala OO ZK, kmalu za njo pa še politični aktiv našega podjetja, ki je — ob nekaterih pripombah — menil, da je gradivo primerno za javno razpravo. Tako so se v juniju naši delavci na zelo dobro obiskanih zborih izrekli za 4 TOZD in za skupne strokovne službe kot samostojno samoupravno enoto. S tem so v bistvu potrdili predlog strokovne komisije, OO ZK in političnega aktiva za ustanovitev 5 TOZD, kajti delavci, zaposleni v kamnolomih in gramoznicah, so se izrekli za priključitev k TOZD „gradnje“, mišljeno pa je bilo, naj bi imeli svojo TOZD. V času od junija do septembra pa smo izdelali še dokončni predlog samoupravnega sporazuma o združitvi TOZD v podjetje. Sporazum bodo naše TOZD, če ga bodo seveda delavci potrdili na sobotnih zborih, podpisovale v času med 6. in 13. oktobrom.

— Kako naj bi bili s sporazumom urejeni medsebojni ekonomski odnosi?

— TOZD samostojno ugotavljajo dohodek in razpolagajo z vsemi sredstvi. Če se tako izrečejo zbori delavcev, TOZD lahko sredstva tudi združujejo. Za vsako združevanje, katerega namen je povečevanje materialne osnove in razvoja podjetja ali posamezne TOZD, mora biti dosežen sporazum o načinu združevanja in vračanja sredstev. Smo torej proti avtomatizmu, ki bi vnaprej urejali bodoče ekonomske odnose in bi jih delavski svet podjetja samo formalno potrjeval. Pač pa sporazum predvideva, da se namensko združujejo sredstva izobraževanja, družbenega standarda in tista sredstva, ki niso rezultat dela, temveč konjunkturnih nihanj na trgu. O teh sredstvih odloča delavski svet podjetja, ki pa lahko sklepa šele na podlagi poprejšnjega soglasja TOZD in zborov delavcev v TOZD. S sporazumom se, nadalje, TOZD obvezujejo tudi za medsebojno solidarnost, kadar bi katera izmed njih prišla v težave. Vse odločitve bodo tudi v tem primeru sprejete na podlagi poprejšnjega soglasja zborov delovnih ljudi.

— Kako bi na kratko ocenili vsebino sporazuma o združitvi cestnih podjetij v združeno podjetje slovenskega cestnega gospodarstva?

— Ta samoupravni sporazum se praktično ne razlikuje od tistega, po katerem se bodo v podjetje združevale naše TOZD. Od nadaljnega razvoja samoupravnih odnosov v vsakem izmed 8 podjetij, ki se bodo združila, pa je odvisno, kako hitro se bodo med seboj povezovali TOZD posameznih dejavnosti, kar je — mimogrede povedano — potrebno že danes in bo jutri še dosti bolj.

—mG

„Več kot svojega zasebnega mnenja za sedaj ne morem posredovati,“ je poudaril Marjan Beričič, „pa tudi podrobnih pripomb ne bi mogel dati, ker sem osnutek zakona komajda dobro preletel. Vendar sem se prepričal, da tudi ta, že popravljeni osnutek, ni brez stalno se ponavljajoče napake: sestavljavci dogovora so zanemarjali stik z bazo, s tistimi, ki jih dogovor najbolj zadeva in ki bi mu lahko dali pravi ton.“

„Sodite torej, da osnutek družbenega dogovora, ki je dan v javno razpravo, ni vsebinsko zajel problematike dela rudarjev in posebnosti njihovega dela?“

„Družbeni dogovor je sicer pravilno zajel splošno problematiko, manjkajo pa mu prav naše, rudarske posebnosti. Močan je poudarek na zakonskih določilih, rešitve pa so parcialne. Rudarsko delo pa je preveč kompleksna problematika in jo je treba kot tako tudi obdelati v družbenem dogovoru.“

„Katero posebnost rudarskega dela imate v mislih?“

„Ne gre samo za nevarno delo niti ne mislimo samo na delo rudarjev, pač pa tudi delavcev, ki vrtajo tunele ali kakorkoli delajo pod zemljo. Poleg tega so nekatera delovna mesta v rudarstvu še posebej nevarna zdravju. Pri nas, na primer, delo v rovih, kjer je tako imenovano samorodno živo srebro in kjer je v zraku polno njegovih hlapov. Nevarna so tudi delovna mesta v predelavi rude, pri nas in predvsem v Mežici, kjer je zaradi svinčenih par delo vsaj tako težavno kot kopanje rude. To so naše posebnosti, kot je na primer tudi ta, da rudniki krajšajo življenjsko dobo ljudi in njihovo polno sposobnost za delo, da so rudniki tovarne invalidov. Za delo na takšnih delovnih mestih zahtevamo, da se delo enega leta šteje za daljšo delovno dobo kot za druga beneficirana delovna mesta, kjer 12 mesecev dela velja za 16 mesecev.“

Tradicija umira

Pred kratkim so podpisniki družbenega dogovora o določitvi kriterijev in osnov postopka za določanje delovnih mest, na katerih se šteje zavarovalna doba s povečanjem, dali osnutek tega dogovora v javno razpravo. Kljub kratkemu času od objave osnutka dogovora smo že »ujeli« prve odmeve, za sedaj, prav zaradi pomanjkanja časa za temeljitejšo razpravo, sicer še neuradne. O osnutku dogovora smo se pogovarjali v idrijskem rudniku živega srebra. Naš sogovornik je bil Marjan Beričič, šef kadrovske službe podjetja. Med rudarji osnutek tega dokumenta ni naletel na odobravanje, ker po njihovem prepričanju ne upošteva dovolj posebnosti dela pod zemljo. Pravijo, da bi posebnosti dela pod zemljo in sploh dela v rudnikih, moral družbeni dogovor zajeti v posebnem členu. Sicer, se boje rudarji, samoupravni sporazumi, ki bodo konkretizirali dogovor, rudarjem ne bodo zagotovili enakopravnosti.

Rezultat težavnosti dela pod zemljo je ta, da se danes čedalje manj mladih odloča za rudarski poklic. Rudnikom primanjkuje delavcev, stare rudarske tradicije, ko je sin odšel za očetom v jamo, skorajda ni več.

In slednjič, vprašanje beneficirane delovne dobe za rudarje je tudi vprašanje dolgoročne razvojne politike in družbenogospodarskega pomena rudnikov. Če namreč hočemo, da bo rudarstvo doseglo potrebno stopnjo razvoja, moramo, mimo drugega, izboljšati tudi delovne razmere, povečati stimulacijo pri osebnih dohodkih ter beneficirati delovno dobo. S tem bomo zadržali mlade delavce... Ob tem moram omeniti še neko posebnost: važno za nas je, da družbeni dogovor zagotovi beneficirano delovno dobo za delo, opravljeno pretežno v jami in ne le za stalno delo pod zemljo. S tem bomo namreč uspeli zadržati tehnično osebje, vzdrževalce, ki bi nam ob drugačni rešitvi tega vprašanja preprosto ušli.“

„Vsa ta vprašanja naj bi podrobno obravnavali samoupravni sporazumi, zakaj torej protesti?“

„Rudarji hočemo, da se posebnosti dela pod zemljo obravnavajo v posebnem členu družbenega dogovora in ne šele v samoupravnih sporazumih. Ti se bodo namreč od regije do regije lahko razlikovali med seboj, pri čemer bodo nekateri rudarji v boljšem položaju kot drugi.“

R. B.

„Teško bi povedal, koliko trgovin na drobno imamo v ožjem mestnem področju,“ je dejal šef komercialne v „Povrtinini“ Edo Antolič, „ker pri nas pod pojmom mariborska trgovina ne mislimo samo na docela mestno, temveč na tisto v mestu in še v bližnji okolici. Torej, v Mariboru in bližnji okolici imamo kakih 100 prodajal, med njimi jih je seveda velika večina v mestu.“

„V nekaterih drugih slovenskih mestih smo opazili, da so pri nakupu ozimnice omogočili potrošnikom, da lahko nakupujejo na kredit. Kako je s tem pri vas?“

„Ne, pri nas ozimnice ne prodajamo na kredit. Sicer je pa le-ta, če je že govora o kreditu, bolj odvisen od banke kot od nas.“

Ni bojazni za ozimnico

Že nekajkrat smo posredovali informacije o akciji za ozimnico v posameznih mestih in področjih v Sloveniji in opozarjali na izkušnje, do katerih so se dokopali sindikati in trgovina pri njenem uresničevanju. Tokrat nas je zanimalo, kakšne so razmere v Mariboru, največjem delavskem središču naše republike in brez konkurence drugem potrošniškem centru. Preverjanje nam je olajšalo dejstvo, da je trgovsko podjetje »Povrtinina« daleč največji preskrbovalec mesta ob Dravi in njegovega širšega zaledja s kmetijskimi pridelki.

„Naj to pomeni, da na akcijo za preskrbo z ozimnico niste posebej mislili?“

„Ne, to pa ne! Povrtinina se je v akcijo vpregla z vso silo. Za nas in — upam — tudi za naše potrošnike teče ozimniška akcija od 1. septembra dalje. O tem smo obvestili javnost preko dnevnega časopisja in seveda z neposrednimi stiki, ki jih imamo s potrošniki v prodajalnah na drobno. Naša akcija bo trajala do 15. oktobra. Gre za to, da je v omenjenem poldrugem mesecu moč pri nas kupiti živila za ozimnico po cenah, za katere bi lahko rekli, da so znižane, ker smo se zavestno odrekli akumulaciji. Naša obveza je bila, da bomo držali tako strukturo cene, ne glede na to, kako veliko in obsežno bo naročilo.“

„Zanimalo bi nas, če so sindikalne organizacije, predvsem nas zanima to za tiste iz večjih delovnih kolektivov, pri vas naročale ozimnico?“

„Kolikor vem, je odgovor kategoričen — ne. Sindikati so se po vsem videzu neposredno povezali s proizvajalci na deželi. Pri nas dvomimo da so ob izbiri take poti res prišli do cenejšega krompirja, sadja in drugih izdelkov, kot bi jih lahko dobili pri nas, ker pač niso računali stroškov za prevoz.“

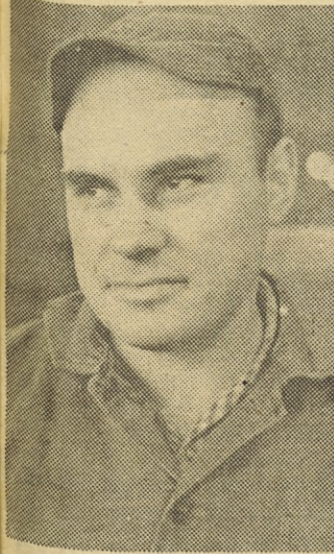
„Po kakšni ceni prodajate vi?“

„Krompir prodajamo v trgovini po 1,75 dinarja in v skladišču po 1,70 dinarja. Jabolka kot so zlata parmena in podobne vrste, imamo po 4 dinarje, boljše sorte — jonatan, delišes in mariborska — pa prodajamo po 5 dinarjev. Za ozimnico je morda zanimiva še čebula — cena je 3,5 dinarja — in hruške, ki veljajo od 3 do 4 dinarjev.“

„Za cene bi prav gotovo lahko rekli, da se praktično ne razlikujejo od tistih v drugih slovenskih krajih, večjih ali manjših. Ker je Maribor veliko potrošniško središče, bi bilo zanimivo vedeti, ali imate morda težave z nabavljanjem tako velike količine za ozimnico za namimivih artiklov, da ne pride do pomanjkanja?“

„Ne, teh težav ni! Lahko rečem, da jih tudi prihodnje ne bo. Morda je naša prednost, da se pri preskrbi v pretežni večini lahko vezemo na bližnjo mariborsko sosesčino. Krompirja in sadja je na našem koncu prav gotovo dovolj. Kar pa moramo nakupovati na drugih področjih, je tudi docela zagotovljeno, ker imamo proizvajalci trdne pogodbe, tako da ni bojazni, da bi tega ali onega primanjkovalo. Upal bi se trditi, da bodo zimski meseci v Mariboru mirni, kar zadeva preskrbo z živili. Ob tem bi veljalo opozoriti na posebnost, ki prav gotovo ni brez pomena za tiste — mimogrede, kar precej jih je — ki žive v modernih stanovanjskih naseljih, kjer praviloma nimajo primernih prostorov za daljša hranjenja večjih količin ozimnice. Taki se bodo pač lahko normalno oskrbovali v naših prodajalnah na drobno sproti. Naša skladišča in hladilnice bodo polna vso zimo.“

JOŽE DRAGINC: Razumljivo je, da delavcem ni preveč povšeči, ker dobivamo tako nizke osebne dohodke. Toda razumeli smo, da trenutno drugače ne gre, saj podjetje tudi nima kje vzeti denar za normalne plače. Kdo je kriv za zagato? Delavci prav gotovo najmanj, čeprav bi lahko bili bolj zavzeti za delo in bolj disciplinirani. Vsekakor je del krivde tudi na našem vodilnem kadru, ko smo se zelo hitro in precej nepremišljeno združili s Cosmosom.

JOŽE BAHORIČ: Nekaj časa lahko vzdržimo ob minimalnih osebnih dohodkih, dlje pa ne bo šlo. Verjetno bom v takem primeru začel iskati drugo službo. Da bi stali? To nima smisla, saj nam prekinitve dela tako ne bi prinesla denarja, nastalo škodo pa bi tako morali spet pokrivati delavci. V bodoče priporočam vodilnim več previdnosti in treznosti pri vodenju poslovnice politike podjetja — pa bo vse v redu!

ANTON GORŠE: Imam petčlansko družino, ki jo sam preživljam. S takšno plačo je kajpada ne morem preživeti, saj nimam zemlje. Da se prebijemo, si sposojamo pri znanih... Sindikalne pomoči nisem dobil. Vem, da bi jo nujno potreboval, vem pa tudi, da je poleg takih, kot sem jaz, še nekaj znatno bolj socialno ogroženih delavcev. Ti so bili prvi na vrsti. Naj bi šel v drugo podjetje? Poslušajte, 18 let delam tu. Poleg tega, slabše kot je, ne more biti, gre lahko samo na bolje...

MARIJA HUSIČ: Sem mati dveh otrok in samohranilka. Prejšnji mesec sem dobila sindikalno pomoč, 500 dinarjev so mi dali. Ne vem pa, ali bom lahko dobila tudi ta mesec pomoč, saj sredstev ni veliko na voljo, zato pa je delavcev, ki upravičeno pričakujejo pomoč, precej. Zakaj ne grem iskat dela drugam? Veste, ne zdi se mi prav, da delavci zapuščajo podjetje, kadar mu gre slabo. Zaradi tega sem še tu. Pa tudi zato, ker sem prepričana, da bo v kratkem krenilo na bolje.

INŽ. ANTON BARTOLOVIČ: Vsekakor bi vodilni morali prej misliti na poslovne rezultate, zganiti bi se morali že ob prvem milijonu izgube. Tako pa so dolgo časa informirali kolektiv, kot da je poslovanje uspešno. Krivda za težko krizo zadene tako naše vodstvene kadre kot tudi Cosmosove. Trdno pa verjamem, da izhod iz krize je. Zame je rešitev takale, proizvajati na modern način tisto, kar je donosno, in se izogibati proizvodnje izdelkov, ki ne prinesejo dobička.

Kolektiv Belta iz Črnomlja danes prejema najnižje osebne dohodke v Sloveniji. Vsi zaposleni prejema dva meseca zakonsko določene minimalne osebne dohodke — po 870 dinarjev. Drugače, tako pravijo v Beltu, tudi ni šlo. Združitev z ljubljanskim Cosmosom, ki naj bi Beltu omogočila nadaljnji razvoj, se je popolnoma ponesrečila. Zaradi napačno vloženih investicijskih kreditov nova proizvodnja ni mogla prav zaživeti, precejšen del sredstev pa je obležal v neuporabljenih zi-

V Beltu smo se pogovarjali s predsednikom sindikalne organizacije podjetja Bojanom Vipavcem, vodjem splošnega sektorja Ivanom Žuničem in z nekaterimi delavci. Govorili smo tudi s tajnikom občine Črnomelj Lojzeto Šterkom o pomoči družbene skupnosti kolektivu.

Najprej smo se pogovarjali o dosedanjem gospodarjenju, o vzrokih za težko krizo, ki je zajelo to podjetje, o krivdi kolektiva samega in njegovega, sicer nekajkrat izmenjanega vodstva ter o odnosih med Beltom in Cosmosom za časa njihovega skupnega poslovanja. Največja zamera v sodelovanju s Cosmosom gre najprej slabo pripravljenu sodelovanju samemu, neustreznemu investiranju v razvoj Belta, ki je slednjemu prinesel poslovno izgubo. Cosmosu tudi zamerjajo, da Beltovih inženirjev niso pustili k vodenju razvojnega programa. Lastna krivda za neuspeh? V Beltu priznavajo slabo kakovost proizvodnje, premajhno zainteresiranost zaposlenih za delo in prenegativno, preveliko pretehtano — s pravne in gospodarske strani — združitev s Cosmosom.

Vzroki

„Belt pred združitvijo sicer ni posloval slabo, vendarle pa nismo mogli zbrati dovolj sredstev, da bi se sami razvijali naprej. Modernizacija proizvodnje pa je bila nujna, če smo hoteli ostati na trgu,“ je začel pojasnjevati ozadje sedanje težke krize Bojan Vipavec. „Posojila za modernizacijo sta nam obljubila tako banka kot republiški sklad skupnih rezerv, vendar edino, če bi se združili s kakšnim močnejšim partnerjem. Izbrali smo ljubljanski Cosmos, ki je kajpak obljubil lastno udeležbo pri realizaciji razvojnih navedenih in novo tržišče. Izdelovali naj bi odlitke za karterje za italijansko tvrdko Alfa Romeo in za traktorje SAME.“

V Beltu so s pridobljenimi sredstvi začeli pod vodstvom Cosmosa velikopotezno graditi nove proizvodne prostore: prizidke k stari livarni za pripravo odlitkov in za njihovo obdelavo ter stavbo za novo livarno. Cosmos, ki bi moral finančno sodelovati pri ureditvi razvojnega programa, pa svoje obveznosti ni mogel izpolniti: valutne spremembe so ga medtem prisilile ob tla.

Posledice

Beltu je zmanjkalo sredstev, predvsem obratnih, da bi v novih prostorih stekla redna proizvodnja. Od nove livarne so stali samo nezaščiteni zidovi. Danes jih uporabljajo za skladišče, pa še za to niso povsem pripravljeni. Da bi v tem posloju stekla livarska proizvodnja, bi podjetje potrebovalo nekaj let, v tem času pa se bo najverjetneje tehnologija v livarstvu tako spremenila, da stavba ne bo več funkcionalna.

Prevelika vlaganja v zidove, namesto da bi korakoma razvijali proizvodnjo in z ustvarjenim dohodkom odplačevali najeta posojila, so nas v največji meri dotolkla,“ je dodal Ivan Žunič. „Neuresničeni proizvodni načrti so nam že lani prinesli poslovno izgubo, ki se je še povečala zaradi slabe kakovosti izdelkov. V letošnjem letu smo namreč morali brezplačno nadomestiti večje količine slabih odlitkov, ki smo jih prodajali lani, namesto da bi ustvarjali nov dohodek.“

Sanacija

Dejavniki, ki so že doslej pomagali Beltu, banka in republiški sklad skupnih rezerv, so pripravljene pomagati naprej. Razumljivo, saj so v to podjetje vložili preveč sredstev, ki bi jih ob likvidaciji dobršen del izgubili, poleg tega pa je tu še skrb za 800-članski kolektiv, ki ob likvidaciji podjetja ne bi imel ne kod ne kam.

„Belt je naš velik problem,“ nam je dejal tajnik občine Črnomelj, Lojze Šterk. „To podjetje preživlja

● BELT – PODJETJE Z NAJNIŽJIMI OSEBNIMI DOHODKI V SLOVENIJI

Kje je konec trnove poti?

- Posledice slabe poslovne usmeritve Belta: težka izguba in minimalni osebni dohodki za ves kolektiv
- Izhod iz zagate: modernizacija proizvodnje in naslonitev na krepkega partnerja, ki naj bi bil TAM

kakih 4000 občanov naše gospodarsko nerazvite občine. Zato je kajpak v našem interesu, da mu pomagamo prebroditi težave. Ker pa je naša občina hudo revna, lahko največ pomagamo s politično podporo kolektivu. Tako se trudimo, da bi v kolektivu obdržali delovno disciplino, vnemo do dela, da vodstveni kader ne bi odšel v druga podjetja. Po naših močeh pa skušamo kajpak vplivati na gospodarske in družbene dejavnike, ki lahko materialno pomagajo Beltu. Se pravi, zastavljamo svoj vpliv pri banki, pri republiškem skladu skupnih rezerv, pri mariborskem TAM, da bi našli najbolj ustrezno obliko reševanja Belta.“

Belt naj bi rešilo dobrih 62 milijonov dinarjev. Ta znesek je potreben deloma za nova osnovna in obratna sredstva, deloma pa za poravnava obveznosti iz časov sodelovanja s Cosmosom. Podjetje naj bi se povežalo s TAM, postalo njegova temeljna organizacija združenega dela.

„Od Mariborske tovarne avtomobilov pričakujemo moderno organizacijo proizvodnje in poslovanja, strokovno pomoč, nove delovne navade, red pri delu in disciplino,“ nam je dejal inž. Anton Bartolovič. „Naš proizvodni program je sicer v redu, izdelki so na trgu iskani, TAM nam naj bi dal le moderno proizvodnjo, brez katere ni donosne proizvodnje.“

Cilj sanacije Belta je v grobem naslednji: v letošnjem letu naj ne bi več ustvarjali izgube. V prihodnjem letu naj bi poslovali z majhnim dobičkom, ki naj bi se do konca leta 1977 povečal na 11 milijonov dinarjev, ob skorajda podvojenem letošnjem celotnem dohodku (letos 85 milijonov dinarjev). Pogoji za doseg vsega je, da se podjetje poveže s TAM, in to še do konca tega leta.

Minimalni osebni dohodki

Ta čas, ko se družbenopolitični in gospodarski dejavniki trudijo, da bi Beltu vdihnili novo življenje, 800-članski kolektiv že drugi mesec dela za minimalne osebne dohodke. Kako hud udarec je to za družine zaposlenih v Beltu, zgovorno pove podatek, da so že lani življenjski stroški, kjer so zajete samo najbolj potrebne dobrine, za „poprečno“ štiričlansko družino presegle 2000 dinarjev na mesec. Kako se torej znajdejo v zdajšnjih razmerah tisti, ki so pravzaprav najmanj, ali pa nič krivi za gospodarske neuspehe podjetja, za napačne poslovne in integracijske poteze vodilnega kadra.

„Ko smo spomladi prvič ugotovili izgubo,“ je povedal predsednik osnovne sindikalne organizacije, „in smo omenili možnost, da bi zaradi poslovnega ne-

uspeha znižali osebne dohodke, so delavci zahtevali, naj bi vsi zaposleni dobivali enake dohodke. Vendar se tedaj s tem nismo mogli strinjati. Bali smo se namreč, da bi nam ušli nujno potrebni strokovnjaki. Julija letos, po polletni bilanci, pa nismo imeli več izhoda, morali smo uveljaviti za vse zaposlene minimalne osebne dohodke. Delavci so se s tako odločitvijo sprijaznili, vendar so zahtevali, naj se vodstvo potruди, da bi prejeli minimalne osebne dohodke čim krajši čas.“

Teoretično bi lahko v Beltu dobivali minimalne osebne dohodke tja do celoletne bilance. Po njej bi se odločili: ali poravnava nastalo izgubo podjetje samo ali kdo drug zanj, sicer neizbežna likvidacija!

Vendar tako dolgo, kot kaže, minimalni osebni dohodki ne bodo ostali.

„Zdaj že skorajda poslušamo po planu in če ne bi bilo redukcije električne energije, bi ga že v septembru dosegli,“ je razlagal Ivan Žunič. „Tako pa bomo še tretji mesec dobili minimalne osebne dohodke, potem pa najbrže ne več, saj bomo normalno izpolnjevali zastavljeni plan.“

Prehod na minimalne osebne dohodke (870 din) je zaostri življenjske razmere zlasti tistim delavcem, ki so že doslej dobivali nizke osebne dohodke. Čeprav je Črnomelj sredi poljedelskega področja, je v Beltu zaposlenih že precej čistih proletarcev. Precej je tudi priseljencev iz sosednjih republik, ki delajo v Beltu, družino pa imajo, denimo v Bosni... Takšni so bili najhuje prizadeti.

Pomoč

„Hudih socialnih problemov, ki jih je porodila stiska Belta, smo se morali lotiti tudi s pomočjo naše, sindikalne blagajne,“ je dodal Bojan Vipavec. „Pomagali je občinski sindikalni svet, prosili pa smo za 20 tisočakov pomoči tudi republiški sindikalni svet. S svojimi in občinskimi sredstvi smo pomagali 16 najbolj prizadetim delavcem, vendar je takih delavcev, ki zaradi številne družine nikakor ne bodo mogli preživeti s 870 dinarji na mesec, še kakih 40.“

Kriza je povzročila skoraj 60 hudih socialnih problemov, vendar problemov le po najstrožjih merilih, ki so jih morali uporabiti zavoljo nujnosti sredstev, ki so bila na voljo za pomoč.

„Nihče, ki ima doma količkaj zemlje ali pa samo enega otroka, ali pa tisti, ki ima ženo zaposleno, ni mogel dobiti pomoči,“ je dodal predsednik sindikata. „Prednost so imele matere samohranilke in delavci s številnimi družinami. Pomoč sindikata je enkratna, saj je preveč delavcev, ki so potrebni pomoči.“

Kljub nizkim osebnim dohodkom pa za sedaj med delavci Belta še ni prišlo do negodovanj, nihče še ni pomislil, da bi nemara s prekinitvijo dela izsilil hitrejše reševanje iz zagate. Nasprotno: voljno so sprejeli pobudo zveze komunistov in deset dni delali brezplačno v popoldanskem času, da bi proizvodnja lahko tekla kolikor toliko normalno. Nekaj delavcev je namreč v času najhujše krize odšlo iz podjetja, pa so preostali zato krepkeje poprijeli.

R. B.

dovih predvidene nove livarne.

Zaradi nesolidne proizvodnje je Belt vedno težje gospodaril in že v lanskem letu ustvaril poslovno izgubo. Ta se je v letošnjem letu še povečala, tako da znaša po sedmih mesecih približno 14 milijonov dinarjev.

Kaj s podjetjem, ki je do »grla v vodi«?

Podjetja ni mogoče likvidirati, kajti za Belo krajino bi bila prehuda izguba, če bi 800-članski kolektiv ostal brez dela. Poleg tega je bilo že doslej vloženih v sanacijo podjetja preveč sredstev, da bi jih kazalo lahkomišlno zavreči. Belt je razdril zakon s Cosmosom. Družba mu je pripravljena pomagati, kreditirati izvedbo novega sanacijskega programa, pod pogojem, da podjetje najde močnega partnerja, na katerega bi se lahko navezalo. V teku so razgovori z mariborskim podjetjem TAM, da bi se mu Belt priključil kot TOZD.

KDO JE KRIV?

Ali bodo spremembe samoupravnega sporazuma rešile probleme Gozdnega gospodarstva Postojna

V Postojni je bila 1. oktobra letos razširjena seja konference sindikata Gozdnega gospodarstva Postojna, na kateri so obravnavali dokaj nenavadno temo – problematiko nagrajevanja delavcev v zvezi z destimulativno funkcijo samoupravnega sporazuma o osnovah in merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov v gozdarstvu. Na seji so bili poleg članov konference navzoči tudi predstavniki republiških sindikatov, predsedniki občinskih sindikalnih svetov Cerknica, Ilirska Bistrica in Postojna, predstavniki GG Postojna in predsednik skupne komisije za spremljanje samoupravnega sporazuma v gozdarstvu.

Gozdno gospodarstvo Postojna zaposluje dve tretjini gozdnih delavcev – sekačev, ki so iz drugih republik, pretežno iz Bosne. Tudi delavci v gradbenem obratu so skoraj izključno od tam. Domačih delavcev za težka fizična dela ni mogoče več dobiti, ker se zaposlujejo na lažjih delovnih mestih v industriji, odhajajo pa tudi na delo v tujino, v zadnjem času pa se tudi delavci iz drugih republik zaposlujejo vedno pogosteje v domačih krajih. Zato je razumljivo, da gozdnemu gospodarstvu vse bolj primanjkuje sposobnih delavcev, s katerimi bi si zagotovili uresničitev zastavljenih proizvodnih planov. Pri tem se zavedajo tudi svoje družbene odgovornosti – manjše količine gozdnih proizvodov od predvidenih bi pomenilo ogroziti proizvodnjo lesne industrije, ki je na tem področju močno razvita. Da bi si pridobili čimveč domačih in drugih delavcev, jim nudijo dokaj visok „družbeni“ standard. Imajo dobro urejene stanovanjske razmere na obratih, dobro organizirano prehrano in prevoz na delovišča, nudijo jim vse možnosti za pridobivanje različnih kvalifikacij in podobno. Kljub temu pa jim delavcev čedalje bolj primanjkuje. Tega pomanjkanja ne morejo dovolj hitro nadomestiti niti z boljšo organizacijo dela niti s povečano mehanizirano gozdnimi opravili. Od leta 1960 se je število zaposlenih zmanjšalo že kar za 200 delavcev, obenem pa je gozdnemu gospodarstvu vendarle uspelo povečati proizvodnjo. Temu ustrezen je seveda tudi učinek dela: če je leta 1971 sekač proizvedel 700 kubičnih metrov lesa, potem ga je v prvi polovici letošnjega leta že več kot 1.000 kubičnih metrov. Vendar pa v zadnjem času opažajo zmanjševanje storilnosti.

Kje so vzroki teh problemov? V GG Postojna pravijo, da so vzroki različni, neposredni krivec pa so nestimulativni osebni dohodki. Relativno nestimulativni, kot pravijo v Postojni. Pri tem gre v bistvu za premajhen razpon v primerjavi z drugimi osebnimi dohodki. Industrija in druge dejavnosti na Postojnskem so se namreč s svojimi osebnimi dohodki približali osebnim dohodkom v gozdarstvu. To ima seveda za posledico, da se delavci, če se le morejo, zaposlijo v industriji in drugih dejavnostih, kjer je delo veliko lažje. Ni tako velikih fizičnih obremenitev, ni takega ropota in treslajev in tudi pod streho so. Analiza težavnosti delovnih razmer, ki je bila izdelana za beneficiranje delovnih mest gozdnih delavcev, neizpodbitno kaže, da težaki v gozdarstvu ne zaostajajo veliko za rudarji. Nagrada za njihov trud pa je precej manjša. Tudi delavci iz Bosne se čedalje manj zanimajo za delo v gozdarstvu; deloma zato, ker najdejo delo doma, posebno če so kvalificirani, deloma pa zato ker jih razlika med „domaćimi“

osebnimi dohodki in tistimi, ki jih lahko zaslužijo v Postojni, ne stimulira več za zaposlitev daleč od domačega kraja.

Zmanjšan razpon med osebnimi dohodkom industrijskega in gozdarskega delavca v postojnski občini ponazarjajo tudi naslednji podatki: poprečni mesečni osebni dohodki delavcev v gozdarstvu so bili leta 1969 za 44 odstotkov večji od dohodkov delavcev v industriji, leta 1970 za 34 odstotkov, leta 1972 za 16 odstotkov in v prvi polovici leta 1973 le še za 4 odstotke večji. Ali drugače povedano: če so se osebni dohodki na delavca v obdobju od leta 1969 do 1973 povečali denimo v lesni industriji JAVOR v Pivki za 107 odstotkov, so se v enakem obdobju v GG Postojna le za 47 odstotkov. V Gozdnem gospodarstvu Postojna trdijo, da so na Zahodu plače gozdarskih delavcev najmanj še enkrat tolikšne kot v industriji. Absurdno pri tem pa je, da se ni povečala samo produktivnost dela, kot smo že zapisali, temveč tudi ekonomičnost poslovanja. V primerjavi s poprečjem leta 1972 se je v prvem polletju letos povečal dohodek na zaposlenega za 13 odstotkov, družbeni proizvod prav tako za 13 odstotkov, skladi za 37 odstotkov, osebni dohodki pa le za 4 odstotke. Tako zaostajanje osebnih dohodkov za rezultati dela in poslovanja seveda povzroča v Gozdnem gospodarstvu Postojna vrsto nevednosti: delavci godrnjajo, tehnični kadri se namesto s svojim delom ukvarjajo predvsem s pomirjevanjem delavcev, prihaja do manjših spontanih prekinitev dela in podobno.

V Gozdnem gospodarstvu Postojna krivijo za te razmere predvsem samoupravni sporazum o delitvi dohodka in osebnih dohodkov v gozdarstvu. Glavni „grehi“ tega sporazuma so po njihovem mnenju predvsem naslednji:

– dodatki za težke delovne razmere so v primerjavi z dodatki v drugih samoupravnih sporazumih prenizki;

– faktor stimulacije, katerega formula je povzeta po sankcijskem delu družbenega dogovora, ne zagotavlja stimulativnih osebnih dohodkov, ki bi bili sorazmerni z doseženimi poslovnimi rezultati;

– sedanje razvrščanje delavcev v skupine KOD je nesmotrno, ker ne stimulira zmanjšanja števila zaposlenih in s tem večje produktivnosti;

– sporazum tudi ne omogoča hkratnega izplačevanja dodatka za ločeno življenje in terenskega dodatka. S tem so posebno prizadeti delavci iz Bosne, ki dobijo tako le terenski dodatek – enako kot delavci, ki prebivajo na postojnskem območju.

Po izmenjavni mnenji so se udeleženci konference dogovorili za akcijo, ki naj bi našteje težave omilila. Gre za naslednje ukrepe:

– V soglasju z drugimi podpisnicami sporazuma je treba preveriti delovanje faktorja stimulacije, posebno v pogojih gospodarjenja, kot jih imajo v Postojni. Faktor stimulacije bi moral vsebovati tudi elemente, ki bi zagotavljali za enako delo vsaj približno enake osebne dohodke. To pa pomeni, da je treba vnesti v njegovo formulo elemente, ki bi izenačevali različne pogoje pridobivanja dohodka. Nekatere take elemente gozdarski faktor stimulacije že ima.

– Dodatki za težavne delovne razmere, ki znašajo manj kot 10 odstotkov na seštevek denarnih sredstev, pridobljenih s kalkulativnimi osebnimi dohodki, kažejo, da so za gozdarstvo prenizki ocenjeni. V nekaterih industrijskih panogah, kjer so precej lažje delovne razmere, je znesek teh dodatkov večji. Za realnejšo oceno dodatkov imajo gozdarji odlično osnovo v gradivu „Beneficiranje delovne dobe neposrednih gozdnih delavcev.“

– Skladno z določili novega zakona bodo gozdarji pričeli pripravljati nomenklaturu značilnih delovnih mest ter njihovo ovrednotenje. S tem bodo odpravljene pomanjkljivosti sedanjega sistema razporejanja delavcev v skupine KOD, ki destimulira proizvodnjo dela.

– Gozdarji si bodo prizadevali za ukinitve sedanjega določila v njihovem samoupravnem sporazumu in družbenem dogovoru, ki izključuje izplačevanje dodatka za ločeno življenje in terenskega dodatka. S tem bodo povečali interes za zaposlovanje delavcev iz Bosne, ki za voljo sedaj veljavnih določil niso dobili ničesar za svoje „slamnatu vdovstvo“.

In slednjič, postojnski gozdarji so opozorili predstavnike sindikatov še na en problem, ki jih teži že mnogo let – na beneficiranje delovne dobe neposrednih gozdnih delavcev. Menili so, da bi rešitev tega problema v veliki meri pripomogla k boljšemu materialnemu položaju delovnega človeka, ki si v naših gozdovih služi svoj težki vsakdanji kruh.

MARJAN ZUPAN

VELIKA PREVARA ALI TOZD NA PAPIRJU

Variant ni! Samo ena možnost je, če po oceni ugotovimo, da v kateremkoli dosedanjem podjetju lahko in moramo oblikovati temeljne organizacije združenega dela. Če naj bi delavci gospodarili s sredstvi, s katerimi delajo, je brez-pogojna, z ustavo in zakonom utemeljena zahteva, da je potrebno razdeliti vsa sredstva družbene reprodukcije med TOZD. To pomeni, da moramo razdeliti, še pravilneje bi bilo vrniti, združenim delavcem v temeljni organizaciji sredstva za delo, stroje, naprave, dalje predmete dela, zgradbe, denarna sredstva, zaloge, terjatve pa tudi dolgove – z eno besedo vse! Prav bo storila oziroma je storila tista delovna organizacija, ki bo za osnovo take nujne in brez-pogojne razdelitve vzela tako imenovano bilanco stanja in bodo pri tem nosilci tega računanja tudi pošteno. V osnutkih pa tudi v že podpisanih sporazumih ta razdelitev največkrat (!) ni opravljena dosledno. Odkrivamo najrazličnejše primere površnosti, nedoslednosti, v razdelitvi pa se skrivajo tudi različne težnje. Včasih so prikrite, drugič spet očite. Tole pisanje ni niti poskus natančne analize tega vprašanja, marveč le opozorilo ob konkretnem primeru, ki naj pove, kaj je nedopustno in kaj je treba z vso ihto preprečiti, dokler je čas.

Gre za takle primer: v osnutku sporazuma smo našli člen, ki sicer pravilno sporoča delavcem, da samoupravljalcem v temeljni organizaciji združenega dela pripadajo družbena sredstva in da zato določajo s sporazumom osnove začetne bilance. Kakšna je ta bilanca?

Osnovna sredstva, to so stroji, naprave, obrati in vse drugo, bi hoteli razdeliti tako, da bi pripadlo temeljni organizaciji združenega dela skupne službe (od kod so skupne službe v tem primeru temeljna organizacija, seveda ni razvidno) 47,5 % v denarju izražene vrednosti teh sredstev. To je pravzaprav fantastično, tehnološki fenomen. V delovni organizaciji naj bi sicer še šest velikih proizvodnih temeljnih organizacij združenega dela in vse te skupaj naj imele potemtakem v rokah upravljanje s proizvodnimi sredstvi za delo. Vsaka posamezna celo nekaj manj kot 10 %. Vrag razumi, od koga taka razdelitev. Želja „centra“ pa je očita.

Vir osnovnih sredstev: poslovni sklad krediti za osnovna sredstva so razdeljeni tako, da bi pripadalo skupnim službam 47 % sklada in 40 % kreditov? TOZD skupne službe so si že vsem začetku pridržale pravico, da upravljajo 26 % rezervnega sklada, približno s 26 % sklada skupne porabe itd. Vsako naštevavanje sredstev obveljalo, bi bila to velika prevara delavcev v vseh drugih TOZD. Ostane torej uprati, da bo v sprejetem sporazumu začetna bilanca precej drugačna.

Taka razdelitev očitno pelje v ponovna oblikovanja anonimnih skladov na ravni podjetja. Taka razdelitev osnovnih sredstev bi dala delovnim skupnim organom odločilno in prevladujočo moč, ki ne bi počivala na prispevku, ga sicer dajejo. Še zlasti je očitno, da bi v tem primeru skupne službe, pravilneje rečeno posamezniki v teh službah, ostali center moči in nosilci odločanja. S tako razdelitvijo ob koloniziranju in tako pridobljena sredstva, ki jih lahko posedujejo kot kredit drugim TOZD, pomenijo tudi nenehno večanje teh sredstev. Če ob visoki stopnji akumulativnosti v proizvodnih temeljnih organizacijah združenega dela skupne službe samo z „zaslužkom“ na mirnem delu imele še leta in leta „komandni“ položaji. Tako so hoteli in tako so izračunali.

To je prevara in TOZD na papirju!

MITJA ŠVA

Ruvanje korenin je najtežje

ODMEVI

Pod tem atraktivnim naslovom je objavila Delavska enotnost v 37. številki članek o Cestnem podjetju Novo mesto. Nad vsebino sestavka se je treba zamisliti, nujno pa odgovoriti naslednje:

Nekaj posameznikov ne more predstavljati kolektiva v celoti. Ti glasno nastopajo v njegovem imenu in v javnosti izjavljajo, da imamo zaostrene odnose z občinskimi skupščinami, kar negiramo s tem, da izvajamo dela za vse občine na Dolenjskem, razen Kočevja in Ribnice. To pa zaradi tega, ker imamo že tako presežne pogodbeni obseg del glede na plan za približno 14.000.000,00 din. Ali se očitano stagniranje odraža v doseženem dobičku 3.434.707,00 din ob koncu VIII. meseca, kar je enako več kot 10 % dosežene realizacije? Res bi bilo potrebno, „da bi nekdo naredil red“, kot pravi pisec članka; pri posameznikih, ki negirajo zakonodajo, omalovažujejo samoupravne sklepe ter se poskušajo neopravičeno gmotno okoristiti na račun kolektiva. Kot direktor podjetja sem se zavedal te naloge, zato sem tudi vodil podjetje in zahteval, da se spoštuje zakonitost in sklepi samoupravnih organov. Tedaj pa se začnejo nesporazumi.

Ker pa iz članka „Ruvanje korenin je vselej najtežje“ izzveni osebno obračunavanje med menoj kot direktorjem podjetja s tovarišem Janezom Vodopivcem, sem dolžan podati javnosti informacijo o stanju, ki je resnično v našem podjetju. Vprašam se, ali zato nimam moralnopolitičnih kvalitiet, ker sem kot direktor podjetja preprečil tov. Vodopivcu neopravičeno izplačevanje kilometrine, dalje zavrnil podpis pogodbe za dokončanje njegovega študija, ki traja s presledki že enajsto leto, končati pa bi ga moral v roku dveh let, ko je zahteval za šolsko leto 1972/73 81 dni plačanega dopusta za po noven obisk predavanj, ki pa so bila pretežno popoldne, od 15. ure dalje, ko je zahteval povrnitev potnih stroškov za enkratni prevoz z javnim prevoznim sredstvom v Ljubljano in nazaj po 30,00 din, čeprav je takrat tarifa znašala le 22,00 din, ter končno še „nagrado“ za izdelavo programov, kot kritje materialnih stroškov v vrednosti 500,00 din, čeprav teh stroškov dejansko sploh ni imel? To pa še ni vse, so še druge stvari, ki tov. Vodopivcu ne dajejo lika moralno politične neoporečnosti.

Doslednost pri opravljanju funkcije direktorja je vzbudila v tov. Vodopivcu odpor in celo politično gonjo proti meni, kar je tudi jasno izražal osebno meni in pred kolektivom, češ, kako si upam njemu, kot predsedniku sindikata, oporekati kilometrino, ko mu je bilo očitno dokazano, da vožnje niso bile opravljene, dalje, da zaviram samoupravljanje, ko mu nisem podpisal pogodbe o šolanju, katero je načelno

odobril odbor za medsebojna razmerja, katerega predsednik je on sam, delavski svet podjetja pa je na osnovi mojega pojasnila pogodbo ocenil za nesprejemljivo, ker so bile v njej njegove zahteve neopravičene. Podpis novosestavljenega pogodbe – po sklepu delavskega sveta – je torej Vodopivec zavrnil.

Vse to kaže, da ima tov. Vodopivec očudna gledanja o samoupravljanju, o vsebini pisma tov. Tita, na kar se ob svojih akcijah sklanja, ko pa hoče hkrati iz funkcije predsednika sindikata organizacije izveliči neopravičene materialne koristi.

Sprašujem se, ali lahko tov. Vodopivec nekaj njegovih privržencev, ki ga ognjevitost bledijo, z metodo pritiskov jemljejo pravico do jantja suverenih mnenj in dajejo negativno oceno o moralnopolitični kvalifikaciji ljudem, ki se podjetju zavzemajo za red, pravičnost, doslednost, neposredno samoupravo in delavnost.

Očitajo se mi slabi odnosi s tov. Vodopivcem govori se celo o šikaniranju z moje strani. Odločil sem se, da zavržem takšne obtožbe, saj je tov. Vodopivec kljub desetletnemu študiju užival enake ugodnosti kot ostali delavci podjetja, ki se tudi izobražujejo. Dolžan sem skrbeti, da bi bili pogoji šolanja za vse delavce enaki kar pa tov. Vodopivec ni hotel razumeti. Kot kaže tudi ni jemal resno zapisnika republiškega inšpektorata dela in njegove odločbe z dne 19. 6. 1973, ki je zahtevala, da delovna organizacija do 31. 7. 1973 organizira službo varstva pri delu tako, da jo bo vodila oseba, ki bo imela potrebno strokovno izobrazbo. Sele na odločbo svetovnega odbora za samoupravne organe o njegovih predlogih ni poreditvi na drugo delovno mesto se je pritožil, nakar je odbor za prošnje in pritožbe njegov ugovor zavrnil. Tedaj pa se ni poslužil nadaljnje pravne poti za varstvo „svojih pravic“, temveč je angažiral vse politične sile za svoje cilje in za doseg le-teh niso ne on ne njegovi zagovorniki izbirali sredstev, poslušujoč se celo na resničnih navajanj o stanju podjetja, samo da bi diskreditirali mene in vodstvo podjetja.

Mislim, da je iz povedanega dovolj jasno, kaj je pravi vzrok, da so mi izrekli moralnopolitično nezaupnico.

Primer Vodopivec je v Cestnem podjetju vzbudil različne reakcije. V dosedanjih objavah v sredstvih javnega obveščanja so bile izrečene enostranske ocene, ki so lahko zavedle tudi širšo javnost, zato sem bil dolžan tudi javno odgovoriti. Še naprej pa se zavzemam za to, da družbenopolitične organizacije in delavski svet dajo kolektivu in javnosti oceno resničnega stanja v podjetju.

Direktor
CESTNEGA PODJETJA NOVO MESTO
STRMŠEK MIRKO, dipl. gr. inž.

Občinski svet Zveze sindikatov Slovenske Konjice

čestita vsem občanom za občinski praznik in jim želi še veliko delovnih uspehov!

Zanimivo bi bilo vedeti, koliko razprav, sestankov, seminarjev in podobnih zborovanj smo v Jugoslaviji že spravili pod streho, in to takih, ki so poskušali dati spodbudo inventivni dejavnosti v delovnih organizacijah. Kadar spremljamo take razprave, moramo skoraj po pravilu poslušati, da »položaj ni zadovoljiv« in ga moramo na vsak način bistveno izboljšati. Pri tem se v ponazoritev pojavljajo podatki iz razvitih dežel sveta, s katerimi se moramo primerjati, če hočemo kam naprej in tudi sami postati razviti, ki z vso nazornostjo pokažejo, kako naši delavci pri strojih in sploh tehnični strokovnjaki vseh stopenj in strokovne usposobljenosti niso niti približno dovolj prisotni v inovacijski dejavnosti. Kaj je narobe, se vprašujemo in poskušamo najti zadovoljive izhode iz ne-dejavnosti, ki nam ni v prid. Ne posamezniku in ne skupnosti.

Saj na sestankih in seminarjih ne gre samo za govorjenje. Dobronamernih in strokovno podprtih predlogov za izboljšanje ne manjka, vendar – zdi se – ne prinesejo pravih učinkov. Teorijo imamo torej dokaj razvito, trudi se in »vleče naprej«, praksa v delovnih organizacijah se pa le stežka premakne. Seveda ne povsod. Poznamo tudi nekaj primerov – prav gotovo ni naključje, da gre za velike delovne organizacije – kjer si je inovacijska dejavnost že priborila polno domovinsko pravico in vsesplošno priznanje. Ena takih organizacij je prav gotovo tovarna avtomobilov in motorjev TAM v Mariboru.

NIČ BREZ PRAVILNIKA

Natančnejši vpogled v obravnavanje in vrednotenje inovacijske dejavnosti v TAM smo dobili v pogovoru s podpredsednikom komisije za izume, tehnične izboljšave in koristne predloge strojnimi inženirjem I. stopnje Milanom Bojanič in vodjem dokumentacijsko-informacijskega oddelka dipl. inženirjem Ivanom Zalokarjem.

Najprej smo se pozanimali, zakaj so v TAM sprejeli pravilnik o pospeševanju in premiranju inventivne dejavnosti. Vedeli smo, da tak pravilnik imajo, vendar nismo poznali njegovih praktičnih učinkov. Točneje, zanimalo nas je, kakšna je njegova resnična »prisotnost« v najširših krogih delovnega kolektiva TAM.

»Na vprašanje bo najlaže odgovoriti z nekaj zelo zgovornimi številkami. Čeprav smo že pred desetimi leti imeli soroden pravilnik, 1963. leta nismo registrirali niti enega inovacijskega predloga naslednji dve leti sta se pojavila samo po dva in šele 1966. leta, ko smo sprejeli novi – torej sedanji pravilnik – se je začela pot navzgor.

Lani je bilo vseh predlogov 54, od tega 1 izum, 1 inovacija, 44 racionalizacij in 8 koristnih predlogov. Letos se krivulja inovacijskih predlogov še vedno vzpenja, saj se jih je pri komisiji že zbralo 74 in jih bo do konca leta prišlo še najmanj 20, če bo šlo s sedanjim tempom naprej.«

SOLIDNI UČINKI

»In kakšni so bili praktični učinki predlogov?«
 »Lani je bila sprejeta inovacija, ki je prinesla 84.163,00 dinarjev čiste gospodarske koristi (predlagatelj je dobil po pravilniku 15.264,00 dinarjev nagrade), potem 8 racionalizacij s skupnim učinkom 505.163,00 dinarjev (nagrada je bilo za 35.416,00 din) in dva koristna predloga – 235.215,00 dinarjev čiste gospodarske koristi in 13.818,00 dinarjev nagrad.«

»Kolikor smo se v drugih delovnih organizacijah pogovarjali o sorodni temi, smo slišali največkrat pritoževanje, da si želijo predvsem čimvečjo udeležbo »neposrednih proizvajalcev«, delavcev pri strojih, v inovacijski dejavnosti, vendar jim prizadevanja prav ne uspevajo. Kako je s tem pri vas?«

»Pri nas je zadeva bistveno boljša, saj so med predlagatelji predvsem kvalificirani delavci, mojstri in tehniki. Seveda ne manjka tudi inženirjev, vendar so v manjšini.«

NAGRADE „VLEČEJO“

»Kaj najbolj »vleče«? Nagrada?«
 »Prav gotovo! Navsezadnje ni brez pomena, da lahko predlagatelj inovacijskega predloga dobi tudi 3 stare milijone nagrade, kar se je pri nas že primerilo in je seveda imelo izreden propagandni učinek. Seveda poskrbimo za to, da v našem tovarniškem časopisu dajemo inovacijski dejavnosti vidno mesto, da vedno znova spominjamo delavce nanjo in dajemo tistim, ki »prodrejo« s predlogi, tudi potrebno moralno priznanje, pač po načelu »čast tistemu, ki jo zasluži«.
 »Prepričani smo, da so prav spodbudne nagrade pripomogle, da gre krivulja inovacijskih predlogov v trajno navzgor in upamo, da se bo ta praksa obdržala tudi naprej.«

»Zdaj bi bilo primerno, da nam podrobneje razložite, kakšna je pot, ki jo mora prehoditi inovacijski predlog, da je sprejet. Je ta pot težka? Dolga? Je v pravilniku natančno določena? Tako, da niso možne diskriminacije, zaviranje ali omalovaževanje zaradi zavisti in podobnih nečednosti?«

OBRAZCI ZA NA POT

»Zaradi poenostavitve in točne evidence, ta je vsekakor zelo pomembna, imamo tri obrazce, ki praktično »spremljajo« inovacijski predlog na vsej poti od predlagatelja do odločitve. Prvi obrazec – prijava inventivnega predloga – prinaša podatke o značaju predloga in oceno vodje delovne enote ter direktorja sektorja, če predlog morda ne sodi v redno delovno obveznost predlagatelja.«

»Je ta ocena pomembna?«
 »Vsekakor, saj delo, ki sodi v redno delovno obveznost, ne more kandidirati za inovacijsko nagrado. Seveda ocena ne sme biti subjektivna, temveč se opira na opis delovnega mesta. No, spori in različni pogledi na stvari niso izključeni, zato imamo trasirano tudi pritožbeno pot.«

Drugi obrazec – obravnavanje inventivnega predloga – vsebuje strokovne ocene služb, ki so sodelovale

nacij ali strokovne literature, »koristni predlogi« so pa vsi preostali predlogi, ki še pomenijo za podjetje čisto gospodarsko korist.«

»Kako določate višino nagrade?«

»Dobe jo seveda samo predlagatelji uresničenih inventivnih predlogov. Osnova za preračunavanje je čista gospodarska korist, ki jo ima podjetja od uresničevanja predloga. V pravilniku imamo posebno tabelo, ki določa delež participacije – v odstotkih – od ugotovljene gospodarske koristi. Odstotek je seveda različen, tako je do 5000 novih dinarjev gospodarske koristi 25 %, do 20.000 20 %, do 100.000 15 %, do 500.000 12 % ... in tako naprej do 4 % za čisto gospodarsko korist nad 5.000.000 dinarjev. Poleg tega dobe inovatorji še posebne dodatke od 250 dinarjev do 20.000 din gospodarske koristi – do 139.250 din za gospodarsko korist, ki presega 5.000.000 dinarjev.«

Aplavzi in nagrade za domiselnost

● Krivulja inovacijskih predlogov gre v TAM skrajno navzgor

pri vrednotenju predloga, in seveda podatke o tem, kaj je o predlogu menila naša komisija in še gospodarski odbor.

Treba je povedati, da pri nas dokončno odločitev o usodi, sprejemljivosti in konkretni gospodarski vrednosti inovacijskega predloga za TAM sprejme gospodarski odbor, ki je organ centralnega delavskega sveta. Naša komisija je le podaljšana roka gospodarskega odbora in je pravzaprav le strokovno telo, ki ga sestavlja pet tehničnih in vodstvenih delavcev – praktično so vsi inženirji – in trije namestniki.

Komisija nima vnaprej odrejenega voznega reda sej, temveč se sestaja po potrebi, torej od dotoka inovacijskih predlogov. Sedanja komisija, ki ima dveletni mandat do konca letošnjega leta, je tako imela doslej 31 sej.«

»Omenili ste tri obrazce?«

»Da, tretji je malce nenavaden, ker morda ne sodi v čisto inovacijsko dejavnost. Gre namreč za prijavo problema. Z drugimi besedami, delavcu ni treba predlagati rešitve, temveč smo že veseli, če samo opozori na problem, ki bi ga bilo koristno rešiti. Postopek, kako se vrednoti in ocenjuje taka prijava problema, je zelo podoben prejšnjemu, torej od prijave preko vodje delovne enote, strokovnih služb do naše komisije.

Teško bi nam bilo zdaj soditi, ali je pot, ki jo mora prehoditi pri nas inovacijski predlog, dolga in težka ali ne. Da smo se odločili prav za tako in jo natančno opisali v pravilniku, je bilo prav gotovo odraz želje, da bi bilo vrednotenje predlogov kar moč strokovno in objektivno, da bi torej izločili po možnosti vse subjektivne učinke, ki bi utegnili zavirati razmah inovacijske dejavnosti in jo speljati na stranski tir. Ne smemo pozabiti, da je osnovno vodilo za pospeševanje in spodbujanje inventivne dejavnosti gospodarski interes podjetja za doseganje optimalnih delovnih in poslovnih uspehov. Pri tem mislimo na večjo produktivnost dela, ekonomičnost in rentabilnost poslovanja.

Če pa hočemo, da bo pravilnik res prava spodbuda, moramo seveda paziti na objektivnost ocen predlogov. Bržčas se pri prizadevanjih za takim ciljem ne da izogniti določeni »težavnosti« in dolžini postopka. Morda bi kazalo ob tem opozoriti na to, da pravilnik ne velja samo za člane našega delovnega kolektiva. Predlog lahko pride tudi od zunaj. Izvor za našo komisijo ni pomemben. Navsezadnje se predlagatelj lahko skrije tudi za šifro.«

GOSPODARSKA KORIST

»Nekaj je bilo že govora o tem, da so prav gotovo denarne nagrade tista vzpodbuda za delo, ki jo predlagatelj inovacijskih predlogov najbolj »razumejo«. Prav gotovo tudi pri izračunavanju višine nagrad ni prostora za subjektivne ocene?«

»Seveda ne! Premija se izračunava in izplačuje za vsako leto izkoriščanja predloga posebej. Za patente velja to vse dotlej, dokler jih dejansko uporabljamo, za inovacije najdlje do pet let, za racionalizacije do tri leta, za domisleke do dveh let in koristne predloge za eno leto.«

»Povedali ste več imen za inovacijsko dejavnost. Kako jih razumete pri vas?«

»Izum – za nas je pomembno, da se da uporabiti v dejavnosti podjetja in izpolnjuje zakonite pogoje za pridobitev patenta. Pod inovacijo razumemo take tehnične in organizacijske postopke, ki vodijo do novih proizvodov, do uporabe novih postopkov ali do kompleksnih konstrukcijskih ali tehnoloških novosti. Racionalizacija pomeni izboljšanje delovnega procesa, pod domislek damo idejo, ki za aplikacijo še ni dovolj dodelana ali pa je le bolj ali manj mehanični prenos tehničnih dognanj in izkušenj iz drugih delovnih orga-

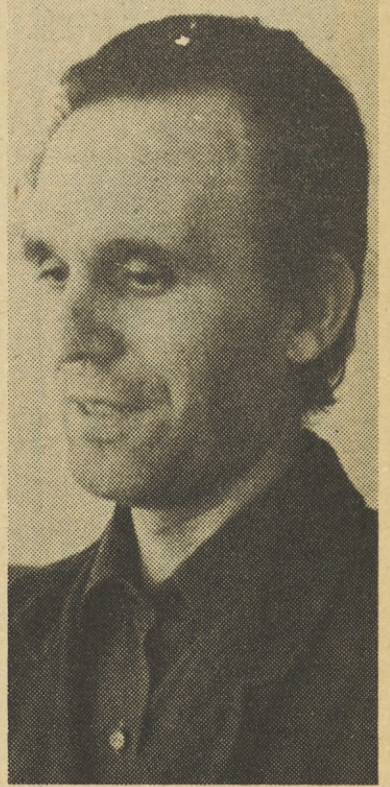
NE V PREDAL

»Preostane nam še vprašanje, ki prav gotovo ni brez pomena za mehanizem gospodarjenja v podjetju. Gynamreč za to, če se sprejeti inovacijski predlogi tudi v resnici vključijo v delovni proces?«

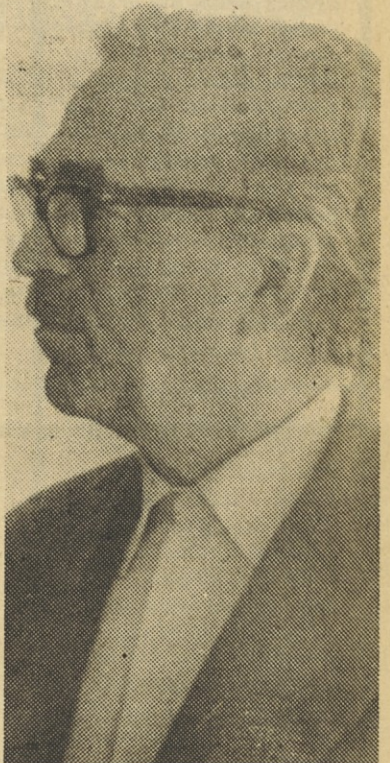
»Seveda se morajo, saj v nasprotnem primeru vsa dejavnost ne bi imela pravega pomena. Razumljivo je, da še posebej pazimo na to, da se inovacijski predlogi tudi v resnici uresničijo. Pravilnik tudi ob tem ne molči in označuje kot hujšo kršitev delovne dolžnosti, če odgovorni puste inovacijski predlog obležati v predalu.«

Tako torej v TAM. V nekaj letih »operiranja« pravilnika o pospeševanju in premiranju inventivnih dejavnosti so si že nabrali številne izkušnje, ki jih – vsaj tako kaže – ne namestijo zametavati. Glavna izkušnja pa bi prav gotovo bila, da so prizadevanja za inovacijami tisti pravi in resnični izraz sposobnosti, vitalnosti in »prisotnosti« članov delovnega kolektiva v podjetju. To pa je vrednota, ki je ne kaže meriti samo z denarjem. Še tembolj zato ne, ker navsezadnje dobe denarno nagrado le tisti predlogi, ki so sprejeti in se lahko vključijo v delovni proces. Ne smemo pa pozabiti na zlato pravilo, da lahko samo množičnost zagotovi dotok koristnih predlogov. Nič hudega ni, če je poklicanih veliko in izbrancev manj. Glavno je, da prizadevanja ne zamro.

IGO TRATNIK

Podpredsednik komisije za izume, tehnične izboljšave in koristne predloge strojni inženir I. stopnje Milan Bojanič: »Za gospodarjenje v TAM je izrednega pomena, da je odločitev, ali inovacijski predlog sprejeti ali ne, docela strokovno utemeljena in objektivna. Naša komisija se je v slabih dveh letih sestala že enaintridesetkrat.«

Vodja dokumentacijsko informativnega oddelka dipl. inž. Ivan Zalokar: »Pri meni se stekajo že nekaj let vsi obrazci, tako da imam natančen pregled nad količino in uspešnostjo inovacijske dejavnosti. Letošnje leto je, kar zadeva število predlogov, sicer rekordno, vendar je zelo malo uspešnih. Zaenkrat...«

TAKŠNI SMO ...

– Dobro, da si prinesel, razdelili bomo pa že sami...
 MITJA KOVIČ

LJUBLJANA

Solidarni s kolektivom Belta

JOŽETU JAGRU VSLOVO

Življenjska pot, ki jo je pred štirinštiridesetimi leti začel Jože Jager v Bizoviku pri Ljubljani, jo nadaljeval kot litar v Litostroju ter kot družbenopolitični delavec v Sloveniji in v federaciji, se je sklenila v Beogradu.

Že kot mlad delavec se je začel politično dvigati in uveljavljati v Litostroju, z naglim izpopolnjevanjem v stroki si je kmalu pridobil velik ugled v kolektivu in tako postal nepogrešljiv mladinski, partijski in sindikalni delavec Litostroja ter neumoren borec za uveljavitev delavskega samoupravljanja. Kot tak je bil vrsto let predsednik delavskega sveta Litostroja.

Vedno je kazal željo po izobraževanju, zato je tudi ves prosti čas posvečal bogatenju znanja.

Kot neumornega delavca, polnega življenja in nosilca bogatih pobud za izboljšanje življenja delovnih ljudi, smo ga 1958. leta izvolili za poklicnega sindikalnega delavca v Ljubljani in kasneje za podpredsednika okrajnega ljudskega odbora Ljubljana. Od tu ga je življenjska pot vodila v Beograd, kjer je vrsto let opravljal najodgovornejše funkcije v zveznem odboru Sindikata delavcev v prometu in zvezah Jugoslavije in v Svetu Zveze sindikatov Jugoslavije. Zadnji čas je opravljal odgovorno dolžnost namestnika generalnega direktorja Skupnosti JPPT. Ves ta čas pa je bil član Sveta Zveze sindikatov Slovenije.

Na IV. in V. kongresu ZK Slovenije je bil izvoljen za člana CK ZK Slovenije.

V svojem preskopo odmerjenem, toda z delom bogatem ter plodnem življenju se je izkazal kot izredno delaven in požrtvovalen, natančen v ocenah in dosleden v stališčih. Inicijativnost in doslednost sta bili njegovi veliki odliki.

Veder po značaju in tovariški je bil med članstvom in v kolektivih zelo priljubljen. Povsod je užival velik ugled.

Nimam besed, s katerimi bi ob tem zgodnjem slovesu povzel vse tisto, kar je Jože Jager storil za našo stvar; lahko pa rečem, da je bil čudovit tovariš, brezkompromisen borec za samoupravne družbene odnose; vedno in povsod je bil človek.

Slava njegovemu spominu!

HUMBERT GAČNIK

Popravek skupnega sporočila o aktivnih mladih delavcev

Pri primerjanju usklajenosti besedila skupnega sporočila predsedstev republiške konference ZMS in republiškega sveta ZSS z dne 26. septembra 1973. leta (objavljeno v DE 29. 9. 1973 na 7. strani) smo ugotovili, da je v prvem odstavku 3. točke treba izpustiti te besede: „... v občinski, medobčinski (mestni, obalni) odbor sindikata ter...“

S tem popravkom se odpravi neskladnost z besedilom druge točke skupnega sporočila, ki je bilo na skupni seji po opravljenih spremembah posebej izglasovano.

Iz predsedstev RS ZSS in RK ZMS

RAVNE NA KOROŠKEM

Ustanovitev medobčinskega sveta

Organizacije Zveze sindikatov v občinah Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem in Slovenci Gradec bodo v kratkem v konkretni praksi uveljavile eno od načel nove organiziranosti Zveze sindikatov, to je medobčinsko povezovanje organizacij Zveze sindikatov.

Te dni so se na Občinskem sindikalnem svetu Ravne na Koroškem sestali predstavniki vseh štirih občinskih svetov Zveze sindikatov ter sklenili pogovore o ustanovitvi novega organa – Medobčinskega sveta Zveze sindikatov. Dogovorili so se, da bo na Ravnah na Koroškem še v tem tednu prva seja tega novega organa zveze sindikatov štirih koroških občin. Do tedaj se bodo predstavniki organizacij tudi dogovorili, kje bo prvi sedež tega organa.

Med zadnjimi pogovori o pripravah na ustanovitev medobčinskega sveta zveze sindikatov za Koroško je bilo poudarjeno, da bi moral ta novi organ čimprej zasnovati akcijski program za delo, saj je nekaj nalog, ki jih bo treba začeti čimprej skupno uredničevati. Gre tako za oblikovanje samoupravnega sporazuma o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, za ustanovitev samoupravne skupnosti na področju zdravstvenega varstva itd. Seveda pa je skupnih nalog, problemov in akcij še precej, treba se bo dogovoriti le za prednostni red razreševanja oziroma obravnavanja posameznih aktualnih vprašanj.

(Ma)

AKTIVNOST LJUBLJANSKIH SINDIKATOV PRI UVELJAVLJANJU USTAVNIH DOPOLNIL V ORGANIZACIJAH ZDRUŽENEGA DELA

ZLOMITI ODPORE

Na zadnji seji predsedstva ljubljanskih sindikatov so analizirali uveljavljanje ustavnih dopolnil v organizacijah združenega dela na področju Ljubljane. Za to priložnost so strokovne službe ljubljanskih sindikatov pripravile tudi obširno poročilo, uvodno razmišljanje pa je posredoval Janez Šinkovec, predsednik komisije samoupravljanje pri ljubljanskih sindikatih.

Med drugim je Janez Šinkovec ugotovil, da v ljubljanskem bazenu obstajajo nekatere nejasnosti in nesporazumi glede uveljavljanja ustavnih dopolnil. Tisti, ki so že sprejeli samoupravne sporazume pred uveljavitvijo zakona o konstituiranju in vpisu v sodni register, namreč menijo, da so s tem nalogo že opravili. Tako očitno še niso doumeli, da ustavna dopolnila ne pomenijo le ustanavljanja TOZD, temveč vsebinsko spremembo družbenih odnosov v vsaki delovni organizaciji.

V razpravo se je vključil tudi predsednik ljubljanskih sindikatov Rudi Bregar in izrazil nezadovoljstvo nad prepočasnim uveljavljanjem ustavnih dopolnil na ljubljanskem področju. Po Bregarjevih besedah v Ljubljani več kot polovica delovnih organizacij še ni ničesar storila za uveljavitev ustavnih dopolnil. Še posebej to velja za manjše delovne organizacije. Direktorji v teh delovnih organizacijah se največkrat izgovarjajo, da nimajo časa za razpravo o uveljavljanju ustavnih dopolnil, da so preobremenjeni z delom in podobno. V osnovnih sindikalnih organizacijah v Ljubljani pa trdijo, da prav vodstva v mnogih delovnih organizacijah zavirajo hitreje uveljavljanje ustavnih dopolnil in s tem ustanavljanje temeljnih organizacij združenega dela.

Zavoljo počasnega uveljavljanja ustavnih dopolnil in odporov v ljubljanskih delovnih organizacijah so na seji predsedstva sprejeli tudi nekatere sklepe o bodoči aktivnosti sindikata. Tako je priporočil občinskimi sindikalnim svetom, naj skupno s skupščinami občin razširijo in pospešijo delo komisij za samoupravljanje. Ustrezna komisija pri skupščini mesta Ljubljane naj pospeši ustanavljanje posebnih strokovnih skupin v občinah, ki bi pregledovale in ocenjevale samoupravne sporazume o združenju TOZD, statute in druge samoupravne akte ter nudile ustrezno strokovno pomoč. Sindikati pričakujejo od omenjenih komisij, da so zlasti po-

zorne na vsa nesprejemljiva in vsiljena določila v samoupravnih sporazumih o združenju, ki ne bi zagotavljala neposrednih in resničnih interesov delovnih ljudi. V samoupravnih sporazumih o združenju in v statutih delovnih organizacij pa morata biti temeljito in podrobno opredeljeni zlasti naslednji vprašanji:

– osnovna in obratna sredstva, sklade in obveznosti iz doseganja skupnega dela je treba razmejiti in razdeliti. Za tista sredstva, ki jih ni mogoče razmejiti takoj in v času konstituiranja TOZD, je treba določiti rok, do kdaj bo ta naloga opravljena;

– samoupravni sporazum mora vsebovati določila o vseh oblikah namenskega združenja in akumuliranja sredstev, kreditiranja, prelivanja sredstev med TOZD na ravni organizacije združenega dela.

M. Ž.

Pravna posvetovalnica DE

VPRAŠANJE:

Ker sem od organizacije združenega dela prejel sklep, v katerem je le nevedeno, da je možen ugovor na odločbo, ne pa tudi v kakšnem roku, me zanima, ali so roki za pravna sredstva enaki, kot so bili v starem zakonu, ali morda novi zakon določa drugačne roke.

R. L. – LJUBLJANA

ODGOVOR:

Ker niste navedli, kakšen sklep ste prejeli, ne vem, ali ta sklep lahko izpodbijate v 8 ali v 15-dnevem roku. Če gre za uveljavljanje pravic v zvezi s postopkom oziroma pogoji za pridobitev statusa delavca v združenem delu – razpisni postopek – je rok za vložitev zahteve 8 dni od vročitve pismenega obvestila o izbiri kandidata; če pa gre za kršitve pravic delavca v združenem delu, je rok za

S PLENUMA RO SINDIKATA DELAVCEV V PROMETU IN ZVEZAH

ZAVZETOST V POBUDAH IN DEJANJIH

Nova ustava naj zagotovi možnosti za hitrejšo uveljavljanje enotne prometne politike

Za zadnje plenarno zasedanje republiškega sindikata delavcev v prometu in zvezah je bil pripravljen dokaj obsežen, predvsem pa zahteven dnevni red. Tako so člani tega sindikalnega organa najprej obravnavali in sprejeli delovni program republiškega odbora za obdobje do junija 1974, potem spregovorili o nalogah sindikata v zvezi z zakonom o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, naposled pa razpravljali še o osnutku nove ustave SFRJ in SRS. Zaradi odhoda na novo delovno dolžnost je bil na tej seji razrešen dose-danji predsednik Andrej Grahor. Do izvolitve novega predsednika bo njegovo dolžnost opravljal podpredsednik Janko Kušar.

Člani plenuma RO Sindikata delavcev v prometu in zvezah Slovenije so brez bistvenih pripomb sprejeli delovni program za naslednje obdobje. Iz programa sledi, da bo ta sindikalni organ v času do junija naslednjega leta največ pozornosti namenil petim skupinam vprašanj: nastajanju, sprejemanju in uresničevanju ustavnih dopolnil, problematiki samoupravnega sporazumevanja in dogovarjanja, ekonomskim in socialnim vprašanjem, s katerimi se ukvarjajo kolektivi prometa in zvez, nadaljnji organizaciji, kadrovskim vprašanjem in utrjevanju sindikata po IV. konferenci slovenskih sindikatov, naposled pa še delovanju sindikata na področju mednarodne dejavnosti. Med drugimi pomembnimi, čeprav bolj ali manj tekočimi nalogami, pa je plenum poudaril še aktivnost sindikata ob volitvah delegatov v zvezna in republiška predstavniška telesa, občinske in krajevne skupnosti, samoupravne organe in družbenopolitične organizacije, nadalje aktivnost v pripravah na VIII. kongres Zveze sindikatov Slovenije in VI. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije, prizadevanja pri uveljavljanju delavskega samoupravnega nadzora, slednjic pa še sodelovanje pri nastajanju vseh tistih republiških in drugih normativnih aktov, ki zadevajo poslovanje in delo kolektivov prometa in zvez.

PRAVOČASNA OPOZORILA IN NAPOTKI

V našem listu smo podrobneje že poročali o seji predsedstva RO Sindikata delavcev v prometu in zvezah Slovenije, na kateri so razpravljali o nalogah sindikata v zvezi z zakonom o delitvi dohodka in osebnih dohodkov. Poudarimo pa naj, da je predsedstvo vsem osnovnim sindikalnim organizacijam in delavskim svetom ter komisijam za sklenitev samoupravnih sporazumov in območnim odborom sindikata delavcev prometa in zvez razposlalo posebno pismo, v katerem jih je opozorilo na njihove naloge.

Iz tega pisma, ki ga je plenum v celoti potrdil, povzemamo, da so posamezni napotki, denimo tišči, ki govore o sklicu prvega zbora delegatov, kandidacijskem postopku za te delegate, novih določilih samoupravnih sporazumov o tipičnih po-

klicih v posameznih dejavnostih vprašanjih, ki naj bi bila urejena teritorialnih sporazumih, kar bodo sedanje komisije za pripravo sporazumov seveda morale upoštevati pri nastajanju novih sporazumov, tako konkretni, da nobenemu navedenemu dejavniku ne bo pretežno opravičilo nalog, ki se postavljajo predenj. Lahko pa rečemo, da so bili izročeni tudi pravočasno; ali z drugimi besedami: če kdaj, potem je republiški odbor tokrat zlasti osnovnim sindikalnim organizacijam, da samoupravnih organov, komisij za pripravo samoupravnih sporazumov in območnih odborov tega sindikata ne omenjamo, nedvomno posredoval take napotke, na podlagi katerih bo dejansko možno vse sindikalno članstvo zainteresirati za razreševanje vprašanj, ki naj bi jih uredili v sedanji fazi izpopolnjevanja samoupravnega sporazumevanja o delitvi dohodka in osebnih dohodkov.

ZA ENOTNO PROMETNO POLITIKO

V razpravi o obeh novih ustava so člani plenuma poudarili, da svoja sprejemajo stališča, izrečena za okroglo mizo sindikatov o ustavnih vprašanjih (o tem smo poročali v zadnji št. DE), da pa se kot predstavniki kolektivov, ki opravljajo dejavnost posebnega družbenega prometa, zavzemajo za to, naj bi novi ustavi zagotovili trdnje osnove za hitrejšo nastajanje enotne prometne

inles ribnica

PRODAJA POLKNA VRATA OKNA NA KREDIT

politike po samoupravni poti. Čeprav sta se za to zavzela že zadnja dva kongresa (republiški in zvezni sindikata delavcev v prometu in zvezah), pa po mnenju članov tega sindikalnega organa sedanje besede obeh ustavnih dokumentov pomenijo precejšen odmik od takega stališča. S to svojo ugotovitvijo bo plenum posebej seznanil vse tiste dejavnike, ki naj bi sodelovali pri nastajanju enotne prometne politike in pri oblikovanju njene vsebine. Med njimi so bili na seji še posebej omenjeni vsi skupščinski organi, izsvet in svet in Gospodarska zbornica Slovenije.

V zvezi z ustavnimi vprašanji je plenum ugotovil tudi to, da status in vloga sindikatov po osnutku republiške ustave obravnavamo na način, ki jih postavlja v težji položaj, kot pa ga imajo po sedanjih ureditvi. Zato plenum RO Sindikata delavcev v prometu in zvezah Slovenije podpira stališče, naj bi z novo republiško ustavo uzakonili stališče zapisano v XXXI. ustavnem dopolnilu k sedanji republiški ustavi.

M. LIPUŽIČ

KUPON DE — Pravna posvetovalnica

● AVSTRIJA

Ostrejši predpisi

Avstrijska vlada pripravlja predpise, s pomočjo katerih namerava preprečiti neorganizirano zaposlovanje tujih delavcev. V njih bodo določene tudi kazni za tiste delodajalce, ki bodo nezakonito zaposlovali tuje delavce. Hkrati razmišljajo o tem, kako bi delodajalce prisilili, da bi tujim delavcem preskrbeli človeku primerno prebivališče. Posebno srednji ter manjši avstrijski delodajalci so se doslej izogibali temu, da bi jugoslovanske delavce zaposlovali prek pristojnih jugoslovanskih in avstrijskih služb. Veliko Jugoslovancev se je namreč v Avstriji zaposlilo brez delovnih dovoljenj, pa tudi ne da bi bili prijavljeni za socialno ter zdravstveno zavarovanje.

Obilo možnosti za gospodarsko sodelovanje

Devalvacija dolarja povzročila zastoj v gospodarskem sodelovanju s Sovjetsko zvezo ● Veliko možnosti za sodelovanje zlasti na področju strojne industrije

Obseg blagovne menjave med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo naj bi letos znašal 656 milijonov dolarjev. V letošnjem letu bo jugoslovanski izvoz v Sovjetsko zvezo večji kot lani predvsem zaradi odplačevanja anuitet že izkoriščenih kreditov, ki smo jih najeli v tej državi. Kljub temu pa bo obseg naše blagovne menjave s Sovjetsko zvezo letos kar za 6% manjši, kot je predvideno z dolgoročnim trgovskim sporazumom, ki sta ga Jugoslavija in Sovjetska zveza podpisali za obdobje od 1971 do 1975. leta. Do tega je prišlo zaradi zastoja v industrijskem sodelovanju in zaradi zapoznele dobave ladij, kar pa je spet posledica nepravčasno sklenjenih pogodb. Do preložitve sklepanja poslov

na začetku leta 1973 je prišlo tudi zaradi devalvacije dolarja in pričakovanja novih cen. Do devalvacije dolarja je bilo namreč sklenjenih dve tretjini izvoznih pogodb, uvoznih pa le za tretjino.

Sovjetski trg nudi še veliko možnosti za še večjo blagovno menjavo. Naši gospodarstveniki pričakujejo, da si bosta obe strani prizadevali, da bi dolgoročen trgovski sporazum za obdobje od leta 1971 do leta 1975 ne le uresničili, temveč tudi razširili. Gre predvsem za prodajo opreme in strojev za gotovino. V Jugoslaviji bomo tako raziskali možnosti za večji uvoz opreme iz Sovjetske zveze in ugotovili, ali je zanimanje za te stroje na jugoslovanskem trgu, ugotovili pa bomo tudi

pogoje za njihovo prodajo. Od leta 1973 do leta 1978 pa bomo uresničevali sporazum o kreditu, ki ga je Jugoslavija dobila od Sovjetske zveze in ki znaša 540 milijonov dolarjev. V tem sporazumu je predvideno delno kreditiranje dobave opreme iz Sovjetske zveze za 38 objektov. Dobava opreme za en objekt naj bi se začela letos, za 20 objektov leta 1974, za preostale objekte pa leta 1975. V okviru teh kreditov so bile do sedaj podpisane le pogodbe za kredite TE Sisak, TE Skopje in za Koksarno Lukavac. Glede gradnje drugih objektov pa se domači investitorji s predstavniki Sovjetske zveze še dogovarjajo.

Proizvodno sodelovanje med SZ in Jugoslavijo odpira nove poti za dolgoročno kooperacijo in specializacijo naše strojne industrije. Še zlasti bo pomemben razvoj jugoslovansko-sovjetskega sodelovanja na področju strojne industrije v obdobju od leta 1976 do leta 1980. Še letos naj bi zato izdelali predloge za proizvodno kooperacijo in specializacijo do leta 1980. Naša država in Sovjetska zveza se prav tako dogovarjata o sodelovanju jugoslovanskih gradbenih podjetij pri graditvi turističnih hotelov v Sovjetski zvezi, o nadaljnjem povečanju turističnega prometa iz Sovjetske zveze, hkrati pa tudi o bolj organiziranem nastopu naših turističnih agencij na sovjetskem trgu.

V. O.

KALEJDOSKOP

KUBANSKI SINDIKATI SE PRIPRAVLJAJO NA KONGRES

Kongres kubanskih sindikatov, ki bo meseca novembra, bo pomenil važno prelomnico v organizacijski graditvi in krepitvi sindikalnega gibanja na Kubi. V tem času teko v podjetjih in ustanovah v vseh šestih provincah na Kubi obširne razprave o težah, ki jih je za kongres pripravila kubanska sindikalna centrala. Ocenjujejo, da bo v razpravi sodelovalo približno dva milijona delavcev; značilno za razpravo pa je, da delavci dajejo številne pomembne predloge v zvezi s povečanjem produktivnosti dela, izboljšanjem kvalitete in z znižanjem proizvodnih stroškov.

KOMUNISTIČNE PARTIJE V SVETU

Iz podatkov nekega ameriškega instituta je razvidno, da je bilo v svetu 1972. leta 47 milijonov 700 članov komunističnih partij.

Zanimivo je, da je število članov komunističnih partij v socialističnih državah sorazmerno malo naraslo, medtem ko so se zlasti japonska, italijanska in urugvajska partija obogatile z znatnim številom novih članov. Po drugi strani pa je opazen tudi upad članstva v komunističnih partijah Brazilije in Nepala.

Od celotnega števila članov komunističnih partij v svetu 93,3% članstva združujejo komunistične partije 14 držav, kjer so le-te na oblasti. Komunistične partije so še zmeraj prepovedane v 39 državah.

EKONOMSKA RAST DRŽAV LATINSKE AMERIKE

Po zadnjih podatkih OZN je med državami Latinske Amerike dosegla Brazilija 11,3-odstotno povečanje skupnega bruto proizvoda. Sledita Čile in Panama z 8,5-odstotnim porastom, medtem ko je na zadnjem mestu Urugvaj z 0,6-odstotnim porastom.

Gospodarstvo Latinske Amerike je kot celota doseglo 6,1-odstoten porast bruto produkta, kar je manj kot v letu 1971. Najbolj dinamični sektorji minulega obdobja so bili industrija in storitvene dejavnosti, medtem ko je kmetijska proizvodnja nazadovala.

KOLIKŠNA JE ŠKODA ZAVOLJO EKONOMSKE EMIGRACIJE

Ogrožen gospodarski razvoj

Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) opozarja, da ekonomska emigracija terja posebno pozornost jugoslovanskih upravnih organov, saj ogroža gospodarski razvoj Jugoslavije. Sedaj je v tujini na začasnem delu kakih 900.000 jugoslovanskih delavcev, v Jugoslaviji pa je 4,5 milijona zaposlenih. Poročilo

poudarja, da je treba najti rešitve v Jugoslaviji s pomočjo „strukturnih sprememb in z reformo institucij, kar pa vsekakor zahteva daljši čas“. Slišati je tudi oceno, da bi kakih 800 milijonov dolarjev, ki jih naši delavci, zaposleni v tujini, vnesejo v Jugoslavijo, lahko investirali v privatna podjetja, pri- vatne turistične objekte in za

nakup tovarnjakov. Tako bi s tem kapitalom odprli nova delovna mesta. Vendar pa bi s tem ustvarjali tudi dodaten uvoz, kar bi še povečalo inflacijski pritisk. Ekonomska emigracija razen tega niti ne zmanjšuje nezaposlenosti v Jugoslaviji, ki prizadeva približno 9% aktivnega prebivalstva, saj številni delavci odhajajo v tujino, čeprav imajo zaposlitev doma.

renomiran proizvajalec visokokvalitetnega usnja vseh vrst, usnjene in krznene konfekcije z mnogimi zlatimi odličji, poleg tega proizvaja še proizvode iz plastičnih mas, strojlne ekstrakte, furfural ter talne obloge – koson

- ČESTITA OBČANOM SLOVENSКИH KONJIC
- OB NJIHOVEM OBČINSKEM PRAZNIKU – 12. OKTOBRU!

... v jugoslovanskih sindikatih

SRBIJA

VEČ PRAVIC
UPOKOJENIM

Sindikalna organizacija Tovarne železniških vozil v Kraljevu v teh dneh razpravlja, kako kar najbolj izenačiti položaj upokojenih tovarnišev - vsaj kar zadeva nekatere elementarne pravice - s položajem aktivnih delavcev. Edina vez med kolektivom in njegovimi nekdanjimi delavci je trenutno le določilo tovarniškega pravilnika o delitvi osebnih dohodkov, po katerem delavcem ob odhodu v pokoj izplačujejo enkratno denarno nagrado. Sindikalna organizacija v Tovarni železniških vozil sedaj predlaga, naj bi upokojenim delavcem priznala pravico do regresa za letni oddih v enaki višini kot zaposlenim v tovarni. Predlagajo tudi, naj bi vsem tistim upokojenim delavcem, ki prejemajo nizko pokojnino, zagotovili možnost prehrane v tovarniški restavraciji po cenah, ki veljajo za aktivne delavce. Prav tako v sindikatu sodijo, naj bi upokojene delavce, ki za časa dela niso uspeli rešiti svojega stanovanjskega problema, upoštevali pri dodeljevanju stanovanj z enakimi kriteriji kot vse zaposlene.

Kako do Trsta?

Skupina avtorjev reškega ekonomskega inštituta je v svoji ekonomsko-prometni študiji predvidela tri variante avto ceste Reka-Trst. Po tako imenovani „južni varianti“, za katero tudi sodijo, da je najmanj ugodna, bi morali graditi predor skozi Učko, dolg 5250 metrov. Avto cesta naj bi bila dolga 73 km, izpeljana po trasi Ma-

tulji-predor Učka-Buzet-Koper-meja. Gradnja ceste po tej varianti bi veljala 3.333.703.000 dinarjev.

Druga, „direktna varianta“, predlaga cesto, dolgo samo 40 km, in to v smeri Jurdani - Šapjane - Obrov - Kozina - meja, to pa bi bila tudi najkrajša možna spojitev z italijanskimi avtocestami. Tudi na tej trasi bi bili predori, toda dolgi samo 855 m, stroški gradnje bi po ocenah znašali 1.517.215.000 dinarjev.

Tretja ali „severna varianta“, naj bi bila dolga 66 km, potekala pa bi naj v smeri Jurdani - Šapjane - Ilirska Bistrica - Divača-meja. Tudi ta cesta bi se spojila z italijanskimi cestami pri Opčinah. Predračunska vrednost gradnje ceste po tej varianti znaša 2.101.000.000 dinarjev.

Poslej bolje založen trg?

Sredi oktobra bo začela delovati „Jugotržnica“, poslovna interesna skupnost trgov in tržnic Jugoslavije ter drugih delovnih organizacij (proizvajalcev kmetijsko-živilskih proizvodov in organizacij blagovnega prometa). Ustanovljena je bila ob koncu minulega leta, ko je bil izvoljen poslovni odbor, v katerem so predstavniki šestih mest, dogovor o poslovnem sodelovanju pa je pozneje podpisalo še devet članic. O delu in ciljnih „Jugotržnicah“ je bilo obveščenih še 60 organizacij, od

katerih želi večina sodelovati s to skupnostjo, njena glavna naloga pa je izboljšati preskrbo industrijskih središč s kmetijsko-živilskimi pridelki. Odkupovala bo vse vrste svežega ter predelanega sadja in povrtnin, živino in mesne proizvode. Prav tako bo posrednik v blagovnem prometu s kmetijskimi proizvodi, zastopala bo tuja podjetja, pospeševala uvajanje novih sort, zagotavljala skladiščne prostore, raziskovala tržišče in zagotavljala rezerve kmetijsko-živilskih proizvodov.

Vojna napoved nelojalni konkurenci in monopolom

Vse kaže, da bo zvezna skupščina v kratkem sprejela zakon o zatiranju nelojalne konkurence in monopolističnih sporazumov. S pomočjo tega zakona naj bi opredelili dejanja, ki predstavljajo nelojalno konkurenco in monopolistični sporazumi, kakor tudi ukrepe za njihovo zatiranje. Ustavno podlago za izdajo takšnega zakona vsebuje 30. ustavni amandma. Zakon bo zadeval le monopolistične sporazume, katerih subjekti so organizacije združenega dela, ki opravljajo gospodarsko dejavnost, in drugi gospodarski subjekti.

Kot je znano, je eno temeljnih načel našega gospodarskega sistema in enotnosti jugoslovanskega trga razvijanje svobodne konkurence na trgu. Pri uresničevanju tega načela pa ne bi smeli dovoliti takšne svobodne konkurence, ki bi bila v nasprotju z dobrimi poslovnimi običaji. Svobodna konkurenca mora biti lojalna, in sicer tako glede na druge udeležence v prometu, kakor tudi glede na potrošnike in družbeno skupnost. Prav tako je preprečevanje doseganja prednosti na podlagi monopola na trgu ena od temeljnih enotnosti jugoslovanskega trga.

Nelojalna konkurenca in monopolistični sporazumi sta po predvidenih določbah zakona dva negativna pojava, ki pomenita kršitev splošno sprejetih načel vedenja v skladu z dobrimi poslovnimi običaji in poslovno moralo. Omenjeni in tudi drugi negativni pojavi onemogočajo neovirano kroženje blaga in storitev, s tem pa škodijo odprtosti jugoslovanskega trga tako v državi kot tudi v odnosih s tujino. Nelojalna konkurenca in monopolistični sporazumi po-

vzročata večje motnje na trgu in preprečujeta, da bi bile kakovost, cena blaga in korist potrošnika osnovna merila za prost in zdrav promet blaga in storitev.

Z zakonom o zatiranju takšnih pojavov sta med drugim kot posebna dejanja monopolističnega sporazuma določena sporazumi organizacij združenega dela - proizvajalcev, da enake proizvode prodajajo le pod pogoji in na način, ki ga določijo - in sporazumi organizacij združenega dela - kupcev, da enake proizvode kupujejo le pod pogoji in na način, ki ga določijo. V teh kot tudi v drugih primerih si organizacije združenega dela zagotavljajo monopolistični položaj v primerjavi z drugimi organizacijami združenega dela.

Prav tako sodijo med dela nelojalne konkurence zlasti reklamiranje, objavljanje oglasov ali ponujanje blaga z navajanjem netočnih ali drugih podatkov ali z uporabo izrazov, ki lahko ustvarjajo zmotno, nadalje posredovanje ali prenašanje (neposredno ali prek drugega) ugotovitev ali dajanje podatkov o drugih organizacijah združenega dela, o njihovem poslovanju, proizvodih ali o njihovih delavcih, če bi to škodovalo ugledu ali poslovanju te organizacije, kakor tudi dajanje blaga v promet z neresničnimi oznakami o viru, proizvajalcu, kakovosti ali drugih lastnostih blaga.

Vse torej kaže, da bo na trgu porabnih dobrin končno le zavladal večji red in da brezvestni trgovci ne bodo več nezakazovano bogateli na račun potrošnikovega žepa.

V. K.

Trgovsko podjetje »DRAVINJSKI DOM« - Slovenske Konjice

- priporoča v svojih prodajalnah široko izbiro potrošnega blaga. Se zlasti priporoča
- nakupe v svojih specializiranih prodajalnah tekstila, konfekcije, obutve, zaščitnih
- sredstev za industrijsko obrt, kozmetičnih preparatov, tehničnega blaga, gradbenega
- materiala, gospodinjskih strojev, pohištva itd.
- Točna in solidna postrežba!

VSEM OBČANOM ČESTITAMO ZA OBČINSKI PRAZNIK SLOVENSKIH KONJIC IN JIM ŽELIMO ŠE VELIKO DELOVNIH USPEHOV!

VOJVODINA

Prodaja pod roko

Po informacijah občinskega javnega pravobranilstva so v Subotici prodali od leta 1966 do 1972 privatnim osebam 349 družbenih stanovanj, od tega števila pa so samo štiri kupoprodajne pogodbe v celoti upoštevale vse zakonske obveznosti o prodajni ceni, višini udeležbe,

odstotku ter roku odplačila. Niti eno od prodanih družbenih stanovanj za kredit ni bilo prodano z rokom odplačila do največ 15 let, kot predvideva zakon, temveč je znašal ta rok 20

pa celo 30 let. Le nekaj stanovanj so prodali za gotovino. Stanovanj tudi niso prodajali po veljavnih tržnih cenah, marveč mnogo ceneje.

HRVAŠKA

Zahtevajo popravek pokojnin

A. Novak

Združenje upokojencev in invalidov dela na Hrvaškem zahteva povečanje pokojnin za 12 % od 1. julija letos dalje. Suša v skladu pokojninsko-invalidskega zavarovanja, pravijo, ne bi smela biti razlog za zavrnitev zahteve upokojencev, da jim povečajo pokojnino, oziroma nadomestijo porast življenjskih stroškov. Ne sprejemajo namreč razlage, da sredstev primanjkuje ter da je treba čakati, da porav-

najo svoje dolgove v skladu federacije tako republika kot delovne organizacije, ki so zaradi nelikvidnosti odklonile plačilo dodatka.

Porast življenjskih stroškov je najbolj prizadel upokojence z nizkimi prejemki. Približno 96 % upokojencev na Hrvaškem prejema mesečno manj kot 2000 din, nekaj več kot polovica pa celo manj od 1000 din pokojnine.

Spet uvoz pšenice?

Po sporočilu zveznega zavoda za statistiko o letnem pridelku pšenice smo jo poželi na 1.696.000 ha ali na 13 % površine manj kot lani, skupaj smo je pridelali 4.703.000 ton ali 3 % manj, poprečen pridelek na ha pa

je bil 27,7 metrskega stota, kar je za 2,5 % več kot lani. Gre za eno najslabših žetev zadnjih let: le težko bomo z njo krili vse potrebe. Če ne bomo omejili porabe, lahko pričakujemo tudi uvoz pšenice, vendar ne tolikšnega,

da bi resneje vplival na našo menjavo s tujino in plačilno bilanco. Vendar pa smo letos le dosegli rekord: na družbenih gospodarstvih je hektarski donos pšenice nad donosom do sedaj najboljšje letine v letu 1971.

TE DNI SO REKLI

FRANC ŠALI, član sekretariata CK ZKS na 35. seji CK ZKS:

Priprav na VII. kongres ZKS ne smemo pojmovati kot rutinsko opravilo. Kongres bo osrednji politični dogodek za ZKS, delavski razred, za vse delovne ljudi Slovenije in pomemben prispevek k boju Zveze komunistov za samoupravni socialistični družbeni razvoj Jugoslavije. Tesno bo povezan z razrednimi, socialnimi hotenji, upanji, pričakovanji in zahtevami delavskega razreda in naprednih delovnih ljudi in na njem bomo sprejeli edino ter akcijsko osnovo za konkretno politično delo komunistov in vseh socialističnih sil v ustvarjanju novih odnosov v združenem delu in celotni družbi.

Na kongresu bomo lahko ponovno ocenili, da je kot v preteklosti tudi v sedanjih promolnih trenutkih ZK, oprta na temeljne razredne in socialne interese in revolucionarno razpoloženje delavskega razreda, marksistično teorijo in lastne zgodovinske izkušnje, znala pravilno sklepati in odločati ter s tem zagotavljati socialistični revoluciji nadaljnji razvoj v komunizem.

Sedaj bomo storili vse, da se kar najbolje v vseh družbenih okoliščinah, temeljni organizaciji združenega dela, krajevni skupnosti, interesnih skupnostih, občini, združenem delu in v vsej družbi, pripravimo na organiziran političen boj za uveljavljanje ustavnih norm, da bi tako ustvarili nove pogoje za materialni in duhovni napredek in se s tem še bolj približali komunistični družbeni ureditvi.

BENO ZUPANČIČ, predsednik mestne konferencie SZDL Ljubljana, na posvetu s poslanci:

Nenahoma smo v nevarnosti, da se ustavni teksti razlagajo pravno-formalno, kot da gre predvsem za popravljanje tekstov samih, ne pa za nekaj, kar bo jutri odločalo o marsičem v našem družbenem življenju, kar terja in bo terjalo preobrazbo marsičesa v tem življenju. Ta težnja oziroma nevarnost nas navaja k razmišljanju o tem, kako kar se da hitro obrniti razpravo v družbeno javnost: kaj ukreniti, kaj popraviti v življenju samem, kako primerjati njegove izkušnje z ustavnimi določili, kakor so zapisane v osnutkih ipd.

Včasih se zdi, kakor da je ustava nekaj, kar je mogoče porazdeliti po razdelkih ali interesih - kakor da bi delovne ljudi v organizacijah združenega dela zanimali samo družbeno-ekonomski odnosi, učitelje in znanstvenike pa, denimo, samo samoupravne interesne skupnosti ipd. Gotovo je, da bo vsako do pokazal zanimanje za kako ožje področje razmerij ali določil o njih, vendar pa moramo paziti, da ne bi njegovega zanimanja zoževali nasilno, od zgoraj.

Najbrž ne bo prehudo, če rečem tudi tole: premalo je opaziti organizirane zavzetosti za vse tisto, kar naj bi se hitro spreminilo - spremenilo predvsem zaradi tega, ker nas je izkušnja na to napolnila, ker preprosto ne moremo ostati pri starem, iz zato, ker je na temelju istih izkušenj tako zapisano v ustavnih osnutkih, ki ju imamo zdaj pri ložnost obravnavati in tudi predlagati, da se popravita, izpopolnita ipd., nikakor pa ju ne jemati kot dokument, ki bo šel mimo nas tako, kakor so šli nekateri drugi družbeni dokumenti.

- Ves denar si vzel iz banke? Boš kupil avto?
- Ne, špecerijo za štiri-najst dni!

SINDIKATI OB DVEH POMEMBNIH STANOVANJSKIH ZAKONIH

Novi stanovanjski odnosi

Osnutek zakona o stanovanjskih razmerjih napredek v primeri s sedanjim zakonom, čeprav ne rešuje vseh nepravilnosti ● V prehodnem obdobju zasebnim graditeljem več sape pri financiranju gradnje stanovanj

Sektor za ekonomsko in socialno politiko pri zvezi sindikatov Slovenije je organiziral posvetovanje z občinskimi sindikalnimi sveti o osnutku zakona o stanovanjskih razmerjih in o osnutku družbenega dogovora o upravljanju in gospodarjenju s sredstvi za kreditiranje graditve stanovanj.

V razpravi o osnutku zakona o stanovanjskih razmerjih so menili, da pomeni osnutek napredek v primerjavi s sedanjim zakonom, ker v znatnejši meri preprečuje nekatere družbeno škodljive pojave in spekulacije v zvezi s preprodajo stanovanjske pravice, neupravičenim bogatjenjem itd. Razumljivo je, da pod pritiskom velikega stanovanjskega primanjkljaja ni mogel rešiti vseh nepravilnosti, ki izvirajo iz obstoječega stanja, vsekakor pa bo moral z nekaterimi odločitvami poseči globlje v sedanje odnose.

Sindikati predlagajo, da bi med drugim moral bodoči zakon upoštevati obstoj samoupravnih stanovanjskih skupnosti in jim prepustiti več pristojnosti pri razdelavi posameznih določb tega zakona. Sindikati menijo, da bi morali v novem zakonu postaviti družino kot osnovno enoto za določitev maksimalnega lastništva, in ne občana. Menili so tudi, da je ta zakon priložnost, da bi v sistem pridobivanja družbenih stanovanj vnesli obvezen prispevek za pridobitev stanovanjske pravice. Ta prispevek bi moral biti različen, glede na vrednost stano-

vanja ter na ekonomsko moč priselca. Prispevek naj bi imetniku stanovanjske pravice vračali bodisi postopno z zmanjševanjem dela stanarine bodisi šele ob izselitvi. Seveda pa bi morali uvesti ta prispevek tudi za sedanje imetnike stanovanjske pravice, seveda le postopoma in v določenem roku. Na tak način bi lahko povečali družbena sredstva za gradnjo stanovanj, saj bi pritegnili sredstva tudi tistih občanov, ki sicer lahko nekaj denarja privarčujejo, ne pa toliko, da bi si kupili stanovanje. Tako bi se tudi zmanjšale socialne razlike med občani, ki bi dobili stanovanje iz socialnih kategorij in tistimi, ki so si morali stanovanje kupiti sami.

Posvetovanje je opozorilo še na nekatere nerešene probleme na področju stanovanjskega gospodarstva, katerih rešitev bi pripomogla k izboljšanju obstoječega sistema stanovanjskih odnosov. Slišali smo, da se kljub sprejetemu stališču Republiškega sveta sindikatov konec lanskega leta ni uresničil pred-

log, da se plačevanje stanovanjskih kreditov, ki presegajo višino stanarine, kakršno je treba plačevati za enako vredno družbeno stanovanje, uvrsti v kategorijo odbitnih postavk pri odmeri davka na skupni dohodek občanov. Spremeniti bi bilo treba tudi predpise o visokem davku na prodajo zasebnih stanovanj, kadar ga lastnik prodaja zato, da pridobi drugo ustrežnejše stanovanje. Obe ti dve pobudi so se odločili posredovati pristojni republiški upravi.

V drugi točki dnevnega reda, ko so obravnavali osnutek družbenega dogovora o upravljanju in gospodarjenju s sredstvi za kreditiranje stanovanjske gradnje, so predvsem preverjali, ali so „kreatorji“ osnutka upoštevali pripombe sindikatov na predosnutek. V razpravi so ugotovili, da so bile pripombe in predlogi v glavnem sprejeti s tem, da so bili doseženi kompromisni sporazumi o nekaterih spornih vprašanjih.

Najbolj sporno in najmanj po sindikalnem predlogu urejeno

vprašanje je bilo vprašanje vračanja privarčevanega zneska, ki ga občani vlagajo za določen čas. Sindikati so predlagali, naj bi ob koncu varčevalne dobe banke vračale ves privarčevani znesek varčevalcem v gotovini. V osnutku je obveljalo stališče, naj bi banke vračale v gotovini največ polovico privarčevanega zneska. Tako bi preprečili, da bi zasebni graditelji večkrat z istim privarčevanim zneskom dobivali družbena kreditna sredstva za gradnjo stanovanj.

V razpravi smo slišali, naj bi v sedanjem prehodnem obdobju, ko novi sistem finansiranja stanovanjske gradnje še ni polno zaživel in je torej gradnja za trg še aktualna, ne zavrli zasebne pobude pri gradnji stanovanj s tako ostrimi kreditnimi pogoji, kot so jih sredi letošnjega leta sprejele banke v svojih novih (začasnih) pravilnikih o kreditiranju stanovanjske gradnje. Na koncu razprave so sodelujoči priporočili republiškemu sindikalnemu svetu, naj potrdi predlagano dopolnitev družbenega dogovora. R. B.

AKTUALNA VPRAŠANJA POLITIKE STANOVANJSKE GRADNJE

Cene stanovanj – dolgoročna politika

Potreben je družbeni dogovor o politiki cen stanovanj, ki naj bi povezoval vse dejavnike v stanovanjski gradnji in spravil na čisto nejasne stroškovne odnose v cenah stanovanj ● Nosilec politike cen – samoupravne stanovanjske skupnosti

Skupna komisija sekretariata CK ZKS in republiških sindikatov za usklajevanje družbene akcije za gradnjo stanovanj za delavce je nedavno tega razpravljala na razširjeni seji o uresničevanju sklepov skupne seje omenjenih organov obeh družbenopolitičnih organizacij o politiki cen v gradnji stanovanj. V zadnjem času je moč slišati, da v letošnjem letu ne bomo uspeli zgraditi niti toliko stanovanj, kot smo jih lani, čeprav je na voljo več sredstev. Eden od vzrokov, poleg slabe organiziranosti odločilnih dejavnikov v stanovanjski graditvi, so tudi gradbena podjetja, ki čakajo na novo ceno stanovanj, zavlačujejo z nagrado.

Razprava o tekočih in dolgoročnih vprašanjih stanovanjske gradnje je pokazala, da bo treba vprašanja politike cen urejati v okviru družbenih dogovorov o cenah stanovanj. Glavni poudarek pri tem bo treba dati organizirani, usmerjeni gradnji stanovanj, da bo prav takšna gradnja v bodoče prevladovala. Gradnja stanovanj za trg naj bi v bodoče izgubila svoj dosedanja, prevladujoči pomen, čeprav je ne bomo smeli povsem zanamari, predvsem pa ne v sedanjem, tako imenovanem prehodnem obdobju od enega na drugi sistem finansiranja gradnje stanovanj.

Glavni partner pri vodenju politike cen stanovanj bodo morale biti samoupravne stanovanjske skupnosti. Ker so stano-

vanjski problemi pereči, naj bi v občinah, kjer so že ustanovili stanovanjske skupnosti, le-te začele reševati vprašanje cen gradnje, drugod pa naj bi z akcijo začeli kar iniciativni odbori za ustanovitev teh skupnosti. Upoštevati je namreč treba, da v novi stanovanjski politiki kreator cen stanovanj ne bodo več administrativni organi, kot so zavodi za cene, pač pa naj bi to vprašanje, kot ostala, urejali družbeni dogovori in samoupravni sporazumi, nosilec pa naj bi bile stanovanjske skupnosti.

Izrednega pomena za to, da bomo enkrat za vselej zvedeli, kaj vse se skriva v ceni stanovanja, bodo javne kalkulacije z vsemi bistvenimi postavkami, ki tvorijo končno ceno. Resda javnost kalkulacij še ne pomeni, da bo moč cene stanovanj otresti vsega, kar se danes, kot posledica pomanjkanja sredstev za te namene, obesi na dejansko ceno stanovanja, bo pa vsaj jasno, kaj vse bremeni ceno stanovanj. Vsekakor pa se bo dalo drugače pogovarjati v okviru samoupravnega sporazuma o tem, ali naj na ceno stanovanj v bodoči soseskni, denimo, obesimo tudi stroške ureditve semaforskega križišča, transformatorske postaje, podhodov za pešce itd. Takšne objekte so namreč v preteklosti pogosto naprtili na vrat kupcem stanovanj, kljub temu, da je takšno ravnanje nezakonito.

S te plati gledano bi bilo

družbeno dogovarjanje in samoupravno sporazumevanje nujno potrebno, saj bi, kar se cene gradnje stanovanj tiče, vse dejavnike v stanovanjski gradnji povežalo. To doslej namreč ni bil slučaj in tudi ta nepovezanost kalkulacij za posamezne gradbene faze, je poleg ostalih faktorjev, vplivala na visoke cene stanovanj. Javnost kalkulacij v usmerjeni gradnji pa bi tudi pozitivno vplivala na kalkulacije pri gradnji za trg.

Sredstvo za ohranitev svežine in vitalnosti

poljuven

Temeljiti družbeni dogovor bi kajpak koristil tudi zato, da bi novo politiko gradnje in finansiranja gradnje stanovanj pripravili dovolj skrbno v vseh fazah in vse dejavnike dovolj tesno povežali. V razpravi smo slišali bojazen, da bi prehiter prehod na novo stanovanjsko politiko nemara ponovil napako iz leta 1965, ko smo premalo pripravljeno prešli na nov sistem finansiranja gradnje stanovanj. Da se takšna napaka ne bi ponovila, bi bilo treba tokrat rešiti nekaj tekočih vprašanj, med njimi je najpomembnejše vprašanje novih cen v gradnji stanovanj za trg, poleg tega pa to urediti v okviru dogovorov in s samoupravnimi stanovanjskimi skupnostmi, ki morajo biti nosilec politike cen stanovanj.

R. B.

PODOBE NAŠEGA ČASA

„Gospod, to je dolga zgodba, ne vem kje bi začel,“ je rekel počasi, kramlajoče, in srknil iz kozarca. „Začel sem pravzaprav na dnu, to je v hribih, deset kilometrov stran od tod in takrat, ko so šele kopali temelje za našo tovarno. Drugam nisem mogel kot v tisto staro vojaško barako za šmihelskim pokopališčem, ki je bila kasneje pogosto v časopisih, češ da je mestu v sramoto in so jo končno lepega dne le podrli. Po resnici povedano – nikoli bi je ne,

Četvorček stoji v jarku: nikjer pravega odtoka za vodo ob nalivih, tako da teče v garažo in v klet. Drugače bi bilo, če bi bil tisti košček moj in bi smel kaj popraviti in spremeniti, pa kaj, ko tega ne dovolijo. A prodati nočejo! Imel sem že ves denar v rokah, da bi stanovanje odkupil, pa pravijo, da je to zdaj prepovedano, ker se s tem špekulira in se jih prodaja naprej, denar pa spravlja v žep. Kako naj ga jaz prodajam naprej, ko nimamo kam iti, jaz, žena in otroci...

O, če bi bilo moje! Briga me lastnina; rad bi ga le olepsal tako, kakor sam mislim, da bi bilo najbolje! Da bi ne teklo več v klet in garažo, da bi ne pihalo več ob oknih. Pa kaj, ko ne dovolijo...

Kako do stanovanja?

če bi kar naprej ne hodili na občino. Pa tudi naše prošnje bi čisto nič ne zalegle, čeprav smo jih hodili sami pripovedovat tja, kakor tudi niso čisto nič zalegle zahteve naše krajevne skupnosti, da je treba barako podreti in ljudi razseliti, če bi neka borka ne pisala pisma kar naravnost maršalu. No, po tistem so zelo hitro našli denar za nakup montažnih hiš. Nekaj je dala občina, nekaj podjetja in tako so nas kmalu vselili v montažne četvorčke...

Od tedaj je minilo že veliko let, vendar ni nihče med nami, nekdanjimi barakarji, prišel nikamor naprej. Takrat so na hitro poskrbeli, da smo dobili streho nad glavo, potlej pa so na nas pozabili. Vprašam vas, gospod, kako lahko človek živi v eni sobi in kuhinji s štiričlansko družino? Res, da je spodaj pod našim koščkom četvorčka klet in garaža, vendar je treba vprašati, če hočeš kaj spreminjati.

Slišim, da se za delavce zdaj veliko gradi in tako je prav! Prav je tudi, da se ljudem, ki imajo vsega preveč, stopi na prste. Ampak, gospod, slišal sem, da se da vse, kar imaš, prepisati na svoje ljudi. Pa prepisujejo! Pri nas imajo zdaj končno enega takšnega na rešetih. Prav nič me ne briga, kako bodo to reč na koncu uredili, ni pa prav, da se nas meče vse v isti koš: tiste, ki so za male denarje odkupili svoja draga stanovanja, to je direktorje pa druge takšne ljudi, in nas, ki smo prišli iz barak v te naše montažne četvorčke in nam jih zdaj nočejo prodati, češ da jih ne smejo zaradi zakonov... Zakaj so jih pa onim lahko!?

Vidite, gospod, to me muči in mi ne da spati. Tako čakam, kdaj se bo kaj spremenilo pri nas. A ob nalivih, kakršni so letošnji jesenski, mi teče voda v klet in garažo...

VINKO BLATNIK

Nagrajenci nagradne križanke

Prejeli smo 895 rešitev nagradne križanke, ki je bila objavljena v 37. številki Delavske enotnosti z dne 22. septembra 1973. Med pravnimi rešitvami smo izžrebali nagrade, ki jih prejmejo:

1. nagrado – 100 din – prejmejo: Delavci Uprave skupščine občine Vrhnika – soba št. 8. a, 61360 Vrhnika; 2. nagrado: 50 din prejme: Majda KRAGL, Dom počitka Impoljca, p.p. 15, 68290 Sevnica; 3. nagrado: 30 din prejme: Boris KETIŠ, Rajšpova 1, 62250 Ptuj.

Pet nagrad po 10 din prejmejo: maja GABRIČ, Na zelečnici 16, 63000 Celje, Vid VUGA, Cankarjeva 2, 65000 Nova Gorica, Edi KASTELIC, Fabianjeva 31, 61000 Ljubljana, Lučka LOGAR, Jurčičeva 5, 66250 Ilirska Bistrica, Franc ŠERGAN, Leninov trg 2, 61420 Trbovlje.

Prosimo predstavnika prvonagrajencev – soba št. 8 SoB Vrhnika, da se ob priložnosti zglašijo osebno v našem računovodstvu, vsem ostalim nagrajencem pa bomo poslali nagrade po pošti.

PRAVILNA REŠITEV
NAGRADNE KRIŽANKE

VODORAVNO: Dalmacija, pesnik, Dubrovnik, balade, Eda, Esma, koton, SR, Mate, NV, Ab, golt, vskok, ritornela, Mo, prapor, tat, jetra, aki, obkolitev, notranjost, Nol, ralka, RN, EK, Ita, Nairobi, JLA, zmagovalje, OA, namen, Eastaan, Tati, nemščina, koncona, atlet, KAC, lov, Ozark, Ta, keramika, Oran, violina, rr, Ajas, AO, pomaranča, Trocki, Art, vprega, alanin, rop, ara, Ir, teoretik, rinitis, bravina, oljarica, Kenija, dekanat.

KMETIJSKI
KOMBINAT
GORNJA RADGONA

ZA PRAZNIČNE
PRILOŽNOSTI
PRIPOROČAMO
SVETOVNO
ZNANA
PENEČA
SE VINA:

- Duc de Slovenie
- Cuvee reservee
- Exellente cuvee
- Cremant rosee
- Radgona cuvee

Vsem občanom
čestitamo
za občinski
praznik občine
Gornja Radgona
in jim želimo
še veliko
delovnih uspehov!

Prva ptica na sušiči se veji

Za začetek moramo ugotoviti, da se je označje že dokaj zbrilo. Se pred nekaj leti se je zdela, da opozarja na onesnaženost naravnega okolja (torej tudi zraka) le peščica zanesenjakov, ki — menda — zaradi preobilice prostega časa ne ve, kam bi s svojimi silami in se je pač spravila kot roj sitnih muh nad „tema-tiko“, ki jo sicer vidi vsak pameten človek, vendar prav zaradi svoje pameti tudi dobro ve, da drugače ne more biti. Drugače povedano: če hočemo več in bolje ustvarjati (industrijsko), se moramo sprizniti z onesnaženim zrakom.

„Označje“ se je torej zbrilo, namreč tisto, v katerem se oblikujejo predvsejaka mnenja in se kujejo odločitve. Prišli smo že tako daleč, da se je skrb za čisto okolje preselila iz razprav v dokaj ozkih

bička odšteti tudi škodo, ki jo je industrija napravila okolju.

PRVI KORAK

Zdaj smo na tem, da napravimo prvi resnejši korak. Na svojo obvezno pot skozi skupščinsko proceduro je namreč šel osnutek zakona o varstvu zraka. Videti je, da bo zakon začel veljati najkasneje konec prihodnjega leta. Prenekateri kritik obstoječih razmer bo kajpada vzdihnil „zelo pozno“, vendar je le treba priznati, da je bolj imeti zakon konec leta 1974, kot pa sploh ne.

Iz razumljivih razlogov zakon ne bo odzvanjal z enako močjo po vsej Sloveniji. Lahko bi celo napovedovali, da bo v prenekateri občini naletel le na obrobno zanimanje, druge se mu bodo morali pa z vs

bodo sodila tista, kjer zdaj in bo tudi v prihodnje prevladovalo kmetijstvo in gozdarstvo z majhnimi ali srednjevelikimi naselji.

Stvari se bodo zaostriale na III. območju onesnaženosti, kjer količina SO₂ še ne presega kritične meje (miligram v kubičnem metru na dan ali v pol ure 2,5 miligrama). Dovoljena bo gradnja in rekonstrukcija industrijskih in drugih gospodarskih objektov le v primeru, če bodo imele naprave, s katerimi bo v okviru splošnih sanacijskih načrtov moč doseči cilj: zmanjšanje onesnaženosti ozračja. V III. območju bodo predvidoma uvrščena večja naselja v bolj ali manj zaprtih dolinah z neugodnimi meteorološkimi razmerami in soseščina, kjer je na vegetaciji že videti neugodne posledice onesnaženosti zraka.

IN DENAR?

Ob tem se kajpada zastavlja — za prenekaterga — poglavito vprašanje: od kje in kako se bo stekal denar, brez katerega bo seveda bolj „malo muzike“. Prispevek za varstvo zraka bo že vračunan v ceno za gorivo za prometna sredstva in za ogrevanje, prispevek zaradi onesnaženosti ozračja pa bodo plačevali lastniki „virov onesnaževanja“. Računajo, da bi s prvimi prispevkom (od goriv) „pokrili“ potrebe na republiški ravni. Ker bo treba zbrati okoli 30 novih milijonov, bo treba po sedanjih izkušnjah v potrošnji goriv pri nas „dati za zrak“ od 2 do 3 odstotka sedanje vrednosti potrošnje (pri tem so izvzeta drva, koks in plin).

Iz drugega prispevka (zaradi onesnaževanja) se bo financirala dejavnost samoupravnih skupnosti v občini. Poznamo kar precejšnje število industrijskih podjetij, ki bodo morala plačevati „davek“ zaradi onesnaževanja zraka. S področja črne metalurgije so 3, barvaste metalurgije 7, industrije nekovin 13, kovinske industrije 77, kemične industrije 32, industrije gradbenih materialov 30, lesne industrije 49,

papirne industrije 12, tekstilne industrije 62, gumarske industrije 1 in 27 iz živilske industrije. Vsem ne bo treba plačevati, veliki večini pa prav gotovo.

TEŽKE SANACIJE

Znani so že tudi približni predračunski stroški za nekatere „ključne“ sanacijske programe: za črno metalurgijo (Jesenice, Store, Ravne) blizu 67 novih milijonov, za kemično industrijo (Ljubljanski Teol, medvoški Color in celjsko Cinkamo) 18 milijonov in termoelektrani v Sočtanju in Trbovljah 60 milijonov. Ze sedaj lahko napovemo, da bodo morali posebno pozornost onesnaževanju zraka (točneje preprečevanju onesnaževanja) posvetiti v Ljubljani. Edini izhod bo verjetno v tem, da bi čimveč stanovanj ogrevali s toplamami in kotlarnami, ki naj bi imele sodobne čistilne naprave.

V uvodu smo povedali, da je osnutek novega zakona že šel na običajno pretresanje v organih republiške skupščine. Zakonski osnutek je doslej preskušnje dobro prestajal, kar je vsekakor ohrabrujoče za njegovo nadaljnjo usodo, vendar mu komisija za varstvo okolja očita, da samo delno rešuje probleme v

varstvu okolja (kaj pa voda, tla, fauna in flora ipd.?) in da ne bi kazalo ustanavljati samoupravne skupnosti samo za varstvo zraka, saj bo to v skrbi za okolje pomenilo drobljenje sredstev in kadrov. Vsaj začasno. Komisija seveda zaradi svoje kritike ne namerava zavreti sprejetja zakona za varstvo zraka, saj bo to v skrbi za okolje pomenilo drobljenje sredstev in kadrov. Vsaj začasno. Komisija seveda zaradi svoje kritike ne namerava zavreti sprejetja zakona za varstvo zraka, saj bo to v skrbi za okolje pomenilo drobljenje sredstev in kadrov. Vsaj začasno.

Vsekakor ni slučajno, da so podobno pripombo izrekli tudi delegati občin na svojem zasedanju konec preteklega meseca in pa skupščina zakonodajno pravna komisija.

Kakor smo torej zadovoljni, da bomo vsaj na področju onesnaževanja zraka dobili trden zakonski red, ki bo obenem dajal tudi realne upe, da se bo obmilno lažje, lahko izrazimo le obžalovanje, da bodo onesnaževalci voda, tal, flore in faune... do nadaljnjega še uživali „blaženi mir“. Upajmo, da le ne predolgo, saj je osnutek zakona za varstvo zraka zelo prepričljiv dokaz, da se navsezadnje lahko tudi zganemo.

IGO TRATNIK

skupinah „daljnovidnežev“ na področje splošne družbene pozornosti. Pokazalo se je namreč, da onesnaževanje ozračja še zdaleč ni omejeno na skromno število krajev z „nesrečno industrijo“, temveč se kot rakasta tvorba razrašča po vsej Sloveniji. Nobenega dvoma ne more biti več, da bi ob takem tempu razrašanja in ob taki odsotnosti preprečne zaščite pred onesnaževanjem, kakor jo poznamo doslej, „rak“ dobil razsežnosti epidemije, ki bi lahko onemogočila vsak normalen in pameten razvoj. Ne samo gospodarstva.

„ZDRAVO OKOLJE“

Morda bi že takoj v začetku kazalo opozoriti na bistveno značilnost „alarma“, ki ga lahko ta čas poslušamo: ne gre samo za čisto, lepo okolje, torej za dobrino, ki je zelo prijetna in hvalevredna, če jo imamo, vendar se brez nje tudi da živeti. Gre za poudarek na „zdravem okolju“. Naša spoznanja so torej že prišla tako daleč, da onesnaževanje ozračja (in sploh vsega naravnega okolja) lahko močno škoduje človekovemu zdravju. Vsemu življenju.

Ze lep čas smo se z večjo ali manjšo čustveno prizadetostjo spraševali, kdaj se bomo „zares“ začeli ukvarjati z onesnaževanjem okolja in z odpravljanjem posledic onesnaževanja. Kdaj bomo, naposled stopili na prste onesnaževalcem? Tistim, ki se sicer skrivajo za parolami o uspešnosti in rentabilnosti gospodarskega razvoja, vendar — hote ali nevede — pozabljajo, da bi bilo treba od do-

spoštljivostjo odkriti, kajti brez dvoma bo zarezal v živo nekaterim industrijskim ambicijam. Točneje, prenekateri širokopotezni nemanosti do okolja v načrtovanju industrijskega razvoja.

OBMOČJA ONESNAŽENOSTI

Najprej bo treba razvrstiti ozemlje Slovenije v območja po stopnjah onesnaženosti zraka. Ker je od škodljivih primesi v zraku pri nas daleč največ žveplovega dioksida, bo predvsem količina le-tega odločala, v katerem območju onesnaženosti se bo znašel ta ali oni kraj. Območja bodo štiri, kar z drugimi besedami pomeni, da bomo imeli tudi štiri „težavnostne stopnje“ ukrepov.

V prvem bode tista področja, kjer povprečne dnevne koncentracije SO₂ ne presegajo 0,06 mg tega plina v kubičnem metru. Na območju I. stopnje praviloma ne bo dovoljena gradnja in rekonstrukcija gospodarskih objektov, ki lahko povečajo onesnaženost zraka. V tem območju bodo verjetno krajinski deli klimatskih in drugih zdravilišč, narodni in krajinski parki, športno rekreacijski centri in podobno...

Na območju II. stopnje onesnaženosti (količina žveplovega dioksida bo lahko največ petkrat v letu presegla 0,3 mg na kubični meter, vendar nikoli več kot 0,4 mg) bo dovoljena gradnja in rekonstrukcija gospodarskih objektov, vendar le takih, ki ne bodo onesnaževali ozračja čez dovoljeno mejo. Med „zmerno onesnažena“ območja

Eden od prvih ciljev zakona bo prav gotovo ta, da se bistveno izboljšajo razmere na tistih področjih, kjer je zrak onesnažen že čez mero, torej na območju IV. stopnje. Kakor je videti, tu ne bo dovoljena nobena gradnja in tudi ne rekonstrukcija objektov, razen če bo taka dejavnost sestavni del sanacijskega programa.

SAMOUPRAVA

Ni odveč pripomba, da bo zakon „uglašen“ s sodobnimi načeli družbene organiziranosti, tako da bo osnovna celica samoupravna skupnost za varstvo zraka v občini, možna bo tudi povezava na medobčinski, področni ravni, za vso Slovenijo pa bomo imeli republiško samoupravno skupnost. Skupnosti bodo seveda imele na voljo sredstva v posebnih skladih, iz katerih bo republiška skupnost financirala naslednje dejavnosti (v odstotkih): kreditiranje preureditve objektov in naprav v okviru sanacijskih programov, ki so širšega družbenega pomena — 60, razvojno in znanstveno raziskovalno delo na področju varstva zraka — 10, izobraževanje in izpopolnjevanje kadrov — 4, usposabljanje zavodov za meritve in nadzor — 4, spremljanje onesnaževanja zraka ter postavitve in vzdrževanje merne mreže v SRS — 15, publicistična dejavnost na področju varstva zraka — 2, stroški poslovanja republiške skupnosti in njenih strokovnih služb 4 in še odstotek za rezervo.

V Kliničnem centru

V sredo so obiskali Klinični center v Ljubljani predsednik RS ZSS inž. Janez Barborič, podpredsednica RS ZSS Ivanka Vrhovčak, predsednik RO sindikata delavcev družbenih dejavnosti Vinko Kastelic in generalni sekretar RS ZSS Jože Globačnik. S predstavniki tega več kot 2.000 članskega kolektiva — z direktorjem Kliničnega centra Janezom Zemljaričem, s predsednikom delavskega sveta centra in s predsednikom konference sindikata kliničnih bolnišnic so se pogovarjali o nekaterih najbolj perečih problemih, s katerimi se kolektiv te ustanove srečuje. Predvsem je to velik kadrovska deficit, za katerega še ni skorajšnjega upanja, da bi ga rešili. Manjka jim nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev ter srednjega medicinskega kadra. V novem Kliničnem centru jim manjka na primer 400 medicinskih sester. V kuhinji, ki pripravlja naenkrat 2400 obrokov, imajo sistemiziranih 92 mest, delo pa opravlja 50 zaposlenih. Pomanjkanje kadra je zlasti posledica nizkih osebnih dohodkov, ki izredno zaostajajo za osebnimi dohodki delavcev s

podobno kvalifikacijo v gospodarstvu. Razen slabih osebnih dohodkov za naporno delo pa delavce odvrča, da bi se zaposlili v Kliničnem centru, tudi pomanjkanje stanovanj. Čeprav pričenjajo z gradnjo samskega doma s sodelovanjem občinskega stanovanjskega sklada, pa kljub temu ni pričakovati, da bo stanovanjska stiska delavcev v Kliničnem centru v doglednem času rešena.

Osrednji in najtežji problem, ki za Klinične bolnišnice ni nov, ki pa delavce v centru trenutno najbolj pesti, je pomanjkanje denarja. Razumljivo je, da se stroški poslovanja v Kliničnem centru povečujejo ne samo zaradi višanja materialnih stroškov, temveč tudi zato, ker postopoma vpeljujejo nove kapacitete, socialno zavarovanje pa jim nudi za 40 % nižje cene za storitve, kot so jih imeli v letu 1972. Zakaj? zato, ker so na socialnem zavarovanju enostavno „podelili“ svoja razpoložljiva sredstva ne glede na že doseženo povečanje materialnih stroškov v kliničnem centru in ne glede na nove kapacitete in opravljen obseg dela.

Predstavniki RS ZSS so v na-

čelu podprli zahteve delavcev Kliničnega centra, da je treba iskati rešitve finančnih stisk v doslednem uveljavljanju sistema storitev in načela dohodka. V razgovoru so si bili vsi prisotni soglasni v tem, da se ob nastajanju novih interesnih skupnosti zdravstva, v katerih bodo enakopravno udeleženi tudi zdravstveni delavci, nujno zahteva enotno in usklajeno politiko bolnišničnega zdravstvenega varstva v Sloveniji, ki naj bi omogočila nadaljnjo funkcionalno integracijo in na tej osnovi ustrezno delitev dela ter uvedbo enotnega sistema plačevanja po storitvah. Ker interesne skupnosti letos še ne bodo ustanovljene, so predstavniki sindikata predlagali, predstavniki Kliničnega centra so se strinjali, da takoj dajo pobudo sedanjim skupnostim zdravstvenega zavarovanja, da delno sprejme statute skupnosti tako, da v njih vključijo že organizirane delegate zdravstva v regijah kot drugi zbor skupščine. Tako bi lahko zdravstveni delavci enakopravno sodelovali pri pripravah in sprejemanju sklepov za financiranje zdravstvenega varstva za prihodnje leto.

MNENJA IN STALIŠČA

Za učinkovitejši sistem zdravstvenega zavarovanja in zdravstvenega varstva

Smo v toku razprav o bodoči organizaciji interesnih skupnosti na področju zdravstvenega varstva. Prvi osnutki o organizaciji so že v razpravi. Tudi nekatere osnove za spremembo sedanje zakonodaje so že pripravljene. Ze samo to, da so ti osnutki tukaj, je dovolj zgovoren dokaz, da se ustavnim spremembam — tako tistim, ki so že sprejete v ustavnih dopolnilih (a zadevajo tudi na samoupravne interesne skupnosti) kot tudi tistim, ki so v osnutkih zvezne in republiške ustave — posveča večja pozornost. Ne bo pa odveč, če že ob prvih osnutkih obrnemo pozornost tudi na nekatere vsebinske cilje, ki bi jih morali imeti pred seboj ob snovanju teh osnutkov.

Odtod tudi pobuda, da na osnovi ocen dosedanjega uveljavljanja zdravstvenega varstva opozorimo na nekatere pojave in težnje v preteklosti. Osnova pripomba je pred kratkim končana analiza, ki jo je pripravil Center za samoupravljanje pri republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije in ki je v okviru raziskav o socialni politiki v delovnih organizacijah osvetlila tudi probleme zdravstvenega varstva delavcev. Celotna raziskava bo sicer objavljena, vendar bi nekatere njene ugotovitve bile lahko že sedaj koristno vodilo pri iskanju boljše ureditve sistema zdravstvenega varstva, zlasti zaposlenih delavcev in njihovih družin.

Raziskava sloni na analizi gibanj v zdravstvenem zavarovanju v

preteklih petih letih in na posebni anketi, ki so jo izvedli v gospodarskih delovnih organizacijah Slovenije. Na anketo so odgovarjali delavci, predsedniki delavskih svetov in sindikalnih organizacij, kot tudi vodje strokovnih služb v delovnih organizacijah.

KAKŠEN JE VPLIV DELOVNIH ORGANIZACIJ NA DELO IN VSEBINO SKUPNOSTI ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA

Ni dvoma, da je učinkovitost zdravstvenega varstva v največji meri odvisna od tega, koliko se z njim dejansko ukvarjajo skupnosti zdravstvenega zavarovanja, koliko le-te spremljajo zdravstveno stanje zavarovancev, koliko skupnosti v svojih odločitvah, tako glede pravic kot tudi glede vsebine zdravstvenega varstva, izhajajo iz dejanskih potreb in opredeljenih prednostnih nalog v uveljavljanju zdravstvenega zavarovanja.

Pri tem je zlasti pomembno neprestano uveljavljanje vpliva delovnih organizacij na delo in vsebino teh skupnosti. Saj prispevki za zdravstveno zavarovanje pomenijo del dohodka delovnih organizacij, hkrati pa vsaka racionalna poteza in programirana vsebina vse sodobnejšega zdravstvenega varstva pomeni najneposrednejši vpliv na večjo racionalnost v proizvodnji, večjo produktivnost itd.

In ne nazadnje, stalna skrb za zdravje in delovno sposobnost zaposlenih mora postati etična obveznost vsake samoupravne delovne organizacije.

Na v anketi zastavljeno vprašanje, kakšen je vpliv delovnih organizacij na delo skupnosti zdravstvenega zavarovanja, odgovori presenečajo. Polovica od 97 anketiranih delovnih organizacij izjavlja, da nimajo nikakršnega vpliva na delo skupnosti zdravstvenega zavarovanja, 47 % pa jih meni, da je ta vpliv majhen.

Taki odgovori pomenijo, da sedanji sistem volitev v skupnosti zdravstvenega zavarovanja in pa sploh sestav samoupravnih organov v njih ne ustreza zahtevam. Formalno obstoječi zbori zavarovancev v delovnih organizacijah in pa tudi sveti zavarovancev v občinskih ostajajo samo kot oblika volitev in občasnih posvetovanj, ne zagotavljajo pa stalnega in vsebinskega vplivanja na delo skupnosti zdravstvenega zavarovanja. Če pa že s strani delovnih organizacij takega vpliva od sedaj ni bilo, ni težko razumeti, odkod pretežen vpliv strokovnih organov in služb zdravstvenega zavarovanja. Ti strokovni organi objektivno prihajajo v položaj, da prevzamejo vlogo samoupravnih teles.

Vpliv delovne organizacije na delo skupnosti odraža vsekakor tudi vpliv neposrednega proizvajalca — zavarovanca na njegovo samoupravno organizacijo. Koliko so sami zavarovanci zadovoljni s svojo organizacijo zdravstvenega zavarovanja, kaže podatek, da več kot 47 % zavarovancev meni, da so pri uveljavljanju zdravstvenega varstva privilegiji. Samoupravna skupnost torej še ni tisti organizem, ki bi omogočal enakopravnost, pa tudi učinkovito varstvo zavarovancev pri uveljavljanju njihovih zavarovalskih pravic. Ne enak položaj zavarovanca pri uveljavljanju zdravstvenega varstva pa ni nič drugega kot posebna oblika socialnega razlikovanja.

Bodoča organizacija skupnosti zdravstvenega zavarovanja mora zagotoviti stalen vpliv združenega dela na delo skupnosti in izoblikovati take odnose med zavarovanci in skupnostmi, da se bodo le-te stalno ukvarjale s tem, kako zavarovanci uveljavljajo svoje pravice. Sistem delavske kontrole bi pri tem tudi lahko bil ena od oblik učinkovitega odpravljanja nesprijemljivih odnosov in postopkov, ki niso redki niti v strokovnih službah zavarovanja niti v zdravstvenih organizacijah.

JOŽE TAVČAR (NADALJEVANJE PRIHODNJIČ)

IZOBRAŽEVANJE SINDIKALNIH KADROV

Obračun dela in napotila za nove programe

Začenja se nova izobraževalna sezona. Prav je, da pred izdelavo programov za družbeno izobraževanje delavcev in še posebej sindikalnih kadrov za letošnje leto najprej pregledamo in ocenimo dosežke lanskoletne aktivnosti sindikalnih organizacij pri razvijanju družbenega izobraževanja delavcev. V lanskem letu smo si v sindikatih prizadevali vključiti v sistematično izobraževanje čim več aktivnih sindikalnih delavcev. Zato smo pripravili okvirni program za izobraževanje vodstev osnovnih sindikalnih organizacij ter organizirali seminar za predavatelje nekaterih tem iz tega programa. Predsedstvo RS ZS Slovenije pa je še posebej razpravljalo o nalogah sindikatov pri nadaljnji krepitvi DU, ki naj bi kot strokovne institucije neposredno izvajale skupno dogovorjene izobraževalne naloge.

SMO USPELI URESNICITI DOGOVORJENE NALOGE?

Po zbranih podatkih za lansko izobraževalno sezono so občinski sindikalni sveti sami oziroma ob sodelovanju z DU organizirali 9 sindikalnih šol, ki so trajale skupno 805 ur (povprečno na šolo 88 ur) in ki jih je obiskal 401 slušatelj.

Nadalje so občinski sindikalni sveti organizirali 161 seminarjev, ki so trajali skupno 2.927 ur (povprečno en seminar 18 ur) in ki jih je obiskovalo 6.405 slušateljev, 153 posvetov, ki se jih je udeležilo 7.776 udeležencev, 226 predavanj z 6.686 udeleženci.

Čeprav ti podatki (ki niso popolni, ker 5 občinskih svetov ni poslalo poročil) pomenijo delni napredek v odnosu na izobraževalno leto 1971/72, z doseženimi rezultati še ne moremo biti zadovoljni. Predvsem nismo uspeli v izobraževanje vključiti večjega dela že aktivnih sindikalnih delavcev. (Predvidevamo, da je v odborih občinskih sindikalnih svetov vključenih okoli petdeset tisoč članov, v aktivne oblike izobraževanja pa smo uspeli vključiti le 14.582 članov ali komaj četrtino že aktivnih članov sindikalnih vodstev).

Glede na trajanje posameznih izobraževalnih oblik beležimo letos sicer tudi delni napredek (18 ur – lani 13 ur), vendar je letos poprečno število ur – zlasti na seminarjih – še vedno izredno nizko. V programu smo predvideli le najvažnejša področja in naloge, ki bi jih morala poznati vsa sindikalna vodstva. Vendar bi temeljiteše poznavanje osnovnih nalog in metod delovanja sindikata zahtevalo mnogo daljši čas usposabljanja. Pri tem moramo

omeniti, da so nekateri ObSS tudi letos organizirali daljše – strnjene oblike izobraževanja, da pa je še vedno precej takih, ki so z enim – le nekaj ur trajajočim seminarjem – opravili to svojo dolžnost. Kaj so s tem dosegli, se najbrž ob koncu seminarja niso vprašali.

Tako kot že leta nazaj tudi sedaj ugotavljamo, da so sindikati posvetili le malo skrbi širšemu usposabljanju delavcev. Le nekaj več kot 200 predavanj po delovnih organizacijah oziroma v okviru občin je glede na probleme in naloge, ki bi jih morali razložiti širšemu sindikalnemu članstvu, odločno premalo.

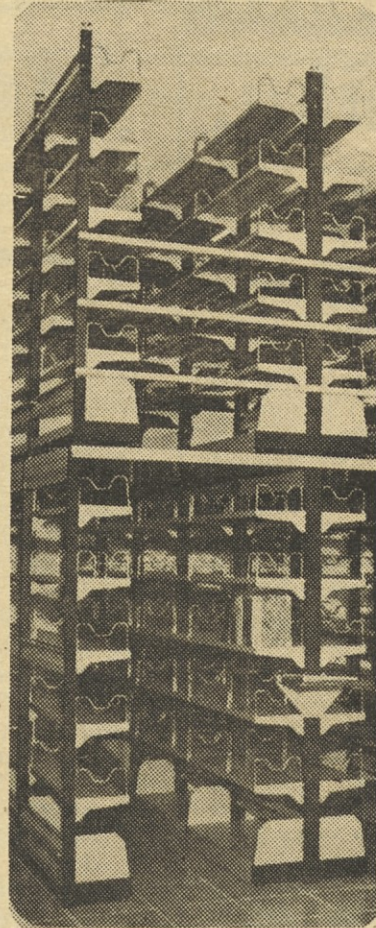
KAKO LETOS?

In v kateri vsebinski in organizacijski smeri naj bi se angažirali sindikati pri programiranju družbenega izobraževanja v letošnji izobraževalni sezoni? Menimo, da predvsem v dveh smereh. Prvič v razvijanju množičnosti družbenega izobraževanja, v katerega moramo letos vključiti večji krog članov sindikalnih vodstev, razen teh pa tudi širši krog zlasti mladih, za politično in samoupravno delo zainteresiranih delavcev. Zato se bodo morali sindikati močneje zavzeti za to, da bo vsebina družbenega izobraževanja vključena tudi v vse oblike strokovnega izobraževanja delavcev kot na primer v uvajalne seminarje za novo sprejete delavce, v razne oblike strokovnega izobraževanja v delovnih organizacijah in na DU, zlasti še v vse oblike dopolnilnega usposabljanja vodstvenih in strokovnih delavcev.

Druga smeri aktivnosti sindikatov pri programiranju družbenega izobraževanja naj bi letos veljala poglobljanju in razširjanju dosežanj bolj ali manj informativnega izobraževanja sindikalnih delavcev. Z daljšimi in bolj poglobljenimi oblikami izobraževanja bi morali sindikalne delavce usposobiti za večjo ter uspešnejšo politično aktivnost. Za vse te izobraževalne naloge pa bodo sindikalne organizacije kar najtesneje sodelovale z DU.

Težične vsebine družbenega izobraževanja mora izhajati iz novih ustavnih dokumentov, iz izhodišč za pripravo stališč in sklepov X. kongresa ZKJ ter sklepov IV. kongreza ZSS. Obravnavati jih moramo ne le kot informacijo – temveč kot konkretno napotilo, kako vse to uresničevati v praksi – kje smo, kaj nas ovira in za kaj se moramo kot sindikati neposredno še bolj angažirati.

T. BLAHA

OPREMA ZA KNJIŽNICE knjižne poličnice KP

Odljuje jih enostavna in elegantna izvedba. Montažni sistem in skrbno izbran asortiment elementov omogočajo številne kombinacije in tako prilagoditev željam in potrebam tako glede funkcionalnosti kot samega estetskega videza.

Zelo nas bo veselilo, če se boste tudi vi odločili kupiti opremo naše proizvodnje.

»PRIMAT« – tovarna kovinske opreme
Maribor, Industrijska 22, telefon: 22-646,
telex: YU 33 178

Delavci brez osnovne šole

Šolanje ob pomoči delovnih organizacij v Kranju

Ko so pri Delavski univerzi v Kranju pred sedmimi leti ustanovili osnovno šolo za odrasle, so ugotovili, da je med zaposlenimi v tej občini kar 53 odstotkov ali nad 12 tisoč takih, ki nimajo spričevala osmega razreda. Doslej je to šolo obiskovalo 1600 učencev, od tega jih je zaključilo osemletno šolanje 672. Kljub temu se delež delavcev z nepopolno osnovno šolo ni bistveno spremenil; saj je zaposlovanje novih brez popolne osnovne izobrazbe precej močno. Tudi v tistih delovnih organizacijah, v katerih so se trdno odločili, da bodo vsaj za zahtevnejše priučevanje na delovnem mestu zaposlovali le mladino z dokončanim osmim razredom, morajo nenehno popuščati, saj delavcev izredno primanjkuje in izbira med njimi ni mogoča. Zaradi istega vzroka verjetno tudi zanimanje za osnovno šolanje odraslih zaostaja za potrebami. Seveda je to v hudem nasprotju

s potrebami izgradnje našega samoupravnega socialističnega sistema, v katerem naj bi bil sleherni delavec tudi sposoben upravljavec, saj brez osnovne šole nima osnove za napredovanje.

Za novo šolsko leto je na šoli za odrasle v Kranju vpisanih

138 učencev, medtem ko jih je bilo lani 116. Težko je reči, ali je na to kaj vplivalo dejstvo, da v osnovnih šolah za odrasle v naši republici prvič ni več šolnine, saj je vpis podobno nihali tudi v prejšnjih letih. V šoli so izračunali, da bodo stroški šo-

lanja za učenca v enem razredu znašali 2000 dinarjev. Ta denar bodo skušali pridobiti pri delovnih organizacijah, v katerih so učenci zaposleni. Temeljna izobraževalna skupnost pa je zagotovila, da bo do konca šolskega leta, ko naj bi bilo vprašanje financiranja teh šol sistemsko urejeno, krila razliko, ki bi nastala, če ne bi mogli pridobiti dovolj sredstev delovnih organizacij. Kaže, da je v kolektivih za to kar precej razumevanja, večina pa je tudi že doslej svojim delavcem poravnala stroške osnovnega šolanja.

V Kranju bodo prihodnji mesec podpisali družbeni dogovor o kadrovski politiki, ki bo naloge te šole še znatno po-

večal. V njem je med drugim zapisano, da si morajo vsi delavci, ki nimajo popolne osnovne šole in so mlajši od 35 let, ob pomoči delovne organizacije to izobrazbo v določenem roku pridobiti. V delovnih organizacijah sicer menijo, da bo z izvajanjem tega določila vrsta težav, vendar posebnih naspotovanj v javni razpravi ni bilo. Prizadevanja za to pa bo moralo spremljati tudi urejanje pogojev delovanja kranjske osnovne šole za odrasle, saj sedaj dela v izredno težkih razmerah. Boljše možnosti se ji obetajo čez nekaj mesecev, ko bosta v Kranju dograjeni dve novi šoli in se ne bo ves pouk odvijal v dveh izmenah.

M. S.

Zadnji letošnji seminar o obveščanju

Od 15. do 19. oktobra bo v Kranju zadnji letošnji funkcionalni seminar o obveščanju samoupravljalcev. Že njegov naslov »UREJANJE IN IZDAJANJE POCENI TISKANEGA GLASILA DELOVNE SKUPNOSTI« pove, da udeležence uvede v organizacijo urejanja in izdajanja glasila delovne skupnosti za organizacije združenega dela z manjšim številom zaposlenih, v katerih si plosko ali rotacijsko tiskanega glasila nikakor ne morejo omisliti.

Seminar je zlasti namenjen bodočim odgovornim urednikom in tehničnim urednikom glasil manjših delovnih skupnosti. Udeležence uvede v celotno organizacijo in urejanje glasila ter jih s praktičnim delom uvede v izdajanje glasila. Med seminarjem namreč skupina po 5 do 8 udeležencev v celoti pripravi in uredi poskusno izdajo, vsak udeleženec pa vzame po končanem seminarju s seboj po nekaj izvodov vseh poskusnih izdanih glasil.

In kakšne teme obravnavajo udeleženci seminarja o urejanju in izdajanju poceni tiskanega glasila delovne skupnosti? Celotna snov sestoji iz 13 tem: osnovne funkcije dobrega glasila delovne skupnosti, razvitost glasil v Sloveniji in njihove značilnosti, komunikacijske značilnosti glasil, tehnologija informiranja in komuniciranja z glasilom, značilnosti novinarskega poročanja, urejanje glasil, zasnova vsebine in vidne podobe glasil, pridobivanje sodelavcev – informatorjev, ogled tiskarne za poceni tiskana glasila, nagrajevanje sodelavcev, zakon o javnem obveščanju in glasilo delovne skupnosti ter kritična ocena praktičnega dela.

Vse informacije o seminarju daje in hkrati tudi zbira pri-glasitve udeležencev delavska univerza »Tomo Brejc« v Kranju, Staneta Žagarja 1, telefon 21-243.

D. R.

● SKUPNO PISMO IZVRŠNEGA ODBORA IZOBRAŽEVALNE SKUPNOSTI SLOVENIJE IN ZVEZE DELAVSKIH UNIVERZ SLOVENIJE

Prvi korak v preizkušanju solidarnosti

Pri iskanju rešitev iz finančne zagate, v katero so zašle delavske univerze po odpravi šolnine za osnovno šolanje odraslih, je te dni vzniklo skupno pismo, ki sta ga sestavila in poslala vsem temeljnim izobraževalnim skupnostim in svojim članicam izvršni odbor Izobraževalne skupnosti Slovenije in Zveza delavskih univerz Slovenije. V njem je nedvoumno povedano, da je treba iskati solucije za reševanje finančnega problema do konca leta 1973 na podlagi zbiranja solidarnostnih sredstev, in to pri temeljnih izobraževalnih skupnostih, s podporo družbenopolitičnih organizacij, zlasti Zveze sindikatov Slovenije. V solidarnostni sklad za promostitev težav naj bi prispevali sredstva temeljne organizacije združenega dela za osnovno šolanje svojih delavcev, za zaposlene pa samo temeljne izobraževalne skupnosti in zavodi za zaposlovanje, seveda ob aktivni vlogi samih članic Zveze.

Z intervencijskimi sredstvi din 500.000, ki jih je že nakazal izvršni odbor Izobraževalne skupnosti Slovenije Zvezi delavskih univerz, pa je že tudi dana iniciativa temeljnim izobraževalnim skupnostim, da začno z akcijo za zbiranje sredstev.

NUŠA TOPOLŠEK

VEČ POSLUHA ZA DRUŽBENO EKONOMSKO IZOBRAŽEVANJE DELAVCEV V ZASAVJU

Znatno večje možnosti

Z ustanovitvijo revirske delavske univerze so naposled dozoreli pogoji za bolj sistematično družbeno ekonomsko usposabljanje članov samoupravnih organov, osnovnih organizacij sindikata, njihovih vodstev in neposrednih proizvajalcev ● Zdaj so na potezi delovni kolektivi, njihova vodstva in prav posebej odbori izobraževalnih centrov v podjetjih

Družbeno-ekonomsko usposabljanje je bilo vse doslej zastavljeno. To potrjujejo tudi podatki o celotnem sistemu izobraževanja odraslih v Zasavju. Del odgovornosti za to morajo nedvoumno prevzeti tudi odbori osnovnih organizacij sindikata in ne nazadnje samoupravni organi podjetij ter njihove uprave. Ob tem ne bo odveč ugotoviti, da so sicer bivše zasavske delavske univerze vsako leto predlagale kolektivom razmeroma tehtne programe s tega

področja, kolektivi pa niso sodili, da je potrebno kaj več storiti za njihovo uresničitev, razen v nekaterih podjetjih, kjer so spoznali, da so te oblike usposabljanja njihovim samoupravnim organom, odborom osnovnih organizacij in delavcem potrebne.

Globoke spremembe v našem družbenopolitičnem in ekonomskem sistemu, ustavna dopolnila, nova organiziranost sindikatov, novi ustavi in uvajanje delegatskih razmerij pa so, kot

kaže, več kolektivov napotile k temu, da bodo še to jesen bolj upoštevali programe, ki jih je s teh področij pripravila revirska delavska univerza. Vsaj tako zatrjujejo v tej izobraževalni ustanovi. Že dosednji dogovori z nekaterimi podjetji, občinskimi sindikalnimi sveti in odbori osnovnih organizacij sindikata povedo, da se na tem področju obeta živahnejša dejavnost. Največji interes pa je opaziti za seminarje in predavanja o razvoju našega druž-

beno ekonomskega sistema v razmerah združevanja dela oziroma uresničevanja obeh novih ustavnih dokumentov. Sindikalni sveti pa v zvezi s tem obljublajo vrsto seminarjev o programiranju v temeljnih organizacijah združenega dela, delovanju osnovnih organizacij sindikata v teh asociacijah in o nekaterih drugih vprašanjih. Bliznji čas bo potemtakem pokazal, ali bodo v Zasavju resnično tem vprašanjem izkazovali širšo skrb.

-11-

Komentatorjev stolpec

Kjer ni tožnika,
ni sodnika

Ko je v prvi polovici septembra, po večtedenski suši, ki je povzročila drastične redukcije dobav električne energije, kot nalašč mrknil še veliki blok šoštanske termoelektrarne z močjo 275 megavatov, so se nam z vso ostrino vsilile zastrašujoče predstave o sedanjih in še tembolj o bodoči energetski krizi. Večmiliardna škoda, ki je v industriji in gospodarstvu nastala zaradi prekinjenih dobav električne energije, pa je vnovič obudila razprave o vzrokih in znanih ter domnevnih krivcih sedanje in napovedujoče se energetske stiske.

Spet smo, kot že ničkolikokrat, pripisali krivdo zgolj abstraktnim povzročiteljem, problem pa naposled (ko nas je vreme po dolgotrajni suši iznenadilo s preobilnim deževjem) ob spet zadostni električni razsvetljavi, prekmalu spravili z dnevnega reda.

V nekakšno zadoščenje nam je bila, kot že mnogokrat v takšnih in podobnih primerih, ostra časopisna polemika o vzrokih prekinitve in redukcij električne energije, pri čemer se je breme očitkov in obtožb zgrnilo na trenutno najbolj oprijemljivega „grešnega kozla“, na kolektiv šoštanske termoelektrarne. Pri tem so predstavniki tiska s pisanjem o tej zadevi očitno dregnili v najbolj občutljive točke enega izmed pojavov, ki močno presega lokalne in časovno kratkoročne okvire pravkar minule energetske stiske. Opozorili so namreč, da ustavljeni stroji, zmanjšani dohodek tovarn in zaradi pomanjkanja električne energije ogroženi zaslužki delavcev v industriji terjajo ne le nedvoumno utemeljitev in temeljito raziskavo vzrokov, temveč tudi odločno ukrepanje, da bi kljub očitno že zamujeni možnosti zadovoljevanja vse bolj rastočih potreb po energiji, vsaj omejili v bližnji prihodnosti grozeče, še bolj drastično pomanjkanje električne energije.

Šoštanski primer je, čeprav ne prvi ne edini, v krizi, ko mu je tisk spriči dobeseidnega razpada elektroenergetskega sistema v letošnjem septembru posvetil stopnjevano pozornost, opozoril še na neko hudo anomalijo. Razkril je namreč neodgovorno ravnanje investitorjev v elektrogospodarstvu in dejavnikov izven njega, ki sprejemajo investicijske odločitve, ravnanje, ki ga je v naših, a še zlasti inozemskih gospodarskih razmerah, težko utemeljiti. Ko se je namreč pokvaril kotel in so nastopile tudi težave pri izgorevanju oz. odpepeljevanju lignita v TE Šoštanj III, nihče od inozemskih dobaviteljev opreme ni hotel prevzeti odgovornosti za nenormalno številne izpade oz. izključitve te elektrarne iz električnega omrežja, kot tudi ne za delovanje celotnih proizvodnih naprav v tej elektrarni, preprosto zato, ker v tem primeru ni bilo generalnega dobavitelja oz. pogodbenega partnerja, ki bi bil dolžan tako jamstvo zagotoviti.

Generalni direktor Siemensove firme KWU ing. Leiste je na tiskovni konferenci, 21. septembra letos v Ljubljani, novinarjem izrecno povedal, da njegova firma ne prevzema odgovornosti za nepravilno delovanje Babcockove kotlovne naprave v TE Šoštanj III, pač pa da odgovarja le za turbino, generator in tema pripadajočo elektro opremo, katere kvaliteti pa doslej ni nihče oporekal.

„Če bi bila moja firma generalni, ne pa le delni pogodbenik, bi ne le kontrolirala kvaliteto izdelave dobavljene opreme, ampak bi tudi jamčila brezhibno oz. redno obratovanje agregata kot celote,“ je poudaril svilasi direktor firme KWU. Svetoval je še, naj v prihodnje investitorji v našem elektro gospodarstvu ne bi zagrešili podobne napake ter še dejal, da je zlasti v primeru JE Krško Siemens pripravljen z investitorjem skleniti pogodbo kot generalni dobavitelj, ki bo bdel nad izdelavo celotne opreme in tudi jamčil za njeno kakovost in normalno obratovanje. Ta nasvet tujca je vsekakor poučen in hkrati značilen za razmere, v kakršnih pri nas naračamo opremo in gradimo elektrarne. Ni pa, kot rečeno, ne prvi ne edini, iz katerega bi lahko povzeli koristne nauke za prihodnje investicijske podvige v našem elektro gospodarstvu.

NANDE ŽUŽEK

TISKOVNA KONFERENCA

Jubilejna »Sodobna
elektronika«

Kakor so na tiskovni konferenci za predstavnike jugoslovanskega tiska in RTV povedali predstavniki organizatorjev, letošnja „Sodobna elektronika“ na Gospodarskem razstavišču kot dvajseta zaporedna prireditelj te vrste ne bo samo jubilejna, ampak tudi rekordna po številu razstavljalcev. Na prireditvi, ki jo bodo odprli v ponedeljek, 8. 10., zaprli pa v soboto, 13. oktobra, se bo namreč predstavilo 37 domačih in 315 tujih razstavljalcev iz 20 držav, v obliki kolektivnih razstavljalcev pa še podjetja iz Francije, Nemške demokratične republike, ČSSR, ZDA in Sovjetske zveze.

„Sodobna elektronika“ se je v teh dveh desetletjih postopoma prelevila iz razstave proizvodov za široko potrošnjo v specializirano razstavo profesionalne elektronike in sestavnih delov zanjo, pri čemer pa se v manjšem obsegu – še vedno vključuje tudi najnovejše izdelke komercialne elektronike. Iz pregleda prijavljenih udeležencev in skupin ekspozicij

natov je razvidno, da bodo na letošnji „sodobni elektroniki“ sestavni deli elektronskih naprav in materialov zanje predstavljali skoraj tretjino, izdelki s področja merilne tehnike dobro petino, eksponati s področja telekomunikacij pa šestino vseh razstavljenih izdelkov. S tako strukturo eksponatov so, vsak na svojem področju, zastopani tudi njihovi proizvajalci. Pri tem je značilno, da se domača industrija elektronskih naprav predstavlja predvsem s proizvodi s področja telekomunikacij, male avtomatizacije in sestavnih delov, torej s proizvodi, ki jih – če pomislimo samo na silovit razvoj sistemov zvez – v tem trenutku tudi najbolj potrebujemo.

V okviru sejma „Sodobna elektronika“ bosta tudi dva strokovna simpozija z udeležbo domačih in tujih strokovnjakov, predvidenih pa je tudi več sprejemov, predavanj in tiskovnih konferenc za novinarje in strokovnjake. Žal, med organizatorji teh vzporednih prireditev ni niti enega

jugoslovanskega proizvajalca. Se več: kakor vsako leto je Gospodarsko razstavišče tudi letos zaprosilo domača podjetja, naj bi s posebnim anketnim listom opozorila na svoje novejši ali najnovejši proizvode, njihovo uporabnost in še druge zanimivosti. Odgovori, ki jih je dobilo razstavišče, so tako splošeni, da njegovi predstavniki novinarjem niso mogli – z eno samo izjemo – posredovati nobenega konkretnega odgovora na vprašanje, s kakšnimi dosežki se bo na letošnji jubilejni prireditvi predstavila domača industrija! Edina svetla izjema je ISKRA, ki bo med drugim razstavila dele nove elektronske centrale Metaconta, zainteresiranim pa omogočila tudi ogled montaže te centrale na pošti Ljubljana 11, v Mostah.

Kakor novinarji radi poročamo o aktualnih dogodkih, nas tak odnos domače industrije do sredstev javnega obveščanja, milo rečeno, hudo moti.

-mG

Sodelovanje kemične
industrije

Velika razdrobljenost onemogoča hitrejši napredek ● Glavne zahteve na področju proizvodnje surovin in polizdelkov

V 42 delovnih organizacijah s področja kemične industrije v naši republici razpravljajo o obsežnem gradivu, ki ga je pripravila koordinacijska komisija za njihovo povezovanje. Predvideno je, da bodo zaključne sklepe o predlogu samoupravnega sporazuma o ustanovitvi poslovne interesne skupnosti „Združenje kemične industrije“ kolektivi lahko sprejeli že ta mesec. S tem bo zagotovljena osnova za začetek novega, predvsem uspešnejšega obdobja razvoja te panoge, ki ji prav velika razdrobljenost onemogoča hitrejši napredek.

Slovenska kemična industrija zaposluje kakih 20.000 delavcev, njen celotni dohodek pa je lani presegel 5 milijard din. Možnosti za njen nadaljnji raz-

voj so tako najtesneje povezane z zahtevo, da ob predelavi razvije tudi proizvodnjo surovin in polizdelkov. Preskrba z njimi je zelo negotova, zato je lastna surovinska osnova za razvito predelavo nujna, narekujejo pa jo tudi potrebe po zmanjšanju uvoza. Ta panoga slovenskega gospodarstva bo samo letos potrebovala za uvoz surovin poldrugo milijardo dinarjev, izvozila pa ne bo niti za tretjino toliko.

Prav v tem je ena najpomembnejših nalog, ki naj bi jo podjetja kemične industrije rešila skupaj. Naložbe v industrijo surovin in polizdelkov so namreč zelo drage in nobena izmed delovnih organizacij jih ne zmore sama, kar dokazuje tudi dejstvo, da je uresničevanje srednjeročnega načrta v hudem

zaostanku. Med pomembnimi razlogi za tesnejše povezovanje slovenske kemične industrije je tudi usklajevanje interesov s trgovino, skupno dogovarjanje na področju izobraževanja in raziskav ter drugo.

Najpomembnejši pogoj za uspešno delo v okviru združenja je ustanovitev TOZD v vseh delovnih organizacijah ter izvolitev samoupravnih organov združenja. Predvideno je, da bo to združenje postopoma prešlo v še tesnejše integracijske oblike. Prihodnje leto bo usmerjalo branžno povezovanje podpisnic sporazuma v sestavljene organizacije združenega dela, dokončen predlog združevanja poslovnih funkcij in sredstev pa bo pripravljen leta 1975.

M. S.

Kako do
plače, če
ni dela?

Ob sedanjih prekinitvah dela, do katerih prihaja zaradi redukcij električne energije, si v mnogih delovnih organizacijah ne znajo odgovoriti na vprašanje, kakšna je pravica delavca do osebnega dohodka oziroma do nadomestila za čas, ko zaradi redukcij ne morejo delati.

Čeprav je jasno, da le delo ustvarja dohodek in da denarja ni, če ni dela, pa v 44. členu zakona o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu piše, da imajo delavci pravico do nadomestila za osebni dohodek, če pride v delovni organizaciji do prekinitve dela brez krivde delavcev. Pogoje za uveljavitev te pravice ter višino nadomestila za osebne dohodke mora delovna organizacija urediti v svojem splošnem aktu, to je v skladu s samoupravnim sporazumom o medsebojnih razmerjih v združenem delu, ali z drugimi besedami, v skladu s svojimi materialnimi možnostmi. To pa pomeni, da je delavcem treba v prvi vrsti zagotoviti delo in s tem pridobivanje osebnih dohodkov brez omejitev. Zato bi morala delovna organizacija v primerih prekinitve dela brez krivde delavcev takoj poiskati možnost za zaposlitev delavcev z razporejanjem na druga razpoložljiva dela za čas takšne prekinitve, saj je le tako možno omiliti velike izgube. Po zakonskih določbah je delavec v takšnih primerih dolžan prevzeti in opravljati delo ne glede na svojo strokovno usposobljenost, prejemal pa bo tolikšen osebni dohodek, kot če bi delal na svojem rednem delovnem mestu.

Druga možnost za zagotavljanje dela v primerih posega višje sile v proces proizvodnje pa je drugačna razporeditev delovnega časa v skladu z razmerami in možnostmi delovne organizacije. Toda, če kljub takim ukrepom delavcem za čas prekinitve dela ni mogoče najti in zagotoviti ustreznega dela, jim je treba zagotoviti nadomestilo osebnega dohodka. To nadomestilo v nobenem primeru ne sme biti manjše, kot je najmanjši z zakonom določeni osebni dohodek. Sicer pa višino nadomestila osebnega dohodka določa delovna organizacija s svojim splošnim aktom.

Redukcije električne energije so torej naložile delovnim organizacijam novo samoupravno nalogo: kjer nadomestil za izgubljeni zaslužek zaradi višje sile doslej v svojih splošnih aktih še nimajo določenih, bodo morali po hitrem postopku in s posebnim samoupravnim sklepom urediti za sedaj samo ta vprašanja in tako zagotoviti delavcem pravico do nadomestila osebnega dohodka.

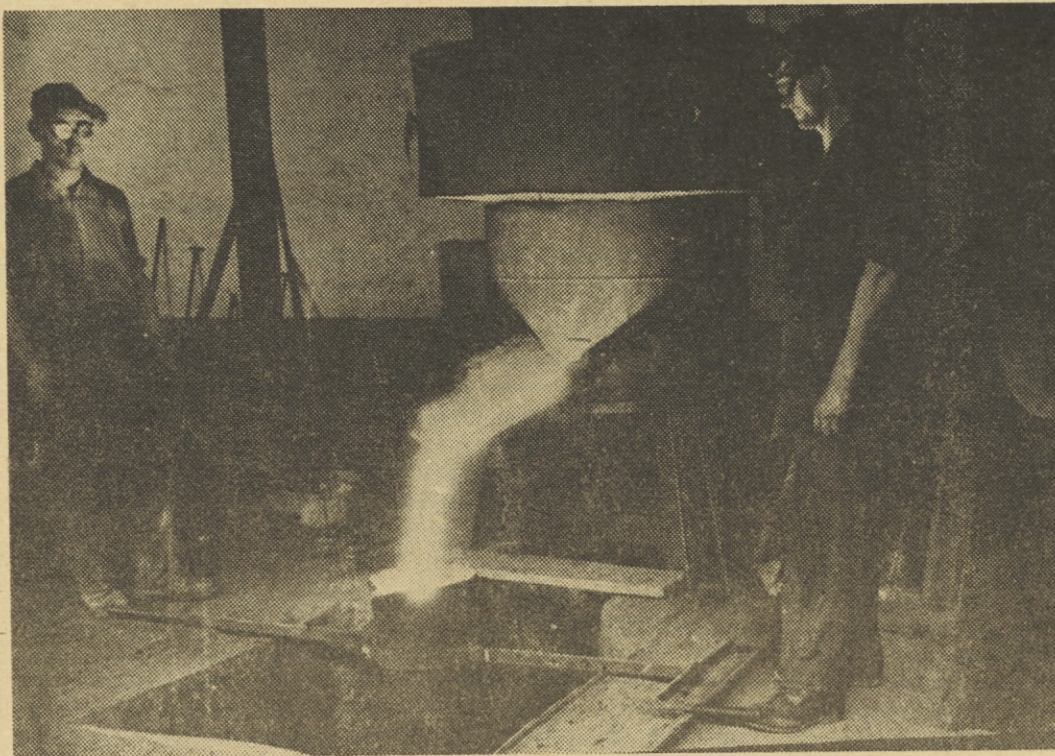
V. B.

Tovarna kovinskih izdelkov in livarna
Vitanje-Slovenija

IZDELUJE prosto in utopno kovano orodje, kovinske izdelke vseh vrst, prosto in utopno kovane odkovke, kmetijske stroje in naprave, ulitke iz sive litine in barvnih kovin, modele po želji in naročilu;

POPRAVLJA različne stroje, naprave in orodja in opravlja usluge po naročilu.

- VSEM OBČANOM ČESTITAMO
- ZA OBČINSKI PRAZNIK IN JIM ŽELIMO
- ŠE VELIKO DELOVNIH USPEHOV!

inles

ribnica
PRODAJA
POLKNA
VRATA
OKNA
NA KREDIT

● IZ USTAVNE RAZPRAVE NA GORENJSKEM

Delavska kontrola za vse!

V ustavni razpravi, ki se te dni odvija tudi v delovnih organizacijah na Gorenjskem, izražajo delovni ljudje precejšnje zanimanje za spremembe ustav in statutov. V tovarni Plamen v Kropi so na sedmih pogovorih načeli vprašanje, kako zagotoviti delavsko kontrolo tudi zunaj podjetja, na neproizvodnem področju, kateremu je namenjen precejšen del ustvarjenega dohodka. O tem, da je delavsko kontrolo potrebno zagotoviti tudi v ustanovah, organizacijah in društvih, krajevnih skupnostih, samoupravnih interesnih skupnostih in drugod, so govorili tudi na Jesenicah, kjer so se še posebej zavzeli za to, da bi novi sistem bolje opredelil osebno in kolektivno odgovornost.

V Trzinu jih je med drugim zanimalo, kako izbirati delegate, da bo interes delovnih ljudi resnično v ospredju in se ne bodo dogajale nepravilnosti, kakršne so na primer povzročile hudo energetska krizo. V tovarni Iskra Kranj so se zavzeli za to, da bi bili člani samoupravnih organov lahko ponovno izvoljeni po preteku prvega mandata, tako da bi vsaj del članov lahko z izkušnjami pripomogel k uspešnejšemu začetku dela novoizvoljenih organov. V tej tovarni pa so zastavili tudi vprašanje, kakšen bo vpliv neposrednega proizvajalca na racionalno trošenje tistega dela sredstev, katerega potrošnja je določena z zakonom (zvezni in republiški proračun) in se izloča pred ugotovitvijo dohodka delovnih organizacij. V radovljiski Almiri so med drugim načeli vprašanje, kaj se razume pod pojmom brezplačno šolanje, ali sem sodijo tudi brezplačni učbeniki. Na splošno pa je izredno veliko vprašanj o tem, kako bodo urejeni odnosi med TOZD in krajevnimi skupnostmi.

M. S.

Gostinsko podjetje »JELEN« Slovenske Konjice

ČESTITA VSEM OBČANOM ZA OBČINSKI PRAZNIK SLOVENSКИH KONJIC IN JIM ŽELI ŠE VELIKO DELOVNIH USPEHOV!

»Izposojeni« delavci

Pomanjkanje delavcev ob določenem času in zastoji proizvodnje zaradi različnih vzrokov so pri nas razmeroma čest pojav. Veliko podjetij se srečuje s takimi težavami. Enkrat delavci ne zmorejo vsega, drugi zopet nimajo pravega dela. Koordinacijo med njimi, to se pravi, istočasno reševanje svojih in drugih problemov, ali bolj konkretno, izmenjavo delavcev za določeno obdobje, pa srečamo le bolj poredkoma. Solidarnost, ob kateri imata obe podjetji korist, bi marsikaj lahko reševala krize, ki občasno nastopajo. Morda bi preprečevala zniževanje osebnih dohodkov in če bi bila organizirana, bi morda lahko vplivala na zmanjšanje sezonskega dela. Prav tega pa se najbolj otepajo podjetja in tudi delavci sami.

Eden od takih primerov solidarnosti oziroma izmenjave delavcev v obojestransko korist, čeprav v manjšem obsegu, je ljubljansko podjetje Slovenija-vino in Podjetje za avtomatizacijo prometa. Dvajset do trideset delavcev in delavk tega zadnjega podjetja je več kot mesec dni reševalo izredno »špico« pri Slovenija-vinu. Pri tem pa je v svojem podjetju pomagalo prebrditi

obdobje, ko jim je primanjkovalo surovin.

Jože Dimnik, šef kadrovskega oddelka in šef proizvodnje ljubljanskega obrata Slovenija-vino inž. Kovič sta pripovedovala.

»Pri nas je delo v nekaterih obratih oziroma oddelkih še vedno več ali manj vezano na sezonski čas in to predvsem takrat, kadar moramo večja naročila odpremiti v sorazmerno kratkem času.«

Takrat si pri Slovenija-vinu skušajo pomagati na vse mogoče načine. Na zavodu za zaposlovanje iščejo sezonce in če teh ni, skušajo najti delavce v podjetjih. Doslej so jim pomagali že pri Iskri, Plutalu ter Podjetju za avtomatizacijo prometa.

»Sezone oziroma take, ki bi sprejeli delo za določen čas, na zavodu za zaposlovanje zelo težko dobimo. Delavci se takega dela otepajo, saj imajo potem v delovni knjižici v enem letu vpisanih tudi več zaposlitev, kar pa jasno ni priporočljivo, če hočejo dobiti stalno službo. Po pravici povedano, tudi pri nas dobro premislimo, preden stalno zaposlimo delavca, ki je v enem letu izmenjal tri, štiri ali več podjetij. Pa še nekaj je s temi, ki velikokrat niso sami krivi, da so sezonce. Njihove delovne navade

oziroma delovna disciplina prav gotovo ni taka, kot pri ustaljenem industrijskem delavcu. Prav zato veliko raje vzamemo delavce iz podjetij, saj se ti hitreje »prekvalificirajo« in tudi bolje delajo.

Trenutno imamo dvajset do trideset delavcev iz Podjetja za avtomatizacijo prometa, ki jih zaposluje na stroju za polnjenje vina v steklenice. Težava, ki jo rešujemo, je nastala zato, ker smo se pri večjem izvozu vina v ZSSR dogovorili za ceno šele v zadnjem trenutku. Pravila o transportu v ZSSR pa dovoljujejo in to zaradi vremenskih razmer, transport tekočin po železnici samo do 15. oktobra. Milijona steklenic pa z eno izmeno ne bi mogli napolniti v nekaj tednih. Prav zato smo tudi iskali pomoč.

»Prosili so nas tudi letos,« je povedal direktor TOZD proizvodnje v Podjetju za avtomatizacijo prometa, Vid Androjna. »Ze nekajkrat smo jim pomagali.

Letos je naneslo, da nam ravno v tem času železarna ni dobavila traku za izdelovanje plomb. Delavce tega oddelka bi zato morali razmestiti na druga delovna mesta in jih dalj časa uvajati v novo delo. Učinek bi bil seveda dalj časa manjši. Ker pa smo

zasedanju v Kranju opozoriti, da te uspehe spremljajo tudi nekateri manj razveseljivi podatki. Med njimi je zlasti ta, da je imela Iskra v I. polletju letos kar za 30 odstotkov manj dobička, kot lani, čeprav je celotni dohodek porasel za 31 odstotkov, dohodek pa za 22 odstotkov. Na slabši finančni rezultat je zlasti veliko vplival EMO Celje, ki še ni uspel prebrditi svojih težav in je bil ob koncu polletja edina Iskrina organizacija z izgubo. V splošnem je manjši dobiček povzročilo več vzrokov, zlasti podra-

žitve materialov in povišanja družbenih in pogodbenih obveznosti. Značilno je, da so se domači reprodukcijski materiali podražili poprečno za 14 odstotkov, Iskrini izdelki pa za 4 odstotke. Kar 70 milijonov dinarjev ali natanko toliko, kot je Iskra zaostala za planiranim ostankom dohodka v šestih mesecih, pa so pobrali odpisi zaradi zastarelih dajatev, povečane družbene dajatve – zlasti občinske in republiške in višje pogodbene obveznosti, predvsem do bank. Seveda so se člani delavskega sveta spraše-

vali, kako je pravzaprav s stalno ponavljanji zahtevami, naj bi ne povečevali obremenitev gospodarstva z administrativnimi ukrepi.

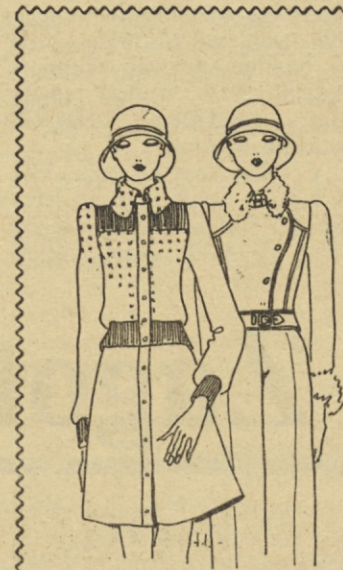
Delavski svet ZP Iskra je na minuli seji izrekel soglasje za ustanovitev biroja proizvajalcev jugoslovanske elektronske industrije. Predvideno je, da bodo samoupravni sporazum o tem podpisali v decembru, tako da bo biro v začetku prihodnjega leta lahko začel delovati. Podjetja mu nameravajo poveriti precej nalog s področja medsebojnega sodelovanja, ki doslej nikakor ni bilo dobro, sedaj pa ga med drugim spodbuja tudi slabši ekonomski položaj te panoge.

Med prvimi nalogami biroja bo urejanje enotnejšega nastopa elektronske industrije v vzhodnih državah in do večjih kupcev na splošno. Usklajeval in združeval naj bi prizadevanja za uveljavljanje v državah tretjega sveta, kjer so potrebne investicije za vsako podjetje posebej prezahtevne. Pomembno vlogo pa naj bi biro opravljal tudi pri prizadevanjih za urejanje raznih sistemskih vprašanj, ki urejajo pogoje delovanja te panoge v državi. Biro bo zaposloval le tri poklicne delavce, ob njem pa bodo delovali koordinacijski odbor generalnih direktorjev in več strokovnih komisij za posamezna delovna področja.

S. M.

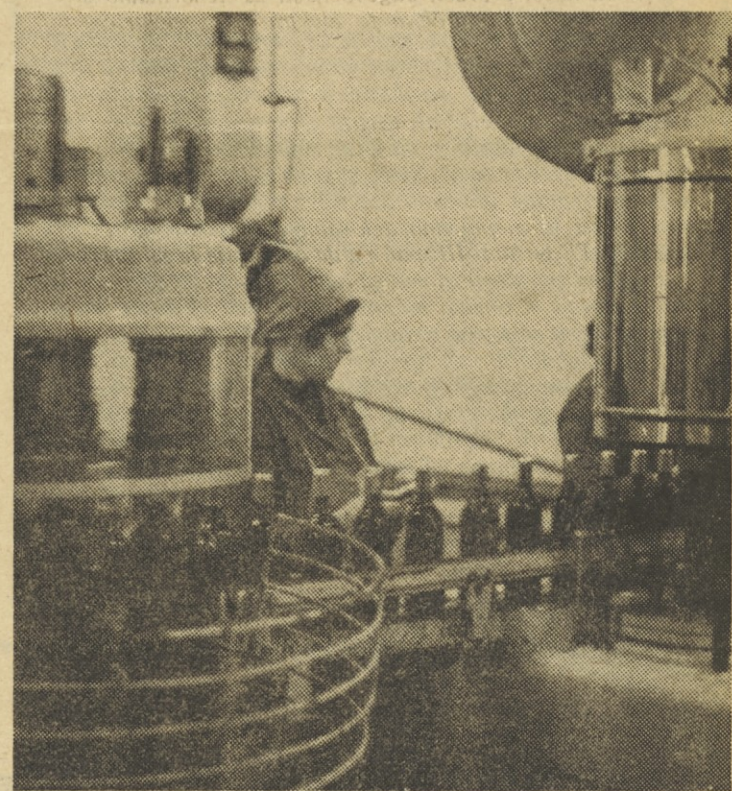
Več dela, manj denarja

Nadpoprečni izvozni dosežki ZP Iskra Kranj ● Začetki tesnejšega sodelovanja z drugo elektronsko industrijo Jugoslavije

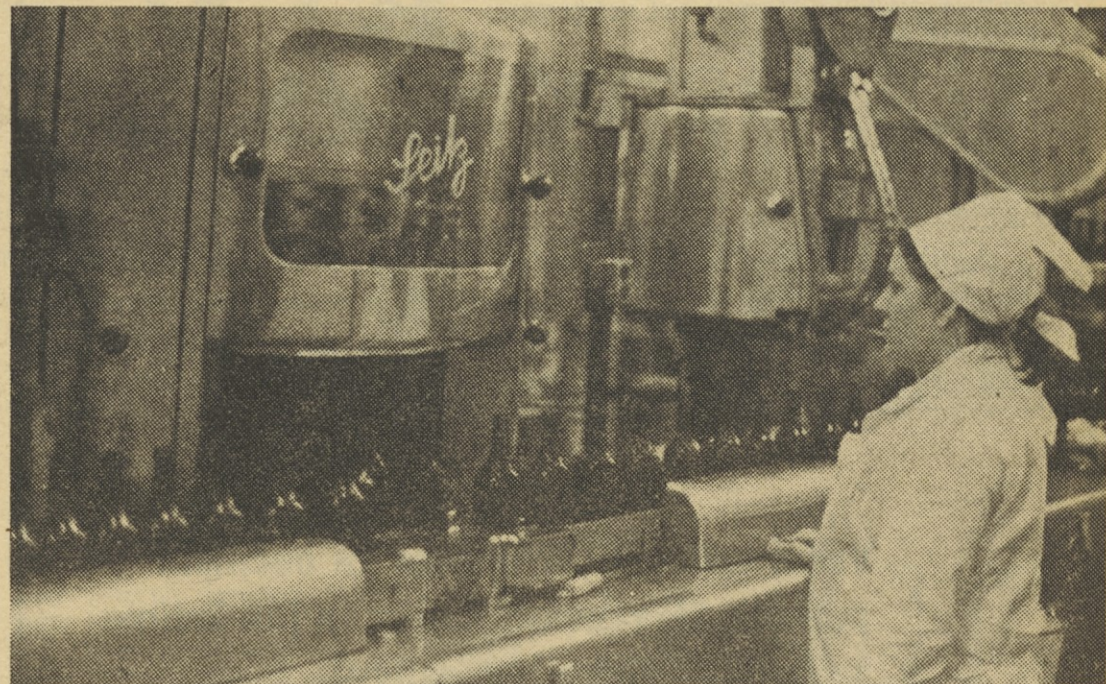
Modna hiša je za jesensko-zimsko sezono pripravila bogate kolekcije modelov za hladne dni. Izbirali boste lahko med športnimi in elegantnimi oblačili, primernimi za vse postave in starosti.

Kvalitetni materiali – modni kroji in dostopne cene vam zagotavljajo dober nakup.

Delo pri polnilnem stroju je dokaj naporno, saj ga je treba opravljati stoje in natančno. Prav zato se delavci vsaj vsako uro menjavajo pri posameznih fazah dela.

A. AGNČ

Najbolj odgovorno delo na polnilnem stroju je prav gotovo na tistem odseku, kjer vino natakajo v steklenice. Vsaka steklenica mora biti pravilno napolnjena. Kupci so prav pri tem zelo natančni.

Podjetje Slovenija-vino so ustanovili leta 1947 z namenom, da plasira na tuja tržišča kakovostna slovenska vina. Danes ima podjetje po vsej Jugoslaviji 16 svojih obratov, bodočih TOZD. Poleg odkupa, šolanja in prodaje vin se Slovenija-vino že dolga leta ukvarja tudi s proizvodnjo brezalkoholnih pijač.

Te dni odločitev o TOZD

Posebna komisija, ki je proučevala pogoje za ustanovitev temeljnih organizacij združenega dela, da bi v TOZD Gorenje Velenje ustanovili 9 proizvodnih temeljnih organizacij združenega dela ter posebno delovno skupnost skupnih služb

Ljubljanska televizija je v torek zvečer posredovala javno oddajo „Mi med seboj“, ki sta jo prejšnji četrtek v novi proizvodni dvorani TAM v Mariboru organizirali slovensko uredništvo Komunistična in ljubljanska TV, na njej pa so mladi mariborski delavci spregovorili o svojih problemih in pogledih na sedanji trenutek družbenopolitičnih dogajanj.

Kdorkoli si je ogledal to oddajo, se je pač lahko preprčal o izredno kritičnem posluhu mladih delavcev za krivice, zlasti stanovanjske in socialne, ki mladega človeka spremljajo na začetku življenjske in delovne poti, o njihovem nezadovoljstvu nad počasnim razreševanjem gospodarskih in družbenih problemov, vendar tudi o volji, da bi po svojih močeh pomagali pri izboljševanju položaja vseh delovnih ljudi v naši družbi. Zlasti ob slednjem je bila večkrat izrečena misel, da predlogi mladih zelo pogosto izvenijo v prazno ali pa so obravnavani s podcenjevanjem, namesto da bi bili obravnavani vsaj enakopravno z mnenji, ki jih o istih zadevah izrekajo ostali (beri: „starejši“ po letih in izkušnjah).

Ob takih trditvah, ki nikakor niso nove, so mladi mariborski delavci poudarjali svoje pričakovanje in željo, da bomo z novimi ustavnimi dokumenti nemara le ustvarili stanje, ki bi preprečevalo še nadaljnje razlikovanje proizvajalcev in občanov med „mlade“ in „ostale“ in za kakršno v naših družbenih razmerah pač ne bi smelo biti mesta.

Namesto »vi« in »mi« oboje skupaj!

Takemu stališču ne gre oporekati. Vseeno pa je treba poudariti nekaj drugega, namreč to, da mladi sami tudi danes še vedno skušajo svoje probleme razreševati vse preveč po izključno „mladinski“ liniji, čeprav je jasno, da je sorazmerno zelo malo vprašanj, ki so tolikanj specifična, da ne bi bila kakorkoli pomembna tudi za ostale, skratka starejše člane delovnih in drugih skupnosti, ki so sestavljene tako iz mladih kot iz starejših delavcev in občanov. Če, denimo, mladi govorijo o krivicah pri nagrujevanju po delu ali pri razreševanju njihovih stanovanjskih problemov, so to zadeve, ki jih je treba urejati pošteno, solidarno in pod enakopravnimi pogoji, ki veljajo za vse, ne pa posebej za mlade in posebej za ostale. Čeprav je res, da starejši marsikdaj dejansko pozabljajo, da so se pred leti sami prebijali skozi podobne probleme, s kakršnimi se srečuje vsaka in tudi sedanja mlada generacija, je ob vsem tem, kar smo zapisali, očitno treba odgovoriti na vprašanje, kako naj bi gradili, utrjevali in vzdrževali mostove med generacijami, ne da bi se katerakoli med njimi počutila neenakopravna ali ogrožena v primerjavi z vsemi drugimi.

Odgovorov na to vprašanje je nedvomno več. Nemara še največ pa lahko pričakujemo od ustanavljanja aktivov mladih delavcev v okviru sindikatov in njihovega povezovanja v konference zveze mladine. Gre za skupno akcijo obeh organizacij, katere namen je, da bi se mladi delavci še bolj uveljavili kot enakopravni člani delavskega razreda in njihove najširše razredne družbenopolitične organizacije sindikata. Kot takšni in v tem svojstvu naj bi si torej mladi delavci prizadevali, da bi bili njihovi problemi in interesi spoznani kot skupni problemi in naloge vseh delavcev, ki jih je treba tudi reševati v okviru skupnih akcij vseh delavcev in ob neposrednem aktivnem sodelovanju mladih.

Tako stališče je bilo sprejeto na skupni seji predsedstva RS ZSS in predsedstva republiške konference Zveze mladine Slovenije 26. septembra letos, vendar mladi očitno zanj še ne vedo. Če bi, bi nedvomno vsaj eden izmed več kot petdesetih razpravljavcev na javni tribuni „Mi med seboj“ v Mariboru omenil tudi aktivne mladih delavcev, namesto da so se njihova izvajanja vse preveč pogosto opirala ravno na tisto razlikovanje med „vi“ in „mi“, ki bi ga morali odpraviti, saj očitno škoduje obojim.

M. G.

Pred zbori delovnih ljudi, ki so se začeli v Tovarni gospodinjske opreme Gorenje Velenje zadnji ponedeljek, 1. oktobra, sklenili pa jih bodo v četrtek, 11. oktobra, so predstavniki samoupravnih organov in člani vodstev družbenopolitičnih organizacij razpravljali o delu posebne komisije, ki je proučevala pogoje za ustanovitev temeljnih organizacij združenega dela v velenjski TGO Gorenje. Ugotovili so, da predlog, po katerem naj bi ustanovili 9 temeljnih organizacij združenega dela in posebno delovno skupnost skupnih služb, ustreza temeljnemu izhodiščem delavskih ustavnih dopolnil.

V velenjskem Gorenju, kjer je v prvih osmih mesecih letos okrog 5.500 zaposlenih izdelalo blizu 1.274.000 gospodinjskih

aparatur in s tem doseglo proizvodnjo v vrednosti 1 milijarde 278 milijonov dinarjev, računajo, da bodo z ustanovitvijo temeljnih organizacij združenega dela še izboljšali poslovanje. K temu bodo pripomogle tudi boljše informacije o gospodarjenju in podrobnejše opredelitve materialne odgovornosti.

Vse temeljne organizacije združenega dela oziroma dosejani obrati ne poslujejo pod enakimi pogoji. Zaradi različnih tržnih razmer, različnih starosti proizvodov, različnih trgov ali celo različne tehnologije ter opremljenosti, dosegajo različne prodajne cene in različne direktne stroške, seveda pa je različen tudi dobiček. Zaradi dolgoročnega gospodarjenja je potrebno, da se delovna organizacija pojavlja na tržišču s ta-

kim proizvodnim programom, ki se medsebojno dopolnjuje. Zato bo potrebno zagotoviti enakost pogojev gospodarjenja posameznih temeljnih organizacij združenega dela, kar naj bi v Gorenju dosegli s popravkom prodajnih cen.

Vseh 9 proizvodnih temeljnih organizacij združenega dela ter delovna skupnost skupnih služb pa naj bi ustanovili, kot je predlagano, skupnost temeljnih organizacij združenega dela, prav tako pa naj bi zaradi velike tehnološke in ekonomske povezanosti enotno nastopali na tržišču.

Na zborih delovnih ljudi v Tovarni gospodinjske opreme Gorenje Velenje, na katerih zadnje dni razpravljajo o ustanovitvi temeljnih organizacij združenega dela, obravnavajo še

predlog nove republiške in zvezne ustave ter sklepajo o novi organiziranosti zveze sindikatov v okviru temeljnih organizacij združenega dela ter v okviru podjetja.

(vs)

Škoda zaradi vode

Deževje, ki je padalo prejšnji teden, je povzročilo dokajšnjo škodo tudi nekaterim delovnim organizacijam v občini Velenje in Dravograd. Podivjane vode so najbolj prizadele Industrijo gradbenih elementov Velenje, Tovarno ivernih plošč, IMONT in Obrat „Jeko“ podjetja „Monter“ iz Dravograda v Otiškem vrhu pri Dravogradu.

Pred letom dni odprto tovarno za izdelavo betonske strešne opeke Industrije gradbenih elementov IGE Velenje na Selu pri Velenju je voda povsem preplavila. Zalila je stroje, elektromotorje in reduktorje, precej škodo je na materialih, poškodovana pa je tudi nekaj opeke. Potrebni so bili kar precej delavnikov, da so očistili stroje in da je te dni spet stekla redna proizvodnja. V Industriji gradbenih elementov Velenje računajo, da bo škoda zaradi podivjanih vod in izpada proizvodnje presežila 600.000 dinarjev.

Narasa Mislinja je v Otiškem vrhu preplavila tovarno in skladišča Tovarne ivernih plošč Otiškem vrhu pri Dravogradu. Tovarna en dan ni obratovala, voda pa je precej poškodovala tovarniške poti, nasip in ograjo. Težave zaradi narase Mislinje so imeli tudi v obratu IMONT v Otiškem vrhu, kjer je voda zalila drogeve.

Precej škode imajo zaradi narasle Mislinje tudi v podjetju „Monter“ Dravograd, ki mu je voda preplavila obrat „Jeko“. Ko je začela naraščati Mislinja, so delavci reševali stroje. Večina strojev voda ni zajela, preplavila je nekaj elektromotorjev in reprodukcijski material, nekaj le-tega pa je tudi odnesla. Redna proizvodnja je v obratu „Jeko“ stekla šele ta teden, škoda zaradi podivjanih voda pa je za najmanj 300.000 dinarjev, dokončno pa je še ni bilo mogoče oceniti.

(EK)

Zagotovljen razvoj

Steklarna v Hrastniku se bo po končani modernizaciji in delni razširitvi uvrstila tudi med naše največje izvoznike. Že čez dve leti bo prodala v tujino blaga v vrednosti pet milijonov dolarjev, kar je enkrat več kot lani. Večino blaga bo izvažala na območja s trdnimi valutami, nekaj pa tudi na Vzhod in v dežele v razvoju.

Investicijski program so že začeli uresničevati. Razdeljen pa je na dve etapi. V prvi bodo povečali obseg proizvodnje izdelkov za potrebe naše farmacevtsko-kemične industrije in izdelkov za široko potrošnjo, v drugi pa bodo uredili nov obrat za proizvodnjo tako imenovanih kozarcev z nogo. Tako sedanjih, kot v novem obratu bo proizvodnja potekala s pomočjo najsoodnejših strojev in naprav. Steklarna bo prejela okoli 6 milijonov mark posojil od svojih največjih zahodnonemških odjemalcev in kupcev steklenih izdelkov, največji del tega kredita pa bo porabila za nakup strojev v tujini. Moder-

nizacija in rekonstrukcija, kot tudi dograditev novega obrata morajo biti končane najkasneje do jeseni prihodnje leto, da bi leta 1975 že začeli z večjim obsegom gospodarjenja in novo proizvodnjo kozarcev z nogo.

V podjetju predvidevajo, da bodo že leta 1975 dosegli okoli 273 milijonov din celotnega dohodka, kar je za dobrih 120 milijonov din več, kot so ga ustvarili lani. Zaposlili bodo še okoli dvesto ljudi, kar bo seveda pomembno tudi za uresničevanje politike odpiranja

novih produktivnih delovnih mest v tej revirski občini. Večji bo seveda tudi dohodek in ostanek dohodka. Poprečni osebni dohodek na zaposlenega pa bo po modernizaciji znašal že 2200 din, kar je za 30% več, kot je znašal lani. Kolektiv hrastniške steklarne si bo z novo naložbo zagotovil trajnejšo perspektivo, največjega pomena pri tem pa je nedvomno to, da se bo v podjetju bistveno povečala storilnost in ekonomičnost poslovanja.

—m—

V dveh dneh — 15.630 ton lignita

Velenjski rudarji so delali tudi zadnjo soboto in nedeljo. Pri delu v 4 izmenah so pridobili dodatnih 15.630 ton lignita, z delom ob sobotah in nedeljah pa so v času od 15. do 30. septembra nakopali skupno dodatnih 48.330 ton lignita. Večino tega premoga je odpremil Rudnik lignita Velenje soštanjski Termoelektrarni.

(vs)

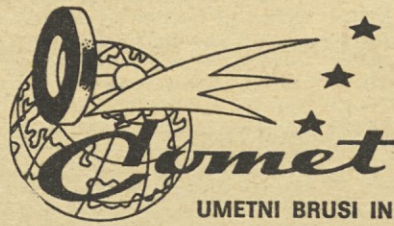
KOVINAR

obrtno podjetje
LIVARNA BARVNIH KOVIN, POLJEDELSKI
STROJI IN KOVANO ORODJE

VITANJE

V svojih obratih v Vitanju in Zgornji Polskavi proizvaja različne kmetijske stroje, stiskalnice — hidravlične in mehanične, mlatilnice za žito, sadne mline, traktorske plužne dele, odkovke za industrijo, različne ključke, odliva barvne kovine v pesek in kokilo.

Vsem občanom čestitamo za občinski praznik Slovenskih Konjic in jim želimo še veliko delovnih uspehov!

UMETNI BRUSI IN NEKOVINE

IMATE
TEŽAVE
PRI
BRUŠENJU
ALI
REZANJU?

VSEM OBČANOM ČESTITAMO
ZA OBČINSKI PRAZNIK
SLOVENSKIH KONJIC IN JIM
ŽELIMO ŠE VELIKO DELOVNIH
USPEHOV!

»COMET« je vedno pripravljen pomagati vam pri reševanju problemov: BRUSI ZA VELIKIM BRUSNIM EFEKTOM — brušenje in rezanje s povečanimi obrati pri obodni brzini 80 m/sek. ali celo 100 m/sek., pri večkratnem povečanem učinku. Področje uporabe teh brusov je zelo široko — za obdelavo vseh vrst jekla, barvnih kovin, vseh vrst kamna, ognjaodpornih materialov, porcelana itd.

BRUSI ZA HLADNO BRUŠENJE — z vodo ali emulzijo v vseh oblikah in velikostih kot npr. obroči, lonci, plošče, segmenti za obdelavo vseh vrst kvalitetnih jekel.

BRUSI ZA FINO OBDELAVO VSEH VRST KAMNA — od grobega brušenja do finega, za poliranje v vseh oblikah kot so opeke, segmenti, obroči, plošče ipd.

Pomagamo vam lahko pri: VZDRŽEVANJU VSEH VRST INDUSTRIJSKIH PEČI s preizkušenimi ognjaodpornimi nabijalnimi masami. Nudimo vam tudi pomoč v gradnji. V programu imamo tudi predelavo dolomita in kalcita za steklarsko industrijo in polnila na bazi dolomita in kalcita za ostalo industrijo.

Vedno smo vam na razpolago z željo, da vam pomagamo!

»COMET« — umetni brusilniki in nekovine
Zreče, telefon 063 75938, 75983

ŠE ENO ZIMSKO-ŠPORTNO SREDIŠČE

Pred kratkim so številni zagorski delavci, predvsem pa zaposleni v izlaški tovarni elektro-porcelana, energoinvest-varnost in nekaterih drugih podjetij začeli še eno zahtevno akcijo: ureditev smučišč na Prvinah pod čemšeniško planino za zimsko rekreacijo. Pravijo, da bodo vlečnico in strojno postajo dogradili že do konca tega leta in da bodo smučišča dostopna vsakomur, tudi začetnikom.

Tako kot so nekaj let s prostovoljnimi delom urejali rekreacijsko središče na Mareli nad Kisovcem, tako bodo delavci sodelovali tudi pri ureditvi tega načrta na Prvinah. Pravzaprav je delo že steklo. Pravkar vgrajujejo temelje za novo strojnico in za postavitve smučarske vlečnice v dolžini nad 350 metrov. Posekali so gozd za novo smučarsko progo in če bo količjak primerno vreme, so vse možnosti za to,

da bo novo rekreacijsko središče izročeno svojemu namenu v predvidenem času. Marela nad Kisovcem je že prestala svoj krst. Dandanes jo poznajo številni slovenski smučarji in prijatelji zimskega športa. Prvine pa so bile doslej bolj znane kot poletni izletniški kraj, kamor so prihajali obiskovalci od vse-povsod, največ pa iz revirjev. Po dograditvi prve vlečnice predlani, so zagorski delovni kolektivi ugotovili, da morajo nadaljevati z delom, da bi Prvine postale še bolj privlačne pozimi in da bi privabljale še več delovnih ljudi. Zato so letos poleti pohiteli s pripravo načrtov, ki so jih, mimogrede rečeno, naredili kar domači strokovnjaki, brezplačno seveda.

Tereni na Prvinah so bolj položni, kot nalašč za vse tiste, ki še niso večji smučarske spretnosti pa se želijo izuriti v njej.

S skupnimi močmi do kopališča v Zagorici pri Litiji

Če bo zamisel delavcev Lesne industrije Litija deležna podpore in razumevanja v tem kraju, bodo imeli občani že čez dobri dve leti sodobno letno kopališče. Delavski svet podjetja je namreč poslal te dni komiteju občinske konference ZKS pismo, v katerem ga seznanja s predlogom, da bi v Zagorici pri Litiji, kjer gradi svoj nov obrat, obenem zgradil tudi kopališče.

Delavski svet Lesne industrije Litija ob tem predlaga, da bi s skupnimi močmi zgradili tu tudi plavalni bazen, saj bo za to na voljo večina potrebnih pogojev.

Obenem delavci lesne industrije v Litiji predlagajo, da bi se kar najhitreje sestali vsi, ki se ukvarjajo s športom, rekreacijo delavcev, vzgojo mladine ter političnim in gospodarskim življenjem. Še prej pa naj bi posebna delovna skupina pripravila okvirni elaborat, v katerem bi bili podatki o lokaciji, idejni projekt za kopališče, potrebni energetski viri in seveda finansiranje tega objekta.

Poleg nove tovarne bo namreč zgradil kolektiv tudi novo kotlovnico in trafo postajo, s čimer bodo zagotovljeni viri za široko proizvodno dejavnost.

Druga trim steza v Mariboru

Minuli teden je dobil Maribor drugo trim stezo. Izgrajena „televadnice v naravi“ je veljala nekaj več kot 15.000 dinarjev. Steza leži v Betnavskem gozdu ob močno naseljenem področju, tako da bo zagotovo dobro obiskana.

Izgradnjo trim steze so omogočili občinski sindikalni svet Maribor, ki je finančno in strokovno sodeloval pri izgradnji, krajevna skupnost Jožica Flander ter delovna organizacija Agro kombinat. Trim stezo je predal svojemu namenu predsednik krajevne skupnosti Alojz Rat, o strokovnem pomenu „televadnice v naravi“ pa je spregovoril ob otvoritvi strokovni sodelavec občinskega sindikalnega sveta Maribor, Jože Raišp.

PO PRVIH ŠPORTNIH IGRAH DELAVCEV V PROMETU IN ZVEZAH LJUBLJANE

Nastopil vsak drugi kolektiv

Ekipi Podjetja za PTT promet Ljubljana zmagali v šahu in streljanju z zračno puško, moštvo Sekcije za vleko Ljubljana med strelci, ekipa Cestnega podjetja Ljubljana pa med nogometaši – Več kot spodbudno je, da se je že na prvih igrah predstavilo kar 420 tekmovalcev iz 35 osnovnih sindikalnih organizacij prometa in zvez v Ljubljani.

V organizaciji mestnega odbora Sindikata delavcev v prometu in zvezah Ljubljana so bile minulo soboto prve DŠI prometnih kolektivov ljubljanskega območja. Kar 420 športnikov iz 35 delovnih sindikalnih organizacij je pomejlo svoje moči v šahu, streljanju, kegljanju in malem nogometu. Glede na to, da so bile te de-

lavske športne igre prirejene prvič v tej obliki in da je bil na njih zastopan, čeprav ne v vseh tekmovalnih disciplinah, vsak drugi kolektiv prometa in zvez v Ljubljani, lahko govorimo o več kot spodbudnem začetku, ki mu bodo v prihodnje neovdomno sledila še bolj množna in uspešna nadaljevanja. Med osmimi ekipami šahistov

II. LUŠKE ŠPORTNE IGRE JUGOSLAVIJE

LUKA KOPER

Od 27. pa do 29. septembra so bile v Kopru II. luške športne igre Jugoslavije. Na igrah so sodelovali predstavniki osmih jugoslovanskih luk in sicer iz Vukovara, Pule, Beograda, Ploč, Bara, Splita, Reke in Kopra. Športniki so se pomerili v balinanju, malem nogometu, namiznem tenisu, vlečenju vrvi, streljanju in šahu.

Kljub slabemu vremenu, ki je bilo konec septembra po vsej Sloveniji, so imeli športniki jugoslovanskih luk, ki so se zbrali v Kopru, izredno srečo. Že v petek, to je na dan glavnih tekmovalj, je na slovenski obali posijalo toplo jesensko sonce. Kljub temu je bilo sveže in s tem vremenski pogoji več kot primerni za naporna – čeprav rekreacijska – športna srečanja.

Po slovesni otvoritvi na koprskem stadionu so se v petek ob pol desetih dopoldan pričela tekmovalja v balinanju, streljanju, malem nogometu, namiznem tenisu in v kegljanju. V soboto so bila na sporedu finalna srečanja in seveda še tekmovalja v vlečenju vrvi in v šahu.

Pod vodstvom Roberta Stropnika, predsednika komisije za šport in rekreacijo pri Obalnem sindikalnem svetu Koper in s pomočjo njegovih zvestih ter dolgoletnih sodelavcev, je celotno tekmovalje imenitno uspelo. Ob tem bi bilo prav povedati še to, da ima predsednik Stropnik vsako leto na svojih ramah precej takih in podobnih športnih prireditelj in da zato v Kopru nekateri upravičeno predlagajo Roberta Stropnika za posebno nagrado, za posebno priznanje, kot enemu izmed najzaslužnejših občanov tega mesta.

Skratka, tako nastopajoči kot številni gledalci so bili z organizacijo iger nadvse zadovoljni. Igrišča so bila v redu pripravljena, vzdušje na kegljišču v hotelu Galeb prijetno, pa čeprav je šlo vsem ne navsezadnje tudi za točke.

In komu je uspelo zbrati na vseh športnih srečanjih največ teh „nesrečnih“ točk? Pogledajmo najprej po panogah:

Pri balinanju so imeli največ sreče oziroma so pokazali največ znanja Rečani. Slede tekmovalci Pule, Kopra, Vukovara, Splita in Ploč.

Tudi v streljanju so se najbolj odrezali Rečani. Nastreljali so namreč kar 593 krogov in s tem pustili za seboj svoje kolege iz Kopra za celih 36 krogov. Na tretje mesto so se uvrstili Splitčani, na četrto predstavniki Bara, na peto Pule, medtem ko so na zadnjem, to je na osmem mestu pristali Beograjčani.

V malem nogometu so bili najbolj spretni športniki Luke Koper. Slede predstavniki Splita, Vukovara, Ploč, Pule, Reke, Bara in Beograda.

V namiznem tenisu so se spet najbolj izkazali Rečani. Zbrali so osem točk in s tem med osmimi ekipami zasedli prvo mesto. Na drugo mesto so se plasirali športniki Bara in na tretje Luke Koper. Na četrto mesto so se uvrstili predstavniki Pule, slede pa reprezentance Ploč, Splita, Vukovara in Beograda.

V najbolj moški disciplini, to je v vlečenju vrvi, so zmagali oziroma bili najmočnejši Koprčani. Za petimi so jim predstavniki Bara in Reke, medtem ko je imel najšibkejšo vrsto Vukovar, ki se je uvrstil šele na osmo mesto.

Največ kegljev, to je 2683, so podrl športniki Reke. Koprčani so pristali na odličnem drugem mestu, Splitčani pa na tretjem. Za spremembo je Beograd zmagal v šahu. Na drugo mesto so se uvrstili šahisti Vukovara, na tretje pa Luke Koper.

Kot je znano, so v skupni uvrstitvi zmagali Koprčani, saj so zbrali 43 točk. Slede: 2. Reka 39, 3. Split 27, 4. Bar 25, 5. Ploče 24, 6. Pula 23, 7. Vukovar 22 in 8. Beograd 13 točk.

Prihodnje igre bo priredila Luka Split. Na teh igrah bodo organizatorji uvrstili v tekmovalni program še odbojko, rokomet in spretnostno vožnjo z viličarji. Na svidenje torej prihodnje leto na športnih terenih Splita!

Ul.

IGRE STANOVANJSKIH PODJETIJ SLOVENIJE

LOVORIKA SP DOM IZ LJUBLJANE

V Mariboru so bile III. športne igre stanovanjskih podjetij SRS pod pokroviteljstvom ObSS Maribor. Na tekmovalju je sodelovalo 16 delovnih organizacij v moški, ter 13 v ženski konkurenci.

Največ uspeha so na tekmovalju imeli predstavniki in predstavnice iz SP DOM Ljubljane, ki so zbrali 36 točk v generalni uvrstitvi in zasluženo prejeli pokal pokrovitelja ObSS Maribor v trajno last. Na drugo mesto so se uvrstili predstavniki gostitelja SP Maribor z 22 točkami, tretje mesto pa je osvojilo SP Novo mesto.

Posamezni rezultati:
Šah ekipno moški: 1. Dom Lj. 18,0, 2. Dominvest NM 15,5, 3. SP Maribor 14, 4. SP Fond Lj. 12,5, 5. Kom. pod. MS 10, 6. Biro Domž. 6,5.

Ženske ekipno: 1. Dom Lj 8, 2. Maribor 7, 3. KSP MS 3. Namizni tenis moški: 1. Dom Lj, 2. Maribor, 3. Fond Lj, 4. Biro Domž. 5. do 6. KSP MS in Dominvest. Posamezno: 1. Vrhunec Dom Lj., 2. Rančigaj SP Kr., 3. Puhar KSP MS, itd.

Ženske ekipno: 1. Dom Lj., 2. SP Maribor, 3. Sp Jesenice; ženske posamezno: 1. Podlesnik SP Maribor, 2. Alič Dom Lj., 3. Janežič Dom Lj.

Kegljanje – moški: 1. Dom Lj. 232, 2. KSP MS 207, 3. Biro Domž. 198, 4. SP Ravne 187, 5. Fond 179, 6. SP NG 172. Posamezno: 1. Počkar Maribor 153, 2. Marinček Biro Domž. 417, 3. Osebnik Maribor 380.

Ženske ekipno: 1. SP Jesenice 159, 2. SP Kranj 141, 3. Dom Lj 134, 4. Dominvest 137, 4. SP Ravne 128. Posamezno: 1. Zupančič NM 186, 2. Kolmančič Ravne 176, 3. Vaupotič Jes. 174.

Streljanje moški ekipno: 1. Maribor 412, 2. Kranj 410, 3. Dom Lj 399, 4. Dominvest 382, 5. Fond Lj 373, 6. SP Piran 347. Posamezno: 1. Počkar Maribor 153, 2. Podgornik Piran 148, 3. Božič Ravne 148.

Ženske ekipno: 1. Maribor 378, 2. Ravne 359, 3. Dom Lj. 340, 4. Fond Lj. 339, 5. SP NG 329, 6. KSP MS 270. Posamezno: 2. Smrekar MS 153, 2. Kolmančič Ravne 140, 3. Laut NG 136.

Odbojka moški: 1. Dominvest, 2. KSP M. Sobota, 3. Biro Domžale, 4. SP Maribor, 5. Dom Lj, 6. Fond Lj.

Mali nogomet: 1. Dom Lj., 2. KSP Lenart, 3. KSP MS, 4. Fond Lj., 5. SP Maribor.

Skupna uvrstitve: 1. Dom Lj. 36, 2. SP Maribor 22, 3. SP Novo mesto 11, 4. KSP M. Sobota 10, 5. SP Jesenice 7, 6. do 7. Fond Lj. in SP Kranj po 6 točk.

Organizator IV. športnih iger stanovanjskih podjetij SRS bo SP Kranj.

J. R.

POJEM ŠIROKE IZBIRE, SOLIDNE
POSTREŽBE, ZMERNIH CEN,
POJEM DOBREGA NAKUPA

TRGOVSKO PODJETJE
nama
LJUBLJANA

ISKRA ZMAJ
tovarna baterij in
baterijskih naprav
ZMAJ
Ljubljana, Šmartrnata 26

DO
LUNE
IN
NAZAJ...
NIKJER
BREZ
BATERIJE
ZMAJ

-mG

„Podpisana nujno in lepo prosim, da sprejmete moja dva otroka v podaljšano šolsko bivanje. Janezek hodi v četrti, Matjažek pa v drugi razred. Sedaj sta otroka sama doma. Jaz hodim v službo in sem samohranilka. Oče mojih otrok mi nič ne plačuje. Jaz pa zaslužim 140.000 starih dinarjev. Kadar me ni doma, se otroka potikata okrog. Njun dom je največ časa dvorišče in ulica. Vedno se bojim, da bi se kaj zgodilo. Sicer pa sami veste, da v šoli nista dobra učenca. Naredila sem le tri razrede osnovne šole. Za svoja otroka pa nočem, razumete, nočem, da bi živela tako življenje, kot jaz. Preveč sem prestala v življenju. Prosim še enkrat, da jih sprejmete, saj sta moja dva ravno taka, kot tisti, ki so že v varstvu. Drugače res ne vem, kaj naj naredim...“

Take in podobne prošnje prihajajo na šole širom po Sloveniji. Prošnje, ki niso samo prošnje, ampak tudi pozivi in obtožbe tistim, ki bi morali poskrbeti za vse, ki so varstva potrebni ali vsaj za vse enako. Res smo storili že veliko in šolsko podaljšano bivanje imamo že po večini šol. Stiska s prostori pa omejuje v največ primerih to varstvo le na prve razrede. Kaj pa ostali?

Kako je s prostori in drugimi težavami podaljšane bivanja učencev na štirih ljubljanskih šolah, smo zapisali že v prejšnji številki. Za danes pa smo skušali dobiti mnenje staršev otrok, ki hodijo na te šole. Tistih, ki otroke imajo v varstvu in tistih, ki bi to želeli oziroma, katerih otroci bi tako varstvo nujno potrebovali. Starše, s katerimi smo se pogovarjali, so pomagali izbrati socialni delavci na teh šolah. Upamo, da to niso poprečja, ampak da so nam socialni delavci izbrali največ le kritične primere.

slabše. Če ju ne bodo zopet sprejeli v varstvo, za kar pravijo, da nimajo prostora, bo pač tako ostalo. Fanta pa morda, morda, bosta le sama spoznala, da se morata učiti.“

NE LJUBI SE MI

Nino, ki hodi v prvi razred, Tatjana obiskuje šesti in štiri-letna Mojca Galič, stanujejo z materjo in očimom Jusufom v na črno zgrajeni hišici ob Cesti na Brdo. Silva je strežnica v porodnišnici in dela zaradi otrok samo dopoldne, Jusuf pa v ljubljanskih opekarnah samo ponoči.

„Najraje bi videla, da bi bili otroci samo doma,“ je začela mati Silva. „Za Tatjano šolsko varstvo ni bilo potrebno, saj je vseskozi dobra učenca. Nino pa, ta je bolj divji in se je prve dni pošteno upiral hoditi v šolo. Prav zato sem ga dala v varstvo. Tako se vsaj v varstvu nauči vsega, kar se mora. Doma mu gre vse drugo po glavi. Samo kakšno orodje bi vrtel po rokah in pa kavboja bi se šel.“

Sicer pa mu pri domačih nalogah tako ali tako ne morem pomagati. Saj veste, tista matematika. In tudi druge stvari sem že pozabila. Če pa sem čisto odkrita, se mi po osmih urah naporenega dela, ko sem v službi vsa živčna, niti ne ljubi ukvarjati z domačimi nalogami otrok.“

„Jaz moram biti zaradi otrok vsako dopoldne doma,“ je povzel Jusuf. „Lahko bi šel med tem časom kam delat in bi lahko tudi zaslužil kaj več.“

KADAR SEM V SLUŽBI, NE SMEM MISLITI NANJ

Mandičev Dušan hodi v tretji razred šole Borisa Kidriča v Savskem naselju. Njegova mati Marjana je delavka v tovarni dekorativnih tkanin.

„V službi sem uredila tako,“

STARŠI TRKAJO NA ZAVEST DRUŽBE...

V razgovorih z materami otrok pa se je prvotni namen, da bi ocenjevale vlogo varstva oziroma podaljšane bivanja svojih otrok, v največ primerih spremenil v pripovedovanje žalostnih življenjskih zgodb, v katerih pa ima ravno varstvo njihovih otrok glavno vlogo.

VSE GRE NAVZDOL

V kletni sobi napol dograjene hiše ob Cesti Dolomitskega odreda sem našel Francko Žunič, ki se je pravkar odpravljala z doma.

„V šolo grem. Dobila sem račun za kosila, ki ga moja dva sinova, Jožko in Zlatko, dobivata v šoli. Ne vem, kako to. Prejšnja leta nisem plačevala, saj zaslužim le 1.400 dinarjev na mesec. Ne morem plačevati. Sama sem že več let.“

Franckina otroka hodita v peti razred šole na Vrhovcih. Račun s polno ceno kosila je prav gotovo pomota, ki se bo hitro rešila. Saj pri njenih dohodkih bi bil to že kar precejšen znesek. Huje za Francko je prav gotovo to, da njena fanta nista več v varstvu.

„Vsa prejšnja leta sta bila v šolskem varstvu. Čeprav so bili tam na tesnem, sem bila vsaj brez skrbi. Sedaj pa... Tudi delati ne morem več tako zbrano. Kar naprej moram misliti nanju. Kadar sta v šoli popoldne, se vse dopoldne potikata okrog in že večkrat sem slišala v šoli, da prihajata brez domačih nalog. Tudi učita se čedalje

je pripovedovala Marjana, „da delam dopoldne, razen enkrat na teden moram delati ponoči. Sama sem in moj Dušan je bil do sedaj in je še vedno v podaljšanem bivanju. Je že kar resen in priden fant, tudi v šoli se dobro uči. Priznam pa, da me resno skrbi, kako bo drugo leto, ko zanj varstva ne bo več. Pa raje ne mislim na to. Če bi med

delom razmišljala o tem, kaj vse se lahko Dušanu zgodi, prav gotovo ne bi mogla zbrano delati. Predvsem pa, in to se mi zdi glavno, ne bi prav nič spremenila.“

NEKATERI IMAJO MOŽNOST

„Našo Ireno smo po enem tednu varstva vzeli raje do-

mov,“ je pripovedovala Mirjam Porenta. „Veste, imamo smolo, ker je naša hči zelo rahlega zdravja. Prve dni, saj veste, otroci skačejo, se segrejejo, so na prepihu in bolezen je tu. Drugače bi težko ocenjevala varstvo, ker je en teden pač premalo. Sem pa od drugih mater slišala, da vse niso najbolj zadovoljne. In tudi naša Irena je

skoraj vsak dan prišla domov vsa umazana. Veste, tudi s črnolom se oblivajo. Sedaj je doma in kadar sva z možem v službi, jo pazi nekdo od najinih staršev. Brez varstva res ne more biti, saj si tak otrok sam ne zna razporediti časa.“

BATINE NE POMAGAJO

Erika Divjak je samohranilka in njena Darja hodi v drugi razred, Jožko pa v sedmega na šolo Ledina.

„V službi sem pri Kuverti in so mi omogočili le dopoldansko delo. Jožko je v varstvu od drugega polletja petega razreda. Takrat mi je prinesel tri slabe ocene. Batine sicer pomagajo, dokler niso prepogoste. Potem sem ga dala v varstvo. In res je drugo polletje popravil vse slabe ocene.“

Ker imam nizek osebni dohodek, plačam varstvo le po 3,5 dinarja za vsakega, malico in kosilo pa imata zastoj. Čeprav sta otroka s hrano v šoli zelo zadovoljna, saj nista izbirčna, sta vseeno ob štirih popoldne, ko prideta domov, lačna kot volkova. In seveda takrat normalno kosimo vsi.“

BREZ VARSTVA NE BI ŠLO

„Imamo tri otroke, Francija, Aleša in Heleno. Vsi hodijo na šolo Ledina. Varstvo za njih pravzaprav ni nujno potrebno,“ je pripovedovala Marija Romšak, „saj sem jaz stalno doma, pa mož tudi, ker je invalidski upokojenec. Vseeno smo se odločili, da damo Aleša, ki hodi v četrti razred, v varstvo. Kar naenkrat se ni hotel več učiti, ni več delal domačih nalog in kar naprej sem dobivala obvestila, da v šoli ne dela. Veliko predmetov je v četrtem razredu že takih, pri katerih mu jaz ne morem pomagati. In sedaj, ko je v varstvu, varstvo je po moje vse pohvale vredno, se je že znatno popravil. Tudi Franci je

bil lani v varstvu in to predvsem zato, ker je bil šest tednov v bolnišnici in razreda brez pomoči tovarišice prav gotovo ni bi izdelal. No, otroci sicer pravijo, da so tovarišice v varstvu stroge, ampak veste, jaz mislim, da morajo biti, saj bi jih sicer mladi divjaki odnesli iz razreda. Jaz vem, saj imam tri doma, pa še te komaj krotim.“

PRIHODNIJC OTROCI

Mnenja staršev o podaljšanem šolskem varstvu so si razumljivo različna. Kakor je različen njihov položaj v družbi, ali kakor lahko mirno rečemo njihovo mesto na socialni lestvici naše družbe.

Podaljšano bivanje šolskih otrok prav gotovo še ni organizirano idealno in pa predvsem ne za vse. Še zelo daleč smo od tega. Komur je to varstvo edini izhod, je z njim nadvse zadovoljen. Tisti pa, ki ima na ta ali oni način druge možnosti, prav gotovo našel številne pake in pomanjkljivosti, ki jih bo naprtil družbi, to je, nam vsem. Tudi sebi?!

V prihodnji številki Društva bomo skušali, seveda, če nam bo uspelo, zapisati pripoved otrok o šolskem varstvu. Pravzaprav pa so ravno oni tisti, katerih v teh sestavkih največ govorimo.

Tekst in foto: A. AGNČIČ

